

# **Κατευθυντήριες Γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία**

**δεύτερη, αναθεωρημένη έκδοση**

**του  
Hagen Henry**

---

Η πρωτότυπη έκδοση αυτής της εργασίας δημοσιεύτηκε από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO), υπό τον τίτλο «Guidelines for Cooperative Legislation, second revised edition»

Μετάφραση και αναπαραγωγή κατόπιν αδείας  
Πνευματικά δικαιώματα © 2005 Διεθνές Γραφείο Εργασίας  
Ελληνικά πνευματικά δικαιώματα μετάφρασης © 2011  
Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Περιφερειακής Ανάπτυξης (Δίκτυο Κ.Α.Π.Α.)

Στοιχεία επικοινωνίας στην ιστοσελίδα [www.diktio-kapa.dos.gr](http://www.diktio-kapa.dos.gr)  
Επιμέλεια κειμένου Δρ. Γκορίτσας Θανάσης

---

Οι χρησιμοποιούμενοι προσδιορισμοί στις εκδόσεις του ILO, οι οποίοι είναι σύμφωνοι με την πρακτική των Ηνωμένων Εθνών, και η παρουσίαση της ύλης σε αυτές δεν υποδηλώνει την διατύπωση οποιασδήποτε άποψης απολύτως εκ' μέρους του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας σχετικά με το νομικό καθεστώς της κάθε χώρας, περιοχής ή επικράτειας ή των αρχών της, ή για την οριοθέτηση των συνόρων τους.

Η ευθύνη για τις διατυπωμένες απόψεις σε μελέτες και άλλα γραπτά κείμενα βαρύνουν αποκλειστικά τους δημιουργούς τους, και η δημοσίευση τους δεν συνιστά επικύρωση των απόψεων που διατυπώνονται σε αυτά από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας.

Αναφορές σε ονόματα επιχειρήσεων και εμπορικών προϊόντων και εργασιών δεν υποδηλώνει ότι υποστηρίζονται από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, καθώς και κάθε παράλειψη να αναφερθεί μια συγκεκριμένη επιχείρηση, εμπορικό προϊόν ή εργασία δεν σημαίνει αποδοκιμασία.

## Πρόλογος

Αυτές οι "κατευθυντήριες γραμμές για τη συνεταιριστική νομοθεσία" είναι μια επανασυγγραφή του "πλαίσιου για τη συνεταιριστική νομοθεσία" του οποίου μια αναθεωρημένη έκδοση παρουσιάστηκε και επικυρώθηκε από την Γενική Συνέλευση της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (ICA) το 2001 στη Σεούλ. Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της αναθεωρημένης έκδοσης παραμένουν αμετάβλητα. Η υιοθέτηση των κατευθυντηρίων γραμμών των Ηνωμένων Εθνών που στόχευαν στην δημιουργία ενός ενθαρρυντικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών το 2001 (κατευθυντήριες γραμμές των Η.Ε), η Σύσταση νο.193 του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ILO) σχετικά με την προώθηση των συνεταιρισμών το 2002,<sup>1</sup> η αναθεώρηση ενός μεγάλου αριθμού συνεταιριστικών νόμων, καθώς επίσης και σχόλια από τους αναγνώστες ενέπνευσαν τον συντάκτη κατά την αναθεώρηση του κειμένου.

Από νομικής άποψης, η πιο σημαντική εξέλιξη κατά τα τελευταία χρόνια είναι η ανάδειξη ενός κοινού διεθνούς συνεταιριστικού δικαίου.

Μια σύντομη αναδρομή στην ιστορία αυτού του εγγράφου βοηθά στην κατανόηση της λογική του. Στο πλαίσιο του προγράμματος ILO-DANIDA για την συνεταιριστική ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, ξεκίνησε το 1993 ένα ειδικό πρόγραμμα, με το όνομα COOPREFORM. Αυτό το πρόγραμμα υποστήριξε τα κράτη-μέλη του ILO στην αναθεώρηση των συνεταιριστικών πολιτικών και της νομοθεσίας τους. Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος το ILO ανέθεσε το 1996 ένα έγγραφο εργασίας για την συνεταιριστική νομοθεσία στον παρόντα συγγραφέα, αποκαλούμενο "Πλαίσιο για την Συνεταιριστική Νομοθεσία". Αρχικά στα γαλλικά, αυτό το έγγραφο εργασίας διατέθηκε σταδιακά επίσης στα Αραβικά, Κινέζικα, Αγγλικά, Πορτογαλικά, Ρωσικά και Ισπανικά.<sup>1</sup>

Με πρωτοβουλία της ICA και ιδιαίτερα της ευρωπαϊκής νομοθετικής ομάδας εμπειρογνομόνων της ICA, η Επιτροπή για την Προώθηση και την Προβολή των Συνεταιρισμών (COPAC)<sup>II</sup> επιδίωξε τη συμφωνία του ILO ώστε να αναθεωρηθεί και να προετοιμαστεί αυτό το έγγραφο εργασίας ως κατευθυντήριες γραμμές για όσους ασχολούνται με την συνεταιριστική νομοθεσία.

Με αυτήν την πρωτοβουλία το αρχικό έγγραφο εργασίας έπαψε να συζητείται μόνο στις ή από τις χώρες του Νότου. Αυτό ήταν ένα αποφασιστικό βήμα ώστε να ξεπεραστεί ένα μάλλον ατυχές χάσμα. Το συνεταιριστικό κίνημα είναι ένα. Το σύνολο των συνεταιριστικών αρχών είναι ένα. Έτσι, η βασική συνεταιριστική νομική ύλη πρέπει επίσης να είναι μία.

---

<sup>1</sup> Δείτε βιβλιογραφικά στοιχεία στο "ILO, Canevas". Μια τουρκική εκδοχή είναι επίσης διαθέσιμη

<sup>I-XI</sup> Δείτε τις υποσημειώσεις 101-105

Πέρα από ειδικούς λόγους για κάθε οργανισμό, τα μέλη της COPAC μοιράζονται κοινούς προβληματισμούς και ενδιαφέροντα με την εισήγηση αυτών των κατευθυντήριων γραμμών:

- όλα τα μέλη COPAC συμμετέχουν στην συνεταιριστική πολιτική και σε συμβουλευτική για την νομοθεσία
- η Σύσταση νο.127 του 1966 της ILO σχετικά με τον ρόλο των συνεταιρισμών στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών, η διάδοχή της Σύσταση νο. 193 της ILO, και η δήλωση της ICA του 1995 για την συνεταιριστική ταυτότητα (Δήλωση ICA)<sup>2</sup> υποδηλώνουν ότι στους συνεταιρισμούς πρέπει να χορηγείται καθεστώς νομικού προσώπου από τους νομοθέτες. Προκειμένου να παρουσιαστεί πώς μπορεί να συγκροτηθεί ένα τέτοιο συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως ένα παράδειγμα
- οι κατευθυντήριες γραμμές των Η.Ε, που διαμορφώθηκαν από την COPAC, περιέχουν ένα τμήμα από συνεταιριστικά νομικά θέματα που αντανακλούν τις συνεταιριστικές αρχές που υποστηρίζονται από την ICA και τον ILO
- υπάρχει ένα σύνολο κοινών διεθνών νομικών εγγράφων που θα αναπτυχθούν λεπτομερέστερα παρακάτω, και δίνει μια πρώιμη μορφή εθνικών συνεταιριστικών νόμων. Η COPAC και τα μέλη της θα ήταν καλό να βοηθήσουν στην αναγνώριση της νομικής φύσης αυτών των διεθνών εγγράφων.

Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές προορίζονται να είναι ένας κατάλογος ελέγχου των σημείων που θα πρέπει να εξετάζονται κατά την τροποποίηση ή την δημιουργία ενός συνεταιριστικού νόμου. Ενώ υποστηρίζουν μια σαφή θέση σε ορισμένα, εάν όχι σε όλα τα θέματα, οι κατευθυντήριες γραμμές κάνουν επίσης αναφορά σε άλλες επιλογές και τις συνέπειές τους. Δεν είναι, ωστόσο, μια συνταγή προς μίμηση, και ούτε προορίζονται να συμβάλουν σε επιστημονικές συζητήσεις σχετικά με τον συνεταιριστικό νόμο.

Οι κατευθυντήριες γραμμές αφήνουν χώρο για τις λεπτομέρειες σε κάθε χώρα και τις ιδιαιτερότητες των εθνικών νομικών συστημάτων και δεν κάνουν υποδείξεις ως προς την μορφή ή την διευθέτηση ενός συνεταιριστικού νόμου. Το ILO σωστά απέρριψε την ιδέα της παρουσίασης του αρχικού εγγράφου εργασίας ως ένα πρότυπο νόμου. Στο παρελθόν, οι πρότυποι νόμοι συνέβαλαν στο να καταστήσουν την συνεταιριστική νομοθεσία αναποτελεσματική σε πολλές χώρες. Μεταξύ των πολλών αιτιών για αυτήν την κατάσταση, ξεχωρίζουν οι συνέπειες της υπερβολικής μίμησης. Η εμπειρία δείχνει ότι οι νόμοι, που εμπνέονται κυρίως από ξένες ιδέες, έχουν καταλήξει συχνά ως νόμοι φαντάσματα. Οι πρότυποι νόμοι φέρουν τον κίνδυνο απλής μεταφοράς ή αντιγραφής χωρίς ο νομοθέτης να προσαρμόσει τις εμπειροχόμενες νομικές έννοιες στις εθνικές ιδιαιτερότητες. Οι κατευθυντήριες γραμμές, αφ' ετέρου, παροτρύνουν τον νομοθέτη να δημιουργήσει έναν συνεταιριστικό νόμο ο οποίος θα σέβεται το τοπικό πλαίσιο.

Αναμένεται ότι αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές θα συμβάλουν στην ευθυγράμμιση των συνεταιριστικών νόμων με τις παγκοσμίως αναγνωρισμένες συνεταιριστικές αξίες και αρχές.

---

<sup>2</sup> 1995 International Co-operative Alliance Statement on the cooperative identity, reproduced in: International Co-operative Review, Vol. 88, no. 4/1995, 85 f.

Οι ετερογενείς συνεταιριστικοί νόμοι μειώνουν την ανταγωνιστικότητα των εθνικών συνεταιριστικών κινημάτων, καθιστούν δύσκολες τις διασυνοριακές δραστηριότητες των συνεταιρισμών και επιβραδύνουν την περιφερειακή ολοκλήρωση.<sup>3</sup> Η εναρμόνιση είναι τόσο ένα αποτέλεσμα όσο και μια προϋπόθεση για την περιφερειακή και διεθνή οικονομική ολοκλήρωση. Εάν οι συνεταιρισμοί πρόκειται να παραμείνουν ανταγωνιστικοί, το ζήτημα δεν είναι εάν θα πρέπει να ακολουθήσουν αυτήν την τάση αλλά πώς μπορούν να διαφυλάξουν τις ιδιαιτερότητές τους μέσα σε αυτήν την τάση.

Ο ισχυρισμός ότι οι κατευθυντήριες γραμμές έχουν καθολική εφαρμογή δεν έρχεται σε αντίθεση με την απαίτηση για συγκεκριμένους συνεταιριστικούς νόμους σε κάθε χώρα. Ενώ είναι αλήθεια ότι οι συνεταιρισμοί είναι επικεντρωμένοι στα μέλη των οποίων η συμπεριφορά είναι στενά συνδεδεμένη με τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες, ενώ οι επιχειρήσεις κεφαλαίου είναι επικεντρωμένες σε μια καθολική αντίληψη για τον τρόπο διαχείρισης των κεφαλαίων, είναι εξίσου αλήθεια ότι η κουλτούρα δεν είναι πλέον ένα θέμα γεωγραφίας και ότι μόνο ένα έγγραφο για καθολική χρήση δεν θα διαθέτει το απαραίτητο βάρος για να ισορροπήσει την ομογενοποίηση και την εταιριοποίηση όλων των μορφών επιχειρηματικών οργανώσεων, που οδηγούνται από μερικά παγκόσμια δράσης δίκτυα για τα οποία η νομική ποικιλομορφία είναι ένας ελάχιστος ευπρόσδεκτος παράγοντας κόστους.

Τα πλεονεκτήματα των συνεταιρισμών, σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις, ειδικά όσον αφορά την βιώσιμη ανάπτυξή τους,<sup>4</sup> θα πρέπει να υποστηριχτούν μέσω μιας κοινής παγκόσμιας προσπάθειας. Αντί να αρνούνται την αντίφαση μεταξύ της παγκοσμιοποίησης και της πολιτιστικής ποικιλομορφίας, οι συνεταιριστές, καθώς επηρεάζονται περισσότερο από αυτήν την αντίφαση παρά από άλλους οικονομικούς παράγοντες, θα πρέπει να επωφεληθούν από αυτή.

Προτείνοντας κατευθυντήριες γραμμές για καθολική χρήση, η COPAC εκφράζει επίσης την άποψη ότι οι συνεταιρισμοί δεν ανήκουν ούτε στο παρελθόν, ούτε είναι ένα εργαλείο για χρήση σε ορισμένες χώρες και μόνο. Οι συνεταιρισμοί είναι μια από τις πολλές μορφές με τις οποίες πραγματοποιούνται συνεργασίες και έχουν όλες τις δυνατότητες να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τις νέες προκλήσεις. Το μέλλον θα δείξει όχι μόνο αν η τάση προς την "εταιριοποίηση" των επιχειρήσεων θα συνεχιστεί, αλλά και αν παλιά και νέα προβλήματα όπως η ανεργία, η υγειονομική περίθαλψη, οι υπηρεσίες για τους ηλικιωμένους, η προστασία του περιβάλλοντος, η διαχείριση του ελεύθερου χρόνου κ.λπ. θα συνεχίσουν να αντιμετωπίζονται από τους συνεταιρισμούς. Το μέλλον επίσης θα δείξει ότι οι συνεταιρισμοί είναι μια κατάλληλη μορφή λειτουργίας σε έναν αλλαγμένο επιχειρηματικά κόσμο.<sup>5</sup> Εκεί όπου η παραγωγή γνώσης και η διαχείριση σταδιακά αντικαθιστούν εκείνα των αγαθών και των υπηρεσιών, τα μεμονωμένα πρόσωπα γίνονται το επίκεντρο της διαδικασίας παραγωγής, δεδομένου ότι η γνώση δημιουργείται, εφαρμόζεται και μεταβιβάζεται από τους ανθρώπους. Οι οργανώσεις όπως οι συνεταιρισμοί, που θέτουν τους ανθρώπους στο επίκεντρο τους, δεν πρέπει επομένως να φοβούνται ότι σύντομα θα θεωρούνται ξεπερασμένες.

Αν και αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές προωθούν ένα πρότυπο όπου, σύμφωνα με την αρχή της ταυτότητας, τα μέλη είναι συνιδρυτές και συγχρηματοδοτούν την συνεταιριστική επιχείρηση της οποίας είναι από κοινού ιδιοκτήτες, από κοινού διαχειριστές/διευθυντές, από κοινού ελεγκτές, από κοινού χρήστες, από κοινού δικαιούχοι, και για τα χρέη για τα οποία έχουν την από κοινού ευθύνη, όπου προτιμάται η προαγωγή των μελών αντί της παραγωγής υψηλών κερδών-επιστροφών στο ε-

<sup>3</sup> cf. Schwettmann, A Harmonised ..., op.cit.

<sup>4</sup> cf. Henry, Co-operative Law and Human Rights, op.cit.; Henry, Cooperative Law as an Instrument ..., op.cit.; Penn, op.cit.

<sup>5</sup> cf. the highly inspiring article by Snaith, "Virtual...", op.cit.

πενδυμένο κεφάλαιο (αρχή της προαγωγής των μελών), λαμβάνουν υπόψη επίσης και τις νέες οικονομικές ανάγκες με ορισμένες προσαρμογές αυτών των αρχών. Κατά συνέπεια, οι κατευθυντήριες γραμμές προσπαθούν να καταγράψουν τις πέντε κατευθύνσεις νομικής εμφάνισης, που διανέμονται τα συνεταιριστικά συστήματα, μέσα στις χώρες ή/και μεταξύ των χωρών. Αυτές οι πέντε κατευθύνσεις είναι:

- νομοθεσίες, οι οποίες δεν επιτρέπουν οποιεσδήποτε αποκλίσεις από τις συνεταιριστικές αρχές
- νομοθεσίες, οι οποίες δίνουν την δυνατότητα δημιουργίας υποβοηθούμενων από το κράτος καθώς και ανεξάρτητων συνεταιρισμών
- νομοθεσίες, οι οποίες επιτρέπουν σε μια ομάδα συνεργατών να ακολουθήσουν την αρχή της συνεταιριστικής ταυτότητας και σε μια άλλη ομάδα να επιτρέπουν την απομάκρυνση από αυτήν
- νομοθεσίες, οι οποίες υποστηρίζουν την ιδέα ότι οι συνεταιρισμοί ανήκουν στην κοινωνική οικονομία παράλληλα με έναν ανεξάρτητο, επιχειρηματικά προσανατολισμένο τομέα<sup>6</sup> και
- νομοθεσίες, οι οποίες παράλληλα με τους συνεταιρισμούς, διευθετούν επίσης μια απλουστευμένη μορφή συνεταιρισμού.

Είναι κοινά αποδεκτό ότι ο ρόλος της κυβέρνησης στις συνεταιριστικές υποθέσεις πρέπει να περιορίζεται σε τέσσερις λειτουργίες: νομοθεσία, εγγραφή, διάλυση/εκκαθάριση, και παρακολούθηση της εφαρμογής του νόμου από τους συνεταιρισμούς. Επομένως, αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές λαμβάνουν ως δεδομένο ότι ο κύριος στόχος του συνεταιριστικού δικαίου είναι να εγγυηθεί την ελάχιστη κυβερνητική ανάμιξη, τη μέγιστη άρση των ελέγχων, τη μέγιστη δημοκρατική συμμετοχή και τις ελάχιστες κυβερνητικές δαπάνες με την απόδοση των συνεταιριστικών αρχών σε ένα νομικά δεσμευτικό πλαίσιο για την οργάνωση αυτοκαθοριζόμενης αυτοβοήθειας.

Δεδομένου ότι οι συζητήσεις σχετικά με το αρχικό έγγραφο εργασίας άρχισαν εννέα έτη πριν, οι κυβερνήσεις έχουν αλλάξει, οι νομοθεσίες έχουν προσαρμοστεί, και τα συνεταιριστικά κινήματα έχουν εξελιχθεί, υπό την έννοια που περιγράφεται εδώ. Αν και η ταχύτητα και η έκταση των εξελίξεων διαφέρουν σημαντικά από το ένα μέρος στο άλλο, υπάρχει η πεποίθηση ότι η τάση της εξέλιξης που εμπεριέχεται σε αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές παραμένει αμετάβλητη. Γι' αυτό, το πνεύμα της μετάβασης που θα βρείτε στις κατευθυντήριες γραμμές, διατηρείται.

Αναμένεται ότι, αν και απαραίτητα γενικευμένες, αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές είναι ακόμα χρήσιμες σε ειδικές περιπτώσεις νομοθεσίας. Γράφονται από την οπτική γωνία ενός δυτικού δικηγόρου. Ο συντάκτης επιθυμεί να απολογηθεί σε εκείνους που ζουν κάτω από διαφορετικές αρχές και τους προσκαλεί να συνεχίσουν την συζήτηση για τα θέματα που περιλαμβάνονται στις κατευθυντήριες γραμμές προκειμένου αυτές να καταστούν πιο καθολικές, για χάρη του κοινού μας στόχου για επαρκείς συνεταιριστικές νομοθεσίες.

Τέλος, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές είναι το αποτέλεσμα μιας πραγματικά συνεταιριστικής προσπάθειας, παρά το γεγονός ότι η ευθύνη για το περιεχόμενό τους ανήκει αποκλειστικά στο συντάκτη.<sup>III</sup>

---

<sup>6</sup> cf. Chuliá, op.cit, Münkner, Reform des Genossenschaftsrechts ..., op.cit.

Θα επιθυμούσαμε επίσης να ευχαριστήσουμε την κα Joan Macdonald για την αναθεώρηση και την επεξεργασία αυτού του βιβλίου και την κα Claire Piper, ILO COOP, για την σχεδίαση του εξώφυλλου και την μορφοποίηση του κειμένου.

Jürgen Schwettmann  
ILO Συνεταιριστικός Τομέας

Maria-Elena Chavez Hertig  
COPAC





## Ευχαριστίες από τον συντάκτη

Χωρίς να επιθυμώ να μειώσω την υποστήριξη που παρέχεται από τα πρόσωπα και τα θεσμικά όργανα που μόλις αναφέρθηκαν, θα επιθυμούσα να επεκτείνω τις ιδιαίτερες ευχαριστίες για την υποστήριξη και την ενθάρρυνση στα ακόλουθα πρόσωπα (κατά αγγλική αλφαβητική σειρά): Τον κ. *Thomas Carter*, ο οποίος επέστρεψε ένα εκτενώς σχολιασμένο αντίγραφο που με έκανε να ξανασκεφτώ έναν μεγάλο αριθμό υποθέσεων, προτάσεων και διατυπώσεων, τον Δρ. *Dante Cracogna*, ο οποίος ήταν ο πρώτος που σχολίασε το σχέδιο του εγγράφου εργασίας και δεν κουράστηκε ποτέ όσο με συνόδευε με τις σχετικές του προτάσεις του καθ' όλη την διάρκεια, τον κ. *François Espagne*, ο οποίος ορθά πρότεινε να αφαιρεθούν από το έγγραφο οι όποιες παραμένουσες Γευτονικές ρίζες, τον κ. *Aboudou Toure Cheaka*, ο οποίος υπεράσπισε εύγλωττα το έγγραφο της εργασίας μου σε ένα σεμινάριο και με εξοικείωσε με τα αφρικανικά συνεταιριστικά μυστικά, τον Δρ. *Joseph Fazzio*, υπό την ευθύνη του οποίου το Διεθνές Γραφείο Εργασίας ανάθεσε το αρχικό έγγραφο εργασίας, τον Δρ. *José María Montolio*, ο οποίος παρείχε γενναιόδωρα τις ακαδημαϊκές συγκριτικές γραφές του για τον ευρωπαϊκό και λατινοαμερικανικό συνεταιριστικό νόμο με ιδιαίτερα χρήσιμες παρατηρήσεις, τον καθ. Δρ. *Hans-H. Münkner*, ο οποίος, πολλά χρόνια πριν, με έπεισε να εργαστώ για την συνεταιριστική νομοθεσία, με ενέπνευσε με τα γραπτά του και δεν αρνήθηκε ποτέ να με βοηθήσει, τον Δρ. *Jürgen Schaffland*, χωρίς τον οποίο αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές θα ήταν ακόμα ένα ανεκπλήρωτο όνειρο, τον κ. *Jürgen Schwettmann*, επικεφαλή του συνεταιριστικού κλάδου του ILO, ο οποίος έδωσε πολύτιμες συμβουλές για το αρχικό έγγραφο εργασίας, φρόντισε για τις μεταφράσεις του, και υποστήριξε αμέσως την ιδέα της αναθεώρησης του εγγράφου, τον πρόεδρο *Emmanuel Kamdem*, ανώτερο συνεταιριστικό ειδικό του συνεταιριστικού κλάδου του ILO, ο οποίος παρείχε πολύτιμες συνεισφορές στο αρχικό σχέδιο του εγγράφου και, τέλος τον καθ. *Ian Snaith*, ο οποίος έφερε ένα βρετανικό ύφος (τεκμηρίωσης) στις κατευθυντήριες γραμμές και με ενέπνευσε με τα γραπτά του για τους συνεταιρισμούς και τις εικονικές επιχειρήσεις.

Εννοείται ότι τα ιδρύματα που συμμετέχουν στη δημοσίευση αυτών των οδηγιών αξίζουν ειδική αναγνώριση για την ελευθερία που μου παρείχαν για το γράψιμο και το επαναγράψιμο αυτού του εγγράφου.

Καουνιαίνεν/Φιλανδία Φεβρουάριος 2005  
Hagen Henry



## Εισαγωγικό σημείωμα ελληνικής μετάφρασης

Τις 11 Φεβρουαρίου η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στην 64<sup>η</sup> Σύνοδό της με ψήφισμά της ανακήρυξε το 2012 Διεθνές Έτος Συνεταιρισμών.

Σύμφωνα με την ανακήρυξη της Γενικής Συνέλευσης οι στόχοι αυτού του Έτους συνοπτικά είναι:

- ο η αύξηση της ευαισθητοποίησης για τα οφέλη των συνεταιρισμών,
- ο η προώθηση των συνεταιρισμών και
- ο ο καθορισμός κατάλληλων πολιτικών.

Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO) το οποίο έχει μια μοναδική εξουσιοδότηση και ευθύνη εντός του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών για την προώθηση των συνεταιρισμών, διαθέτει πολλές εκδόσεις για συνεταιριστικά θέματα. Το Δίκτυο Κ.Α.Π.Α. επέλεξε να μεταφέρει στην ελληνική γλώσσα τρεις εκδόσεις του ILO οι οποίες σχετίζονται άμεσα με τους στόχους του Διεθνούς Έτους Συνεταιρισμών.

Η πρώτη μεταφραστική εργασία της έκθεσης του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ILO) στην ελληνική γλώσσα «Απαντήσεις στην Παγκόσμια Οικονομική Κρίση - Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περιόδους Κρίσης», αναδεικνύει με τον καλύτερο τρόπο τα οφέλη των συνεταιρισμών, παραθέτοντας παραδείγματα των τελευταίων 150 ετών από όλο τον κόσμο για την συμβολή των συνεταιρισμών στην αναχαίτιση των κοινωνικοοικονομικών κρίσεων.

Σύμφωνα με τα τελευταία δεδομένα για το έτος 2008, οι 300 μεγαλύτερες συνεταιριστικές επιχειρήσεις στον κόσμο παρά την ύφεση, παρουσίασαν αύξηση στην ανάπτυξη τους κατά 14%, αντιπροσωπεύοντας σε όλους τους τομείς της οικονομίας ένα κύκλο εργασιών 1,1 τρις δολαρίων ίσο με αυτό της 10<sup>ης</sup> οικονομίας στον κόσμο, της Ισπανίας.

Η δεύτερη μεταφραστική εργασία του ILO για το «Συνεταιριστικό Εγχειρίδιο για Οργανώσεις Εργαζομένων» είναι ένας χρήσιμος σύντομος οδηγός για την προώθηση των συνεταιρισμών. Αναδεικνύει την ιστορία, τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας αυτού του διαφορετικού οικονομικού μοντέλου των 800.000.000 μελών σε όλο τον κόσμο, και τονίζει την ανάγκη αναγνώρισης και προώθησης του συνεταιριστικού θεσμού από τις κυβερνήσεις.

Οι δύο αναφερόμενες εκδόσεις αναδεικνύουν ένα διεθνές συνεταιριστικό μοντέλο άγνωστο στον τόπο μας, ένα μοντέλο το οποίο χρειάζεται κατάλληλες πολιτικές για να αναπτυχθεί. Μέρος αυτών των πολιτικών είναι και η δημιουργία ενός νομικού περιβάλλοντος το οποίο να επιτρέπει μια γνήσια συνεταιριστική ανάπτυξη.

Το τρίτο μεταφραστικό έργο που ακολουθεί οι «Κατευθυντήριες Γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία» του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας, ως αποτέλεσμα αναλύσεων των περισσότερων εθνικών νομοθεσιών σε όλο τον κόσμο, περιλαμβάνει προτάσεις για την καθιέρωση ενός κατάλληλου συνεταιριστικού νομικού περιβάλλοντος όπως είναι αποδεκτό πλέον διεθνώς.

**Η συμβολή των «Κατευθυντηρίων Γραμμών για την Συνεταιριστική Νομοθεσία» στην ανάδειξη ενός κατάλληλου και ενιαίου νομικού περιβάλλοντος όπως αυτό προτείνεται από την Διεθνή Κοινότητα**

Σύμφωνα με το έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM (2004) 18 τελικό «Σχετικά με την προώθηση των συνεταιριστικών εταιριών στην Ευρώπη» Βρυξέλλες 23-2-2004 παράγραφο 1.2 και την Έκθεση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ «Οι συνεταιρισμοί στην κοινωνική ανάπτυξη» έγγραφο A/64/132 13 Ιουλίου 2009 παράγραφο 45 και η Ελληνική Κυβέρνηση έχει αποδεχτεί την Σύσταση 193/2002 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας.

Η Σύσταση νο. 193/2002 του ILO η οποία σύμφωνα με το παρόν σύγγραμμα του ILO που ακολουθεί «είναι μια υλοποίηση η οποία δένει τα συνεταιριστικά θέματα με τις Πράξεις για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα», αναφέρει:

«για λόγους κοινωνικής αρμονίας, επιβάλλεται να υπάρχουν ισχυροί δημόσιοι και ιδιωτικοί τομείς της οικονομίας καθώς και ισχυρός συνεταιριστικός και αλληλοβοηθητικός».

«Οι κυβερνήσεις οφείλουν να υιοθετήσουν μια ευνοϊκή πολιτική και ένα νομικό καθεστώς, τα οποία να συμφωνούν με την ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών, και να έχουν ως βάση τις συνεταιριστικές αρχές και αξίες, με σκοπό .....να προωθήσουν την διδασκαλία των συνεταιριστικών αρχών και των υφισταμένων πρακτικών εφαρμογής τους καθώς και της επιμόρφωσης που αφορά σε αυτές, σε όλα τα επίπεδα όλων των εθνικών συστημάτων παιδείας και κατάρτισης και σε ολόκληρη την κοινωνία.. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διευκολύνουν την οργάνωση υπηρεσιών στήριξης.... Οι κυβερνήσεις οφείλουν να αναγνωρίζουν το ρόλο των συνεταιρισμών και των οργανώσεών τους, δημιουργώντας το κατάλληλο πλαίσιο και τα μέσα για να ιδρυθούν και να αναπτυχθούν οι συνεταιρισμοί σε τοπικό και εθνικό επίπεδο».

Οι «Κατευθυντήριες Γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία» του ILO αναπτύσσουν προτάσεις για μια συνεταιριστική νομοθεσία η οποία να βασίζεται στις διεθνείς συνεταιριστικές αρχές.

## Αντί προλόγου

### Οι συνεταιριστικές αρχές και η ελληνική συνεταιριστική νομοθεσία

Στην Ελλάδα μεταξύ των ετών 1914 (έτος κατάθεσης του πρώτου συνεταιριστικού νόμου 602) και 1970 έχουν καταγραφεί 946 νομοθετήματα σχετικά με την μορφή και την δράση των συνεταιρισμών, την δε δεκαετία 1984 -1994 καταγράφηκαν 230 νομοθετήματα.<sup>7</sup>

Παρά την σαφή δήλωση της Διεθνούς Κοινότητας ότι οι συνεταιρισμοί ανήκουν σε έναν διαφορετικό οικονομικό τομέα, και «ισορροπούν» μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού ως Κοινωνίες – Σωματεία - Σύλλογοι με κοινωνικούς στόχους και ταυτόχρονα ως επιχειρήσεις,<sup>8</sup> αυτή η αναγκαία ισορροπία δεν αναζητήθηκε στα πλαίσια των ελληνικών συνεταιριστικών νόμων. Παγκοσμίως αυτή η ισορροπία εξασφαλίζεται βρίσκοντας ως σημείο στήριξης τις συνεταιριστικές αρχές και αξίες.

Στην περίπτωση των αγροτικών συνεταιρισμών η πράξη απόδειξε ότι οι νόμοι ανέδειξαν μια σωματειακή και μόνο μορφή τους, διαμορφώνοντας ένα συνεταιρισμό συνδικαλιστικού τύπου στενά συνδεδεμένο με το κράτος, χωρίς άμεσες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Προς μια αντίθετη κατεύθυνση, στο άλλο άκρο, στην περίπτωση των αστικών συνεταιρισμών η νομοθεσία έγειρε στην επενδυτική μορφή επιχειρηματικότητας αγνοώντας πλήρως τους κοινωνικούς στόχους, προσδίδοντας τους μια μορφή που τους εντάσσει στον χώρο της ιδιωτικής κερδοσκοπικής οικονομίας.

Τι είναι εν τέλει ένας συνεταιρισμός σύμφωνα με την διεθνή αναγνωρισμένη ταυτότητά του;

#### Οι Διεθνείς Συνεταιριστικές Αρχές και Αξίες στις οποίες πρέπει να βασίζεται η νομοθεσία

1η αρχή: Εθελοντική και ανοικτή ένταξη μέλους

2η αρχή: Δημοκρατικός έλεγχος των μελών

3η αρχή: Οικονομική συμμετοχή των μελών

4η αρχή: Αυτονομία και ανεξαρτησία

5η αρχή: Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση

6η αρχή: Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών

7η αρχή: Μέριμνα για την κοινότητα

<sup>7</sup> Κλήμης 1970 και Λαμπροπούλου – Δημητριάδου 1995, 3<sup>ο</sup> Επιστημονικό Συνέδριο Παγκοσμιοποίηση και Κοινωνική Οικονομία σελ 222.

<sup>8</sup> Η διπλή φύση των συνεταιρισμών. Εκτενείς αναφορές στην παρόν εργασία του ILO που ακολουθεί.

## **Η συνεταιριστική δήλωση ταυτότητας της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (ICA)<sup>9</sup> η οποία είναι μια περίληψη των 4<sup>ων</sup> πρώτων βασικών συνεταιριστικών αρχών**

Συνεταιρισμός<sup>10</sup> είναι μια αυτόνομη (αναφορά στην 4<sup>η</sup> αρχή) Κοινωνία<sup>11</sup> προσώπων η οποία συγκροτείται εθελοντικά (αναφορά στην 1<sup>η</sup> αρχή) για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεων τους μέσω μιας από κοινού ιδιόκτητης (αναφορά στην 3<sup>η</sup> αρχή) και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης (αναφορά στην 2<sup>η</sup> αρχή)

Σύμφωνα με την συνεταιριστική ιδεολογία οι συνεταιριστικές αρχές είναι ο δρόμος για να κατακτηθούν οι κοινωνικές αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτοευθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της δικαιοσύνης, της αλληλεγγύης και οι ηθικές αξίες της τιμότητας, της ειλικρίνειας, της κοινωνικής ευθύνης και της μέριμνας για τους συνανθρώπους.

## **Σύντομη σύγκριση της Ελληνικής Νομοθεσίας και των Διεθνών Συνεταιριστικών Αρχών**

### ***Αστικοί Συνεταιρισμοί***

#### **1η αρχή: Εθελοντική και ανοικτή ένταξης μέλους**

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλους τους ανθρώπους που είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και πρόθυμοι να αποδεχτούν τις ευθύ-

---

<sup>9</sup> Η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία (ICA) είναι η μεγαλύτερη Μ.Κ.Ο. στον κόσμο η οποία «ενώνει, εκπροσωπεί και υπηρετεί τα 800.000.000 μέλη συνεταιρισμών σε όλο τον κόσμο».

<sup>10</sup> Συν-εταιρισμός, Co-operative, operative = λειτουργία, δράση, ενέργεια, αποτέλεσμα, εφαρμογή. Μια εσφαλμένη μετάφραση στα ελληνικά του δεύτερου συνθετικού ως εταιρισμός. Στην Κύπρο χρησιμοποιείται ο όρος Συνεργατική ο οποίος ειπώθηκε για πρώτη φορά το 1888 από τον Ηπειρώτη λόγιο δημοσιογράφο Αγησίλαο Γιαννόπουλο.

<sup>11</sup> Κοινωνία. Η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία, το ILO και τα Ηνωμένα Έθνη και πολλοί εθνικοί νόμοι χρησιμοποιούν τον όρο association = συναναστροφή, σύλλογος, σωματείο, ένωση, σύνδεσμος, όμιλος, εταιρεία, στις λατινογενείς νομοθεσίες χρησιμοποιείται ως sociedad = κοινωνία, σύλλογος, συντροφιά, εταιρία, αντίστοιχα στην Βρετανική νομοθεσία καθώς και σε άλλα κράτη συναντάται ως society = κοινωνία, κοινωνικός κύκλος, σύλλογος, σωματείο, εταιρεία.

Ο ορισμός Κοινωνία επιλέχθηκε ως ο πιο συνήθης και κοινός όρος στην διεθνή ονοματολογία για τους συνεταιρισμούς, ο οποίος εννοιολογικά βρίσκεται πολύ κοντά στον πρώτο χρησιμοποιούμενο συνεταιριστικό ορισμό που εμφανίστηκε στην Ελλάδα ως «Συντροφιά» (συν – τρεφόμεστε, δουλεύουμε μαζί για να εξασφαλίσουμε τα προς το ζην), αλλά και στην σύγχρονη ελληνική νομική πραγματικότητα.

Η σύγχρονη νομοθεσία στο άρθρο 785 του Αστικού Κώδικα (και στην ερμηνευτική εγκύκλιο Κ.Β.Σ. 3/1992) ορίζει την Κοινωνία ως ένα δικαίωμα που ανήκει από κοινού (αδιαίρετα) σε ιδανικά μέρη σε περισσότερα του ενός πρόσωπα (φυσικά ή νομικά). Οι περισσότερες αλλά όχι όλες οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα για την Κοινωνία (άρθρα 785-805), εκφράζουν το συνεταιριστικό πνεύμα πολύ περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη γνωστή μορφή επιχείρησης στον τόπο μας. Η βασική διαφορά είναι ότι ενώ μια Κοινωνία μπορεί να πάρει μια οποιαδήποτε μορφή εταιρείας για την εκμετάλλευση του κοινού δικαιώματος, οι Συνεταιριστικές Κοινωνίες επιλέγουν αποκλειστικά μη κερδοσκοπικού τύπου εταιρικά σχήματα, ανοιχτά με δημοκρατική δομή συλλόγου - σωματείου.

νες της συμμετοχής τους ως μέλη, δίχως καμία διάκριση φύλου, κοινωνική, φυλετική, πολιτική ή θρησκευτική.

Σύμφωνα με την Ελληνική Νομοθεσία (Ν. 1667/86) αυτή η αρχή περιορίζεται απαιτώντας μεγάλο αριθμό μελών για την σύσταση ενός συνεταιρισμού, 15 στους γενικούς αστικούς, 100 στους καταναλωτικούς. Στην ισπανική νομοθεσία για παράδειγμα απαιτούνται 3 άτομα. Όσο για την αποδοχή των ευθυνών (ή/και των δικαιωμάτων) των μελών, δεν προβλέπεται ο θεσμός της συνεταιριστικής εκπαίδευσης για να γνωρίσουν αυτά τα θέματα πριν ακόμη γίνουν μέλη. (5<sup>η</sup> συνεταιριστική αρχή)

### **2η αρχή: Δημοκρατικός έλεγχος των μελών**

Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις που ελέγχονται από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στον καθορισμό των πολιτικών τους και την λήψη των αποφάσεων. Οι άνδρες και οι γυναίκες που υπηρετούν ως εκλεγμένοι αντιπρόσωποι είναι υπόλογοι έναντι των μελών. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς η ψήφος του κάθε μέλους έχει την ίδια βαρύτητα σύμφωνα με τον κανόνα "ένα μέλος, μια ψήφος", οι συνεταιρισμοί ανωτέρων βαθμίδων οργανώνονται επίσης κατά δημοκρατικό τρόπο.

«Η αρχή της εκπαίδευσης αποτελεί μια δέσμευση για να καταστήσει τα μέλη αποτελεσματικά, και έτσι αποτελεί προϋπόθεση για τον δημοκρατικό έλεγχο ενός συνεταιρισμού». <sup>12</sup> Δεν υπάρχει τέτοια μέριμνα από την ελληνική νομοθεσία εάν και σύμφωνα με την Σύσταση 193/02 του ILO «Οι κυβερνήσεις οφείλουν να .... προωθήσουν την διδασκαλία των συνεταιριστικών αρχών και των υφισταμένων πρακτικών εφαρμογής τους καθώς και της επιμόρφωσης που αφορά σε αυτές, σε όλα τα επίπεδα όλων των εθνικών συστημάτων παιδείας και κατάρτισης και σε ολόκληρη την κοινωνία».

Σύμφωνα με την συνεταιριστική εκπαίδευση για τον τρόπο λειτουργίας των συνεταιρισμών, τα μέλη δεν εκλέγουν μόνο τους αντιπροσώπους τους αλλά οι εκλεγμένοι είναι υπόλογοι απέναντί τους, δηλαδή είναι ανακλητοί από μικρά σε μέγεθος σώματα που τους εξέλεξε σύμφωνα με την ομοσπονδιακή δομή διοίκησης.

### **3η αρχή: Οικονομική συμμετοχή των μελών**

Τα μέλη συμμετέχουν δίκαια στο κεφάλαιο του συνεταιρισμού τους και στον έλεγχό του με δημοκρατικές μεθόδους. Μέρος, τουλάχιστον, αυτού του κεφαλαίου είναι συνήθως η κοινή περιουσία του συνεταιρισμού. Τα μέλη συνήθως λαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση, αν λαμβάνουν, για το κεφάλαιο το οποίο καταβάλλουν ως προϋπόθεση για την συμμετοχή τους. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα για όλους ή μερικούς από τους ακόλουθους σκοπούς: την ανάπτυξη του συνεταιρισμού τους, πιθανόν για την δημιουργία αποθεματικών, μέρος των οποίων τουλάχιστον θα είναι αδιαίρετο, για την παραχώρηση ωφελημάτων στα μέλη αναλογικά με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό και για την προώθηση άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία:

Δεν υπάρχει μέρος των πόρων ο οποίος να είναι κοινός και αδιαίρετος. Σε περίπτωση διάλυσης ενός συνεταιρισμού όλα τα περιουσιακά στοιχεία μοιράζονται στα μέλη σε αντίθεση και με τον παλαιότερο νόμο 602 (άρθρο 67.1) και με την διεθνή συνεταιριστική πρακτική όπου αυτά χορηγούνται σε άλλους συνεταιρισμούς ή σε κοινωνικές έργα έτσι που τα μέλη του να μην έχουν κανένα συμφέρον διανομής από την διάλυσή του.

<sup>12</sup> Έκθεση του ILO «Απαντήσεις στην Παγκόσμια Οικονομική Κρίση - Η Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περίόδους Κρίσης» σελ. 10

Τα μέλη δεν αμείβονται αναλογικά με τις συναλλαγές τους (ή προσφορά εργασίας τους) με τον συνεταιρισμό αλλά σύμφωνα με τα μερίδια που έχουν ( Ν. 1667/86 άρθρο 9.4 το 50% των κερδών διανέμεται σύμφωνα με το πλήθος των μεριδίων που διαθέτουν). Δεν λαμβάνουν τα μέλη περιορισμένη αποζημίωση για τα κεφάλαια που κατέβαλαν για την συμμετοχή τους, διεξάγουν μια κερδοσκοπική δραστηριότητα η οποία έρχεται σε αντίθεση με το συνεταιριστικό πνεύμα.

Σύμφωνα με την Ελληνική Νομοθεσία οι αστικοί συνεταιρισμοί λειτουργούν ως μια άλλη μορφή κερδοσκοπικής εταιρείας και έτσι αντιμετωπίζονται φορολογικά από το Κράτος.

Η πρόβλεψη της συνεταιριστικής μεθόδου διανομής του πλεονάσματος του νόμου 602/1914 η οποία συνεχίστηκε στον νόμο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς (Ν. 2810 άρθρο 19) σταμάτησε να υφίστανται στον νόμο για τους αστικούς συνεταιρισμούς.

Σύμφωνα με την έκδοση «Κατευθυντήριες Γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία» του ILO που αναπτύσσεται στα επόμενα κεφάλαια:

«Το πλεόνασμα που παράγεται στις συναλλαγές με τα μέλη είναι το αποτέλεσμα ενός συγκεκριμένου συνεταιριστικού τρόπου υπολογισμού του κόστους (όσο το δυνατόν πιο κοντά στο κόστος) και η επιστροφή προστασίας, η οποία καταβάλλεται αναλογικά ως προς τις δραστηριότητες των μελών με τον συνεταιρισμό τους, είναι μια αναδρομική μείωση τιμών ή μια διόρθωση του υπολογισμού τιμών στο τέλος του οικονομικού έτους, εάν ο οικονομικός κίνδυνος που περιλαμβάνεται στον αρχικό σχεδιασμό δαπανών δεν υλοποιηθεί. Αν λοιπόν το πλεόνασμα δεν μπορεί να συγκριθεί με το κέρδος, δεν θα πρέπει να φορολογείται ως τέτοιο».

#### Παράδειγμα

Σε έναν συνεταιρισμό καταναλωτών κάθε μέλος δίνει χρήματα για την απόκτηση προϊόντων διατροφής από τον συνεταιρισμό του.

Στο τέλος του οικονομικού έτους, καθώς έχουν πληρωθεί τα πάγια και λειτουργικά έξοδα του συνεταιρισμού και ένα ποσό χρημάτων τροφοδοτήσει τα κοινά ταμεία για κοινές ανάγκες, ότι χρήματα περισσεύουν (πλεόνασμα) επιστρέφουν στα μέλη αναλογικά με τις συναλλαγές τους, εξασφαλίζοντας τον μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα των δραστηριοτήτων του συνεταιρισμού.

Με την εφαρμογή της μεθόδου του πλεονάσματος γίνεται δηλαδή ένας επανακαθορισμός της τιμής προς τα κάτω. Αυτά τα χρήματα είναι μέρος των χρημάτων το οποίο κατέβαλε το μέλος, και ποτέ περισσότερα, δεν είναι κέρδος για να φορολογηθεί ως τέτοιο.

Τα μέλη ενός συνεταιρισμού καταναλωτών απλώς χάνουν λιγότερα χρήματα στις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό σε σχέση με τις συναλλαγές τους με άλλες επιχειρήσεις της ιδιωτικής οικονομίας. Χάνουν λιγότερα δεν κερδίζουν.



Ο συνεταιριστικός τρόπος διαχείρισης ταιριάζει περισσότερο με την οικιακή οικονομία,<sup>13</sup> και οι δύο βασίζονται στην αυτοβοήθεια και την αλληλεγγύη.

Εάν μια οικογένεια αγοράζει τρόφιμα τα οποία δεν εμπορεύεται αλλά ικανοποιεί με αυτά την πείνα των μελών της, ένας συνεταιρισμός καταναλωτών αγοράζοντας μαζικά ρίχνει τις τιμές και εξασφαλίζει έτσι ένα μεγάλο «κοινό καλάθι» για την ικανοποίηση των βιοτικών αναγκών των μελών του, τα οποία ίσως δεν θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στις τιμές των προϊόντων της επενδυτικής κερδοσκοπικής αγοράς.

Εάν μια οικογένεια αποταμιεύει για τις «δύσκολες στιγμές (υγεία)», για την μόρφωση των παιδιών, για να στεγάσει τις μελλοντικές οικογένειες των παιδιών τους προσφέροντας ότι έχει και δεν έχει όποτε υπάρξει ανάγκη, ένας συνεταιρισμός δημιουργεί κοινά ταμεία για την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών των μελών του χωρίς να επιζητεί το κέρδος.

Φυσικά εκτός από τους συνεταιρισμούς προσφοράς υπηρεσιών οι οποίοι μάλλον ανακυκλώνουν τα χρήματα των μελών με καλύτερους όρους, είναι απαραίτητοι οι συνεταιρισμοί εργαζομένων ή παραγωγών για την εισροή των απαραίτητων πόρων.

#### **4η αρχή: Αυτονομία και ανεξαρτησία**

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αυτοβοήθειας που ελέγχονται από τα μέλη τους. Εάν συνάψουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, ή εάν εξασφαλίσουν κεφάλαιο από εξωτερικές πηγές, θα πρέπει να το πράττουν με όρους οι οποίοι θα διασφαλίζουν τον δημοκρατικό έλεγχο που ασκείται από τα μέλη τους και θα διατηρούν την συνεταιριστική αυτονομία τους.

Οι συνεταιρισμοί για να είναι αυτόνομες οργανώσεις αυτοβοήθειας που ελέγχονται από τα μέλη τους και διατηρούν την ανεξαρτησία τους από τις κυβερνήσεις και άλλους φορείς, πρέπει να γνωρίζουν τον τρόπο να το κάνουν μέσω της συνεταιριστικής εκπαίδευσης, η οποία πρέπει να είναι ένα νομικά κατοχυρωμένο δικαίωμα των μελών των συνεταιρισμών και να υποστηρίζεται και από το κράτος σύμφωνα με την σύσταση 193/2002 του ILO. Τέτοια κατοχύρωση δεν υπάρχει στην ελληνική νομοθεσία για τους αστικούς συνεταιρισμούς.

#### **5η αρχή: Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση**

Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και κατάρτιση στα μέλη τους, στους εκλεγμένους αντιπροσώπους, στους διευθυντές και στους υπαλλήλους έτσι ώστε να μπορούν να συμβάλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών τους. Ενημερώνουν το ευρύ κοινό, ιδιαίτερα τους νέους και τους ηγέτες της κοινής γνώμης, για την φύση και τα οφέλη του συνεργατισμού.

Ο συνεργατισμός διεθνώς υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση είναι το κλειδί της ανάπτυξης και προώθησης των συνεταιρισμών.

Παλαιότερα ο νόμος 602 του 1914 στο άρθρο 91 προέβλεπε την επιβράβευση των διδασκάλων οι οποίοι ιδρύσαν ή καθοδήγησαν την δημιουργία συνεταιρισμών με την αμοιβή από 30 μέχρι 300

<sup>13</sup> Επίσης η Οικιακή Οικονομία είναι ένας όρος ο οποίος πλησιάζει περισσότερο την έννοια Οικονομία από άλλες σύγχρονες χρήσεις της. Η ετυμολογία της λέξης Οικονομία στην αρχαία ελληνική γλώσσα συνδέεται με την έκφραση «διαχείριση του οίκου».

δραχμές. Δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για την συνεταιριστική εκπαίδευση στην σύγχρονη ελληνική νομοθεσία για τους αστικούς συνεταιρισμούς.

Στην χώρα των Βάσκων στην Ισπανία για παράδειγμα, σύμφωνα με την νομοθεσία, όλοι οι προστατευόμενοι φορολογικά συνεταιρισμοί χορηγούν το 10% των κερδών τους για την συνεταιριστική εκπαίδευση. Το 2009 ο Συνεταιριστικός Όμιλος Mondragon παρείχε για την συνεταιριστική εκπαίδευση και προώθηση 22.200.000 €

**“Δεν είναι τυχαίο ότι οι πιο επιτυχημένες και σταθερές οικονομίες παγκοσμίως συμβαίνει να είναι και οι περισσότερο αναπτυγμένες συνεταιριστικά οικονομίες στον κόσμο”**

Από την επιστολή της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (I.C.A.) προς το G-20 στις 22 Οκτωβρίου 2008.

Επίσης δεν είναι τυχαίο ότι οι περισσότερο αναπτυγμένες συνεταιριστικές οικονομίες στον κόσμο διαθέτουν μια εύρωστη συνεταιριστική εκπαίδευση και Κέντρα Υποστήριξης Ίδρυσης Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων.

Οι συνεταιρισμοί διεθνώς τηρούν την παράδοση του πρώτου σύγχρονου συνεταιρισμού του Rochdale, ο οποίος αφιέρωνε το 2.5% του πλεονάσματός του στην συνεταιριστική εκπαίδευση.

Χώρες οι οποίες φημίζονται για την έντονη συνεταιριστική τους δράση, όπως η Φιλανδία (62% του πληθυσμού της ως μέλη συνεταιρισμών, η Σουηδία, ο Καναδάς (40% του πληθυσμού της ως μέλη συνεταιρισμών), αλλά και η Ισπανία η οποία επιτυχώς αναπτύσσει συνεταιρισμούς, οι οποίοι παρέχουν το 21.6% των θέσεων εργασίας της χώρας, διαπρέπουν στην ενημέρωση, στην εκπαίδευση για τους συνεταιρισμούς και στα Κέντρα Υποστήριξης Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων.

Αντίθετα στην Ελλάδα η λειτουργία των συνεταιρισμών βασίζεται στον αυτοσχεδιασμό συνεταιριστικά απαίδευτων μελών, μιμούμενοι συνήθως μοντέλα της κρατικής ή ιδιωτικής οικονομίας, με τα γνωστά αποτελέσματα αποτυχίας των συνεταιρισμών στον τόπο μας.

Η εμπέδωση της διαφορετικότητας της συνεταιριστικής οικονομίας σε σχέση με την κρατική και την ιδιωτική διαδραματίζει βασικό ρόλο στην επιτυχή έκβαση ενός συνεταιριστικού εγχειρήματος.

Η Σύσταση 193/2002 του ILO δηλώνει με σαφήνεια ότι ο συνεταιριστικός τομέας είναι ένας τομέας ο οποίος «δουλεύει διαφορετικά», γι' αυτό το λόγο ζητά από τις κυβερνήσεις να εντάξουν μια διαφορετική εκπαίδευση, την συνεταιριστική.

«Για λόγους κοινωνικής αρμονίας, επιβάλλεται να υπάρχουν ισχυροί δημόσιοι και ιδιωτικοί τομείς της οικονομίας καθώς και ισχυρός συνεταιριστικός και αλληλοβοηθητικός»

«Οι κυβερνήσεις οφείλουν να προωθήσουν την διδασκαλία των συνεταιριστικών αρχών και των υφισταμένων πρακτικών εφαρμογής τους καθώς και της επιμόρφωσης που αφορά σε αυτές, σε όλα τα επίπεδα όλων των εθνικών συστημάτων παιδείας και κατάρτισης και σε ολόκληρη την κοινωνία».<sup>14</sup>

<sup>14</sup> Γεώργιος Χ. Δασκάλου συνεταιριστική εκπαίδευση – περίληψη

**6η αρχή: Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών**

Οι συνεταιρισμοί εξυπηρετούν τα μέλη τους περισσότερο αποτελεσματικά και ενδυναμώνουν το συνεταιριστικό κίνημα δουλεύοντας μαζί μέσω των τοπικών, εθνικών, περιφερειακών και διεθνών δομών.

Η δημιουργία Δευτεροβάθμιων Συνεταιρισμών στην Ελλάδα είναι συνδικαλιστικού τύπου, χρειάζονται πέντε συνεταιρισμοί για να κάνουν μια ένωση με σκοπό τον συντονισμό και την προώθηση των δραστηριοτήτων του νομού (Ν. 1667 άρθρο 12).

Εάν η επιχειρηματική συνεργασία σε συνεταιριστική βάση σε ένα μεμονωμένο νομό είναι δυσχερής, εκτός νομού, σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο δεν προβλέπεται καθόλου.

Σύμφωνα με το ILO «η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών είναι πραγματικά μια επιχειρηματική στρατηγική χωρίς την οποία οι συνεταιρισμοί θα παρέμεναν οικονομικά ευάλωτοι».<sup>15</sup> Αυτή η συνεργασία πραγματοποιείται μέσω των συνεταιρισμών δευτέρου ή υψηλότερου βαθμού.

Στην διεθνή πραγματικότητα ένας συνεταιρισμός μαζί με ένα νομικό ή φυσικό πρόσωπο ή δύο συνεταιρισμοί χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς, αρκούν για να κάνουν έναν δευτεροβάθμιο συνεταιρισμό ο οποίος δεν επιτελεί συνδικαλιστικό σκοπό αλλά επιχειρηματικό.

---

Ο συνεργατισμός είναι μία μορφή αλληλοβοήθειας, που βασίζεται στην επιδίωξη του κοινού συμφέροντος, θέτοντας σε δεύτερη μοίρα την άκρατη επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος ακόμη και μέσω της τυφλής υποταγής των μελών προς την διοικητική ομάδα. Η εκπαίδευση, ως στρατηγικός παράγοντας, συμβάλλει αποφασιστικά στην καλλιέργεια και την άμεση εφαρμογή της ιδεολογίας του συνεργατισμού. Και εδώ ακριβώς εντοπίζεται η μεγάλη διαφορά από άλλες ιδεολογίες και η ελκυστικότητα του συνεργατισμού. Πρόκειται για την αποκοπή του, από μεταφυσικές υποσχέσεις και για την άμεση αναμέτρηση με τα καθημερινά προβλήματα. Αυτή η αμεσότητα του συνεργατισμού για να είναι αποτελεσματική, δεν πρέπει να βασίζεται σε τυχαίες εμπνεύσεις, αλλά να προετοιμάζεται συστηματικά στον υψηλότερο δυνατό βαθμό. Γίνεται έτσι ολοφάνερος ο ρυθμιστικός ρόλος της εκπαίδευσης, ως καθημερινής λειτουργίας, με κατεύθυνση τόσο στα μέλη των συνεταιρισμών, στους υπαλλήλους και στην διοικητική ομάδα, όσο και στον ευρύτερο κοινό.

Ίσως δεν θα ήταν υπερβολή λέγοντας ότι ο επιτυχημένος συνεργατισμός είναι, ως προς τις επιδιώξεις του, «εκπαίδευση» κατά το ήμισυ και «οικονομική» κατά το άλλο ήμισυ. Με μια ακμαία εκπαίδευση μπορούν να ριζώσουν και να επεκταθούν στην κοινωνία οι βασικές Αρχές του συνεργατισμού, αλλά και να εφαρμοσθούν με τις ιδιαιτερότητές τους στην καθημερινή οικονομική διαδικασία.

Η διατύπωση ολιγορίας στη συνεταιριστική εκπαίδευση θα πρέπει να δημιουργεί μεγαλύτερες ανησυχίες στα μέλη, απ' ότι το κλείσιμο με ζημιά κάποιων λογαριασμών της οικονομικής χρήσης. Η εκπαίδευση έχει επιπτώσεις σε πολλές μελλοντικές λογιστικές χρήσεις και ακόμη στην επιβίωση της ίδιας της επιχειρηματικής μονάδας, τουλάχιστον ως αυτόνομης και ανεξάρτητης μονάδας. Η πρόβλεψη στο καταστατικό των πρωτοπόρων συνεταιριστών του Ροτσντέιλ ποσοστού 2,5% επί των πλεονασμάτων για την εκπαίδευση, υποδηλώνει τη σπουδαιότητα που είχαν προσδώσει στο ρόλο της για την επιτυχία της προσπάθειάς τους.

<sup>15</sup> Έκθεση του ILO «Απαντήσεις στην Παγκόσμια Οικονομική Κρίση - Η Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περιόδους Κρίσης» σελ. 10

Όπως δύο επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα μπορούν να ιδρύσουν μια ανώνυμη εταιρεία, έτσι και οι συνεταιρισμοί μπορούν να ιδρύσουν μια κοινή συνεταιριστική επιχείρηση δευτέρου βαθμού που θα διέπεται από την συνεταιριστική νομοθεσία και αρχές.

Ως παράδειγμα εφαρμογής μπορεί να αναφερθεί η δημιουργία δευτεροβάθμιου κοινωνικού συνεταιρισμού από παραγωγικούς συνεταιρισμούς πρώτου βαθμού συνενώνοντας τα κεφάλαια των κοινωνικών ταμείων τους, ο οποίος θα προσφέρει υπηρεσίες όπως υγείας, χαμηλότοκων στεγαστικών δανείων κ.λπ. Επίσης Δημόσιες Υπηρεσίες θα μπορούσαν να δημιουργήσουν κοινό συνεταιρισμό καθαριότητας, καθιστώντας μη αναγκαίες τις εργολαβίες οι οποίες προσθέτουν υψηλό κόστος ως επενδυτικές επιχειρήσεις.

### **7η αρχή: Μέριμνα για την κοινότητα**

Οι Συνεταιρισμοί εργάζονται για την βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους μέσω πολιτικών που εγκρίνονται από τα μέλη τους.

Σε άλλα κράτη προβλέπεται, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η αναγκαστική (θεσμοθετημένη) συγκρότηση κοινωνικών ταμείων για να θεωρηθεί μια επιχείρηση ως συνεταιριστική. Όπως δηλώνεται στον ορισμό τους οι συνεταιρισμοί υπάρχουν για «να αντιμετωπίσουν τις κοινές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και προσδοκίες μέσω μιας από κοινού ιδιόκτητης επιχείρησης». Πουθενά στον ορισμό δεν αναφέρεται ότι οι συνεταιρισμοί υπάρχουν για να αντιμετωπίσουν Ή οικονομικές Ή κοινωνικές Ή πολιτιστικές μόνο ανάγκες.

Στην ελληνική νομοθεσία εάν και αναφέρετε γενικά και αόριστα ότι «μέρος των κερδών που δεν διανέμεται διατίθεται με απόφαση της γενικής συνέλευσης για τους σκοπούς του συνεταιρισμού (Ν1667 άρθρο 9.4), συνήθως οι σκοποί αυτοί είναι μόνο οικονομικοί χωρίς να υπάρχει πρόβλεψη συλλογικών ταμείων κοινωνικού σκοπού.

Σύμφωνα με τις «Κατευθυντήριες Γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία» του ILO:

«Ο ορισμός και οι επακόλουθες διατάξεις (για τους συνεταιρισμούς) πρέπει να αντανακλούν εκείνα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τα οποία ξεχωρίζουν με τον καλύτερο τρόπο τους συνεταιρισμούς από άλλες μορφές επιχειρησιακών οργανώσεων, δηλαδή της συνεταιριστικής αρχής της ταυτότητας και της αρχής της προαγωγής των μελών. Η αρχή της ταυτότητας σημαίνει ότι τα μέλη είναι οι από κοινού ιδρυτές, ότι τα μέλη συγχρηματοδοτούν τον συνεταιρισμό, του οποίου είναι οι από κοινού ιδιοκτήτες, οι από κοινού διαχειριστές, οι από κοινού ελεγκτές, οι από κοινού χρήστες, οι από κοινού δικαιούχοι και για τα χρέη για τα οποία έχουν την από κοινού ευθύνη. Η αρχή της προαγωγής των μελών σημαίνει ότι η βελτίωση της κατάστασης των μελών προτιμάται από την παραγωγή υψηλών επιδόσεων επί του επενδυμένου κεφαλαίου. Ο συνδυασμός αυτών των δύο αρχών συνθέτει την διπλή φύση των συνεταιρισμών. Είναι ομάδες προσώπων (Κοινωνίες, ενώσεις, σύλλογοι, σωματεία) και οικονομικές επιχειρήσεις συγχρόνως ή, ακριβέστερα, είναι ομάδες προσώπων που έχουν μια επιχείρηση, δηλ. οι συνεταιρισμοί δεν είναι ελεγχόμενες επιχειρήσεις από επενδυτή, αλλά ενώσεις προσώπων που εργάζονται για την επίτευξη κοινών στόχων μέσω ενός κοινού εγχειρήματος. Αν και αυτή η επιχείρηση πρέπει να λειτουργεί με έναν τρόπο προσανατολισμένο προς το κέρδος, διαφέρει από τις κεφαλαιοκρατικές επιχειρήσεις στο ότι είναι προσανατολισμένη προς τα συμφέροντα των μελών της και όχι προς τα δικά της συμφέροντα.

...Ο ορισμός βοηθά την διάκριση των γνήσιων συνεταιρισμών από τους ψεύτικους ...

Σημειώνοντας τι έχει συμβεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών σε διάφορες χώρες, φαίνεται ότι ο νόμος πρέπει να προβλέπει αυστηρές κυρώσεις ενάντια σε οποιαδήποτε κατάχρηση του ονόματος "συνεταιρισμός"».

### **Αγροτικοί συνεταιρισμοί - Η νέα προτεινόμενη συνεταιριστική νομοθεσία**

Η πρόταση νόμου για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς του 2011 από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης κάνοντας επίκληση στο συνταγματικό δικαίωμα του «συνεταιρίζεσθαι», επιβάλλει στην συνέχεια στις συνεταιριστικές Κοινωνίες να δημιουργήσουν «κεφαλαιουχικές εταιρείες» οι οποίες ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα και όχι συνεταιρισμούς<sup>16</sup> σύμφωνα με την δήλωση της διεθνούς αποδεκτής ταυτότητάς τους, ως «αυτόνομες (4<sup>η</sup> συνεταιριστική αρχή) Κοινωνίες προσώπων η οποίες συγκροτούνται εθελοντικά (1<sup>η</sup> συνεταιριστική αρχή) για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους μέσω μιας από κοινού ιδιόκτητης (3<sup>η</sup> συνεταιριστική αρχή) και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης (2<sup>η</sup> συνεταιριστική αρχή), όπως ορίζεται πλέον παγκοσμίως.

Η παραπάνω δήλωση της ταυτότητας του συνεταιρισμού περιλαμβάνει τις 4 βασικές συνεταιριστικές αρχές χωρίς τις οποίες οι συνεταιρισμοί χάνουν την ταυτότητά τους, σύμφωνα με το ILO<sup>17</sup> και τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ.<sup>18</sup>

Οι κεφαλαιούχες εταιρείες σε αντίθεση με τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις:

- ο δεν εφαρμόζουν την 1<sup>η</sup> αρχή της ανοιχτής πόρτας (εθελοντικής ένταξης) ως εταιρείες μη μεταβλητού κεφαλαίου και μη μεταβλητού αριθμού μελών, καθιστώντας δυσχερή την είσοδο νέων μελών,
- ο δεν είναι δημοκρατικά ελεγχόμενες εταιρείες με τον τρόπο που ορίζεται από την 2<sup>η</sup> συνεταιριστική αρχή, εφαρμόζοντας την αρχή ένα μέλος/μία ψήφος, αντίθετα οι ψήφοι τους μοιράζονται στον κάθε επενδυτή σύμφωνα με τον αριθμό των μετοχών που διαθέτει,
- ο δεν κάνουν δίκαιη διανομή σύμφωνα με τον συνεταιριστικό ορισμό της επιχειρηματικής δικαιοσύνης ( 3<sup>η</sup> συνεταιριστική αρχή), δηλ. της ανταμοιβής αναλογικά με τις εργασίες ή συναλλαγές με τον συνεταιρισμό, αλλά μοιράζουν τα κέρδη στους επενδυτές σύμφωνα με το πλήθος μετοχών που διαθέτουν, επίσης δεν διαθέτουν κοινά ταμεία για τις κοινές ανάγκες των μελών τους,
- ο δεν είναι αυτόνομες με τον τρόπο που ορίζεται στην 4<sup>η</sup> συνεταιριστική αρχή. Οι κεφαλαιούχες εταιρείες, εξασφαλίζουν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές μέσω της μετο-

<sup>16</sup> Σύσταση 193/2002 του ILO παρ. II 6 «για λόγους κοινωνικής αρμονίας, επιβάλλεται να υπάρχουν ισχυροί δημόσιοι και ιδιωτικοί τομείς της οικονομίας καθώς και ισχυρός συνεταιριστικός και αλληλοβοηθητικός».

<sup>17</sup> Έκθεση του ILO «Απαντήσεις στην Παγκόσμια Οικονομική Κρίση - Η Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περιόδους Κρίσης» σελ. 10

<sup>18</sup> Έκθεση του Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. «Οι συνεταιρισμοί στην κοινωνική ανάπτυξη» έγγραφο A/64/132 13 Ιουλίου 2009 σελ. 4

χοποίησης, χάνουν και μέρος της περιουσία τους και μέρος της εξουσία τους με την παραχώρηση ψήφων στους αγοραστές των μετοχών ανάλογα με τον αριθμό των μετοχών τους, αντίθετα οι συνεταιρισμοί δεν μετοχοποιούν κομμάτια της περιουσία τους για να την παραχωρήσουν σε επενδυτές έναντι χρημάτων ούτε τους παρέχουν ψήφους ανάλογα με τις μετοχές τους.

Συνολικά οι κεφαλαιοκεντρικές επιχειρήσεις δεν προάγουν τα μέλη με την βελτίωση της κατάστασης τους όπως οι συνεταιρισμοί, αλλά προτιμούν την παραγωγή υψηλών επιδόσεων επί του επενδυμένου κεφαλαίου.

Σύμφωνα με στοιχεία της Έκθεσης του ILO «Απαντήσεις στην Παγκόσμια Οικονομική Κρίση - Η Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περιόδους Κρίσης», οι συνεταιρισμοί έσωσαν κόσμο και κοσμάκη σε παλαιότερες αλλά και στην τρέχουσα κοινωνικοοικονομική κρίση.

Εφαρμόζοντας τις συνεταιριστικές αρχές κατέκτησαν τις κοινωνικές αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτοευθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της δικαιοσύνης, της αλληλεγγύης και τις ηθικές αξίες της τιμότητας, της ειλικρίνειας, της κοινωνικής ευθύνης και της μέριμνας για τους συνανθρώπους, και έτσι δίκαια η Εξηκοστή-τέταρτη Σύνοδος του ΟΗΕ κηρύσσοντας το Διεθνές Έτος Συνεταιρισμών, αναγνώρισε την συμβολή τους στην αειφόρο ανάπτυξη, την εξάλειψη της φτώχειας, την εξασφάλιση των πόρων διαβίωσης σε διάφορους τομείς της οικονομίας.

Αυτοί οι στόχοι πραγματοποιήθηκαν γιατί, εάν και οι συνεταιρισμοί προσφέρουν στα μέλη τους πολλαπλάσια μεγαλύτερη αμοιβή ενός βασικού μισθού, αυτά τα μέλη αποποιούνται την διανομή κερδών, εάν και έχουν προσφέρει στον συνεταιρισμό τα λιγοστά τους κεφάλαια. Το κάθε μέλος έχει μια οικογένεια να ταΐσει, μια οικογένεια να στεγάσει και όχι εκατό για να ζητάει μερίσματα παραπάνω από τις ανάγκες μιας ευπρεπούς διαβίωσης, όπως οι επενδυτές πράττουν. Με την εφαρμογή αυτής της συνεταιριστικής μεθόδου περισσεύουν χρήματα και χρησιμοποιούνται για να δουλέψουν και να ζήσουν και άλλοι άνθρωποι καθώς και για την κοινωνική ανάπτυξη, αυτό είναι συνεταιρισμός.

## **Η συνεταιριστική επιλογή στον τόπο μας**

Όπως αναφέρθηκε σύμφωνα με το έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM (2004) 18 τελικό «*Σχετικά με την προώθηση των συνεταιριστικών εταιριών στην Ευρώπη*» Βρυξέλλες 23-2-2004 παράγραφο 1.2 και την Έκθεση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ «*Οι συνεταιρισμοί στην κοινωνική ανάπτυξη*» παράγραφο 45 και η Ελληνική Κυβέρνηση έχει αποδεχτεί την Σύσταση 193/2002 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας σχετικά με την προώθηση και προβολή των συνεταιρισμών.

Επίσης σύμφωνα με την έκθεση SCE FINAL STUDY PART II NATIONAL REPORTS η οποία παραδόθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο FINAL CONFERENCE OF THE SCE PROJECT BRUSSELS τις 5 Οκτωβρίου του 2010, η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα η οποία διαθέτει άλλη νομοθεσία για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και άλλη για τους αστικούς συνεταιρισμούς, παρά την διεθνή επιταγή για ενιαία νομοθεσία. Η αναγκαιότητα μιας ενιαίας συνεταιριστικής νομοθεσίας αναλύεται εκτενέστερα στα κείμενα του ILO καθώς και στις Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ περί συνεταιρισμών στο παράρτημα 2 τα οποία ακολουθούν.

Ελπίζουμε η μετάφραση των «Κατευθυντήριων Γραμμών για την Συνεταιριστική Νομοθεσία» να συμβάλει στην δημιουργία ενός ενιαίου συνεταιριστικού νόμου ο οποίος θα εμπνέεται από τις συνεταιριστικές αρχές και αξίες συμβάλλοντας στην ένωση του απομονωμένου συνεταιριστικού κινήματος του τόπου μας με την διεθνή συνεταιριστική πραγματικότητα.

Ελπίζουμε επίσης η ΠΑΣΕΓΕΣ, η μοναδική συνεταιριστική Οργάνωση Κορυφής στον τόπο μας, η οποία σύμφωνα με το άρθρο 40 του Νόμου 2810/2000 «επιμελείται για την τήρηση των συνεταιριστικών αρχών και την ανάπτυξη της συνεταιριστικής ιδεολογίας» ως ο θεσμοθετημένος θεματοφύλακας τους, θα ενημερώσει επιτέλους τον κόσμο για τα συνεταιριστικά θέματα και θα ζητήσει μια συνεταιριστική νομοθεσία η οποία να είναι σύμφωνη με τις συνεταιριστικές αρχές.

Η Συνεταιριστική επιλογή είναι μια επιλογή που πρέπει να έχει και ο κάθε έλληνας πολίτης ως ανθρώπινο δικαίωμα, σύμφωνα με την Σύσταση νο. 193/2002 του ILO η οποία «είναι μια υλοποίηση η οποία δένει τα συνεταιριστικά θέματα με τις Πράξεις για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα».

Σύμφωνα με τα κείμενα που ακολουθούν στα επόμενα κεφάλαια «Μια Σύσταση του ILO χρησιμεύει ως ένας οδηγός για τα κράτη μέλη και η συμμόρφωση δεν μπορεί να επιβληθεί με τον ίδιο τρόπο όπως μπορούν οι συνθήκες του ILO. Ωστόσο, οι κυβερνήσεις είναι υπόλογες απέναντι στην Επιτροπή Εμπειρογνομόνων του ILO για την εφαρμογή των Συνθηκών και των Συστάσεων.....Το συνεταιριστικό κίνημα είναι ένα. Το σύνολο των συνεταιριστικών αρχών είναι ένα. Έτσι, η βασική συνεταιριστική νομική ύλη πρέπει επίσης να είναι μία». Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO)

Επίσης σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές για τους Συνεταιρισμούς (A/56/73) από τον ΟΗΕ κατά το 2001 «(Τα κράτη) πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη ότι κανένας νόμος ή πρακτική δεν θα περιορίζει τα δικαιώματα των πολιτών στην πλήρη συμμετοχή στο συνεταιριστικό κίνημα υπό οποιαδήποτε ιδιότητα σύμφωνα με τις αξίες και τις αρχές του και δεν πρέπει να περιορίζουν την λειτουργία του εν λόγω κινήματος, να προβλέψουν ότι ένας γενικός νόμος εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών, αλλά ότι, προκειμένου να υπάρξει ανταπόκριση στην περίπτωση ορισμένων κατηγοριών συνεταιρισμών, θα μπορούσε να θεσπιστεί ειδική νομοθεσία, σύμφωνα με την γενική για αυτούς νομοθεσία, διατάξεις ώστε όλες οι δικαστικές και διοικητικές ρυθμίσεις και πρακτικές να βασίζονται μόνο στη γενική ή ιδιαίτερη νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς .....Τα κράτη πρέπει να αναγνωρίσουν την αξία της κυβερνητικής στήριξης προς το διεθνές συνεταιριστικό κίνημα... Η σύνδεση μεταξύ διακυβερνητικών προγραμμάτων και του διεθνούς συνεταιριστικού κινήματος θα πρέπει να υποστηριχθεί»

Αυτήν την στιγμή ως ελληνική κοινωνία στα ζητήματα των συνεταιρισμών έχουμε δύο επιλογές, είτε να ακολουθήσουμε έναν μοναχικό δρόμο προσθέτοντας έναν ακόμα νομικό αυτοσχεδιασμό στους 946 μεταξύ των ετών 1914 -1970 και τους 230 μεταξύ των ετών 1984 -1994 για τους συνεταιρισμούς, είτε να αξιοποιήσουμε την διεθνή τεχνογνωσία εφαρμόζοντας τις συνεταιριστικές αρχές σε μια ενιαία συνεταιριστική νομοθεσία κάνοντας το πρώτο βήμα στην προαγωγή των συνεταιρισμών και την συνεργασία με τους συνεταιριστές όλου του κόσμου οι οποίοι εργάζονται μεθοδικά για την αναχαίτιση αυτής της κοινωνικοοικονομικής κρίσης.

Μη κερδοσκοπικό Δίκτυο  
Κοινωνικής Αλληλεγγύης  
& Περιφερειακής Ανάπτυξης





## Πίνακας Περιεχομένων

Πρόλογος.....	iii
Ευχαριστίες από τον συντάκτη.....	ix
Εισαγωγικό σημείωμα ελληνικής μετάφρασης .....	xi
Αντί προλόγου Οι συνεταιριστικές αρχές και η ελληνική συνεταιριστική νομοθεσία .....	xiii
<b>1. Εισαγωγή.....</b>	<b>1</b>
<b>2. Προκαταρκτικές εκτιμήσεις.....</b>	<b>3</b>
2.1 Γιατί χρειάζεται ένα συνεταιριστικό δίκαιο;.....	3
2.2 Συνεταιριστικές αρχές.....	4
2.3 Κοινό διεθνές συνεταιριστικό δίκαιο.....	5
2.4 Κοινωνικοοικονομικοί, πολιτικοί και διοικητικοί παράγοντες.....	6
2.5 Η συστημική φύση των νόμων.....	7
3.1 Πεδίο εφαρμογής της συνεταιριστικής νομοθεσίας .....	9
3.2 Η φύση του συνεταιριστικού δικαίου .....	10
3.2.1 Νόμος δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου;.....	10
3.2.2 Αναπτυξιακός Νόμος.....	10
3.3 Επιλογή του κατάλληλου νομικού μέσου .....	12
3.4 Ένας συνεταιριστικός νόμος ή περισσότεροι νόμοι; .....	12
3.5 Η γλώσσα του συνεταιριστικού νόμου .....	13
3.6 Μορφή του συνεταιριστικού νόμου.....	14
3.7 Σειρά ανάπτυξης των θεμάτων που θα περιλαμβάνονται στο νόμο.....	14
3.8 Ένα Αλφαβητάρι ενός συνεταιριστικού νόμου .....	14
3.8.1 Πρόλογος.....	15
3.8.2 Γενικές διατάξεις.....	16
3.8.3 Η Συγκρότηση των συνεταιρισμών.....	18
3.8.4 Υποχρεώσεις και δικαιώματα των μελών.....	26
3.8.5 Όργανα και διαχείριση .....	30
3.8.6 Σχηματισμός κεφαλαίου, απολογισμοί, διανομή πλεονάσματος & κάλυψη ζημιών	41
3.8.7 Διαχειριστικός έλεγχος.....	45
3.8.8 Διάλυση .....	47
3.8.9 Απλουστευμένες συνεταιριστικές δομές .....	49
3.8.10 Οριζόντια και κάθετη ολοκλήρωση .....	49

3.8.11	Επίλυση των διαφορών.....	50
3.8.12	Διάφορα .....	51
3.9	Νομοθετική διαδικασία.....	51
3.10	Διάδοση της συνεταιριστικής νομοθεσίας .....	52
3.11	Εφαρμογή του νόμου .....	53
<b>4.</b>	<b>Η Διεθνής διάσταση της συνεταιριστικής νομοθεσίας .....</b>	<b>55</b>
	<b>Βιβλιογραφία.....</b>	<b>57</b>
<b>Παραρτήματα</b>		
	<b>Παράρτημα 1:Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία 1995 Δήλωση της συνεταιριστικής ταυτότητας.....</b>	<b>67</b>
	<b>Παράρτημα 2:Κατευθυντήριες Γραμμές του 2001 των Ηνωμένων Εθνώνπου αποσκοπούν στην δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών .....</b>	<b>71</b>
	<b>Παράρτημα 3:Σύσταση νο. 193/2002 του Π.Ο.για την προώθηση των συνεταιρισμών.....</b>	<b>79</b>
	<b>Παράρτημα 4:Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. για την προκήρυξη του έτους 2012 ως Διεθνές Έτος Συνεταιρισμών .....</b>	<b>93</b>
	<b>Ευρετήριο.....</b>	<b>99</b>
	<b>Υποσημειώσεις.....</b>	<b>101</b>

## Εισαγωγή

Το συνεταιριστικό δίκαιο είναι μια αντανάκλαση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών περιστάσεων.

Κατά τα τελευταία είκοσι έτη η απασχόληση μειώθηκε και η φύση της έχει μετασηματιστεί εκ' θεμελίων. Οι πληθυσμιακές μορφές και οι δημογραφικές δομές έχουν αλλάξει. Οι οικονομικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων έγιναν συγκεντρωτικές. Η ραγδαία επιτάχυνση της αστικοποίησης έχει επιδεινώσει τα επακόλουθα κοινωνικά προβλήματα. Αυτές οι εξελίξεις έχουν εμφανιστεί στη μέση μιας αμοιβαίας διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης και των τεχνολογικών καινοτομιών και μέσα σε μια αυξανόμενη ανησυχία για βιώσιμους τρόπους παραγωγής και κατανάλωσης.

Για διάφορους ιδεολογικούς και διαρθρωτικούς λόγους, το κυρίαρχο κρατικό μοντέλο πριν από την δεκαετία του '80 φρόντιζε για ένα φάσμα κοινωνικών και οικονομικών αναγκών. Από την αρχή της δεκαετίας του '80 αυτό το μοντέλο έχει αμφισβητηθεί. Οι εσωτερικοί περιορισμοί των προϋπολογισμών, το φορτίο του εξωτερικού χρέους και το τέλος της ιδεολογικής διαίρεσης που χώριζε τον κόσμο, οδήγησαν, ως μια πρώτη αντίδραση, τις κυβερνήσεις, τους διεθνείς οργανισμούς και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις να υποστηρίζουν ένα μινιμαλιστικό κρατικό μοντέλο.<sup>19</sup> Σήμερα, συμφωνούν ότι η ανάπτυξη απαιτεί ένα αποτελεσματικό κράτος<sup>IV</sup> -παντού- το οποίο θα περιορίζεται στις αρμοδιότητες του να δημιουργεί πολιτικά και νομικά πλαίσια τα οποία θα επιτρέπουν την ανάπτυξη της αγοράς, και θα επικεντρώνεται σε κυβερνητικές δράσεις για τα δημόσια αγαθά όπου η αγορά δεν μπορεί ή δεν τα παρέχει αποτελεσματικά και αποδοτικά.

Όλο και περισσότερες κυβερνήσεις αντιλαμβάνονται ότι τα μέτρα διαρθρωτικής προσαρμογής, τα οποία υποδηλώνονται από αυτές τις αλλαγές, τις αναγκάζουν να μειώσουν το ρόλο τους στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα, να αποκεντρώσουν και να απελευθερώσουν τις διοικητικές, πολιτικές και οικονομικές δομές, να μετακινηθούν από τις προγραμματιζόμενες οικονομίες στις οικονομίες της αγοράς, και να εξισορροπήσουν την ανάπτυξη των διαφόρων τομέων της οικονομίας. Αυτά τα μέτρα θα αποτύχουν, εάν δεν συνοδεύονται από την ανάπτυξη και την ενίσχυση θεσμικών οργάνων που βασίζονται στην αυτοβοήθεια και την αυτοευθύνη. Κατά συνέπεια, οι συνεταιρισμοί όλο και περισσότερο<sup>V</sup> ανακαλύπτονται και πάλι ως μια μέθοδο στα χέρια των μελών τους ώστε να επιτευχθούν στόχοι που οι επιχειρήσεις δεν βρίσκουν κερδοφόρους και που οι κυβερνήσεις δεν είναι πλέον ικανές ή πρόθυμες να επιτύχουν.

Ταυτόχρονα, αυτή η επανανακάλυψη έχει ρίξει φως στο γεγονός ότι το χάσμα μεταξύ των συνεταιριστικών αξιών και αρχών αφ' ενός, και της νομικής πραγματικότητας αφ' ετέρου, αφήνει την συνεταιριστική δυνατότητα αυτοβοήθειας υποχρησιμοποιούμενη, εάν όχι αχρησιμοποίητη. Οι τρέχουσες συνεταιριστικές μεταρρυθμίσεις του νόμου γίνονται για να αποκατασταθεί αυτή η κατάσταση και να παρασχεθεί έτσι η θεσμική υποστήριξη στα μέτρα διαρθρωτικών προσαρμογών. Η πρόκληση για τον εθνικό νομοθέτη είναι διπλή:

<sup>19</sup> cf. Boer, op.cit. 935 ff.(936)

## Κατευθυντήριες Γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία

- να επαναφέρει, με βάση τις παγκόσμια αναγνωρισμένες συνεταιριστικές αξίες και αρχές, τα διακριτικά χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών ενώ θα πρέπει
- να ανταποκριθεί στις εκκλήσεις της διεθνούς κοινότητας για περισσότερη πολιτιστική ποικιλομορφία στη νομοθεσία, ως νομικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται από μια εναρμόνιση εντός και πέρα από τα όρια των οικονομικά οριοθετημένων περιοχών.<sup>VI</sup>

Η διεθνής κοινότητα υποστηρίζει αυτές τις νομικές πρωτοβουλίες μεταρρύθμισης.

## Προκαταρκτικές εκτιμήσεις

### 2.1 Γιατί χρειάζεται ένα συνεταιριστικό δίκαιο;

Σε ορισμένες χώρες, όπως η Δανία και η Νορβηγία, τα συνεταιριστικά κινήματα ευημερούν χωρίς να διέπονται από ένα δικό τους νομικό καθεστώς. Αλλά δεν υπάρχει κανένα συνεταιριστικό κίνημα που να ευημερεί χωρίς κανενός είδους νομικούς κανόνες οι οποίοι να εφαρμόζονται σε αυτούς. Μερικοί από τους κύριους λόγους για αυτό είναι:

- (i) η ύπαρξη μιας συνεταιριστικής νομοθεσίας είναι μια απαραίτητη, αν και όχι επαρκής προϋπόθεση για να λειτουργήσει μια συνεταιριστική πολιτική.
- (ii) το κράτος δικαίου είναι ένα θεμελιώδες στοιχείο της νέας προσέγγισης στην ανάπτυξη, που υπογραμμίζει το σεβασμό των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Αυτό προϋποθέτει ότι η νομική σχέση μεταξύ των πολιτών και του κράτους θεμελιώνεται στις νομοθετικές πράξεις του Κοινοβουλίου.
- (iii) ο διεθνής συνεργατισμός και οι παγκόσμιοι οικονομικοί φορείς χρησιμοποιούν το νόμο με έναν ολοένα αυξανόμενο τρόπο ως μέσο ενημέρωσης και επικοινωνίας. Η νομοθεσία είναι ένα σημείο αναφοράς και ένα σημάδι κατεύθυνσης.
- (iv) στις σύνθετες κοινωνίες, όπου ο κοινωνικός έλεγχος δεν μπορεί πλέον να βασίζεται στις στενές προσωπικές σχέσεις, έχει αποδειχθεί ότι ο διακανονισμός των κοινωνικών σχέσεων είναι το πιο κατάλληλο μέσο για την ρύθμιση των δραστηριοτήτων των οικονομικών φορέων που δεν συνδέονται προσωπικά ο ένας με τον άλλο. Εξ ορισμού, αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν οι οικονομικές σχέσεις δεν ασκούνται μόνο από φυσικά πρόσωπα αλλά και από νομικά πρόσωπα. Προκειμένου να παρέχει την νομική ασφάλεια, η νομοθεσία πρέπει να καθιερώσει τα κριτήρια για τον προσδιορισμό αυτών των προσώπων, τις αρμοδιότητες των οργάνων τους και την ευθύνη τους που εξομοιώνουν αυτές των μελών ή των επιμέρους μετόχων.
- (v) ο νόμος είναι ένας κατάλληλος και δοκιμασμένος τρόπος να αντιπροσωπευθεί και να διατηρηθεί μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ της αυτονομίας των συνεταιριστών και των συνεταιρισμών, αφ' ενός, και των αρμοδιοτήτων του κράτους, αφ' ετέρου.
- (vi) ο νόμος προσθέτει στην σταθεροποίηση του πολιτικού συστήματος.<sup>20</sup>
- (vii) οι εθνικές νομοθεσίες είναι ένα απαραίτητο μέσο ώστε να εφαρμοστεί το κοινό διεθνές συνεταιριστικό δίκαιο.

<sup>20</sup> cf. Partant, *op.cit.*, 155; Watkins, *op.cit.*, 54 ff.

## 2.2 Συνεταιριστικές αρχές

Τα Η.Ε, το ILO και η ICA, δηλ. αυτές οι διεθνείς οργανώσεις που έχουν την εξουσιοδότηση να προαγάγουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, προωθούν τις ακόλουθες συνεταιριστικές αξίες και αρχές:<sup>21</sup>

- εθελοντική, ανοικτή ένταξη μέλους μέσα στα όρια του κοινωνικού στόχου που καθορίζεται στον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό του εν' λόγω συνεταιρισμού, και το δικαίωμα ελεύθερης αποχώρησης.

Η ερμηνεία αυτή της αρχής της ανοικτής πόρτας – δηλ. μη-διάκριση αρνητική ή θετική όσον αφορά το φύλο, την κοινωνική προέλευση, την φυλή, τις πολιτικές πεποιθήσεις ή την θρησκεία – πρέπει να λάβει υπόψη τον χαρακτήρα Κοινωνίας των συνεταιρισμών. Η ελεύθερη βούληση των μελών να εργαστούν από κοινού αποτελεί ένα από τα κλειδιά του κινήτρου τους. Αυτό είναι ασυμβίβαστο με οποιαδήποτε προσπάθεια να επιβληθούν ορισμένα πρόσωπα ως μέλη του.

- αυτοβοήθεια, αυτοδιάθεση, αυτοδιαχείριση, αυτοέλεγχος και αυτοευθύνη μέσω των δημοκρατικών τρόπων ("ένα μέλος/μία ψήφος"). Αυτή η αρχή αγκαλιάζει την συνεταιριστική αυτονομία, που σημαίνει ότι οι συνεταιρισμοί πρέπει να έχουν την άδεια να ρυθμίζουν τις εσωτερικές υποθέσεις τους ελεύθεροι από εξωτερικές επιρροές, είτε από την κυβέρνηση, είτε από οποιονδήποτε άλλο παράγοντα.

Το θέμα συνδέεται επίσης με αυτό της θετικής διάκρισης των συνεταιρισμών από το κράτος. Είναι πλέον κοινώς αποδεκτό ότι η αρνητική διάκριση των συνεταιρισμών παραβιάζει τα βασικά δικαιώματα και τους κανόνες για θεμιτό ανταγωνισμό και διαστρεβλώνει έτσι τις συνθήκες στην αγορά. Όλο και περισσότερο, επίσης υποστηρίζεται ότι η θετική διάκριση, δηλ. η χορήγηση προνομίων και πλεονεκτημάτων, αποτρέπει τους συνεταιρισμούς από το να γίνουν ανταγωνιστικοί. Οι ανταγωνιστές δεν είναι πρόθυμοι να συνάπτουν επιχειρηματικές σχέσεις με οντότητες οι οποίες είναι γνωστό ότι είναι κρατικοδίαιτες. Οι περιφερειακοί και παγκόσμιοι οικονομικοί οργανισμοί, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, επιμένουν όλο και περισσότερο τα κράτη να τηρούν το διεθνές δίκαιο ανταγωνισμού. Επιπλέον, η θετική διάκριση είναι συχνά η δικαιολογητική βάση για την παραβίαση της αυτονομίας των συνεταιρισμών και φέρει τον κίνδυνο δημιουργίας ψεύτικων συνεταιρισμών.

- οικονομική συνεισφορά από τα μέλη στις δραστηριότητες του συνεταιρισμού τους
- ενημέρωση των μελών από τα ανώτερα στελέχη του συνεταιρισμού
- διεθνή συνεταιριστική συνεργασία και
- μέριμνα για την κοινότητα. Η ICA πρόσθεσε την αρχή "της Μέριμνας για την κοινότητα" κατά τη διάρκεια του εκατονταετούς συνεδρίου της στο Μάντσεστερ το 1995. Η μακρόχρονη συζήτηση σχετικά με το θέμα εάν οι συνεταιρισμοί πρέπει να εξυπηρετήσουν αποκλειστικά τα μέλη τους ή εάν πρέπει επίσης να εξυπηρετούν τις κοινότητές τους, ωστόσο, δεν ανοίχτηκε πάλι. Τίποτα δεν απέτρεψε τα μέλη ενός συνεταιρισμού στο παρελθόν από το να εργάζονται με εθελοντικό τρόπο υπέρ της κοινότητάς τους. Όπως διευκρινίζεται από την 7<sup>η</sup> αρχή της ICA, μπορούν να συνεχίσουν να το πράττουν "μέσω των πολιτικών που εγκρίνονται από τα μέλη τους",

<sup>21</sup> as for the sources cf. fn. 1 and 4

δηλ. σε εθελοντική βάση. Από τον σχεδιασμό τους, οι συνεταιρισμοί προαγάγουν τα συμφέροντα των μελών τους. Αυτή η σχεδίαση δεν είναι κατάλληλη για να προαγάγει τα συμφέροντα της κοινωνίας στο σύνολό της. Σύμφωνα με το συνεταιριστικό ιδανικό, η ευημερία των μελών των συνεταιρισμών πρέπει να συμβάλει σε αυτή της κοινότητας. Οι ερωτήσεις που συνδέονται με την εύρεση βιώσιμων τρόπων ζωής, δηλ. τρόπων που φροντίζουν για την οικολογική ισορροπία, την οικονομική ασφάλεια, την κοινωνική δικαιοσύνη, και την συμμετοχή στις πολιτικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων απαιτούν ότι τα συμφέροντα των μελών των συνεταιρισμών επαναπροσδιορίζονται συνεχώς.

### 2.3 Κοινό διεθνές συνεταιριστικό δίκαιο

Η δήλωση της ICA, οι κατευθυντήριες γραμμές των Η.Ε και η Σύσταση νο.193 του ILO <sup>22</sup> οι οποίες περιέχουν τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές, διαμορφώνουν τον πυρήνα του κοινού διεθνούς συνεταιριστικού δικαίου. Αυτή η δήλωση πρέπει να γίνει σεβαστή κατά την νομοθέτηση.

Ο δεσμευτικός χαρακτήρας αυτών των πράξεων για τους εθνικούς νομοθέτες έχει εξεταστεί από καιρό. Η ICA είναι μια μη κυβερνητική οργάνωση της οποίας οι αποφάσεις δεν δεσμεύουν τα κράτη. Οι κατευθυντήριες γραμμές των Η.Ε δεν έχουν το δεσμευτικό χαρακτήρα των συνθηκών ή των συμβάσεων. Μια Σύσταση του ILO, όπως το όνομα υπονοεί, χρησιμεύει ως ένας οδηγός για τα κράτη μέλη και η συμμόρφωση δεν μπορεί να επιβληθεί με τον ίδιο τρόπο όπως μπορούν οι συνθήκες του ILO. Ωστόσο, οι κυβερνήσεις είναι υπόλογες απέναντι στην Επιτροπή Εμπειρογνομόνων του ILO για την εφαρμογή των Συνθηκών και των Συστάσεων.

Αξίζει να σημειωθεί, επιπλέον, ότι η Σύσταση νο. 193 του ILO εγκρίθηκε από μια συντριπτική πλειοψηφία (μόνο δύο αποχές)<sup>23</sup> και ότι οι κατευθυντήριες γραμμές των Η.Ε εγκρίθηκαν με συναίνεση.

Εάν υπήρξε ποτέ η άποψη ότι αυτές οι πράξεις δεν είναι νομικά δεσμευτικές αυτό δεν ευσταθεί πια, επειδή:

- Ο ορισμός των συνεταιρισμών και των συνεταιριστικών αξιών και αρχών από την ICA, όπως καθορίζονται στη δήλωση της ICA, αποτελεί ένα αναπόσπαστο τμήμα της Σύστασης νο.193 του ILO (σημεία 2. και 3. και παράρτημα) οι κατευθυντήριες γραμμές των Η.Ε αναφέρονται στις "συνεταιριστικές αξίες και αρχές" (σημείο 4.) και
- Η Σύσταση νο.193 του ILO είναι μια υλοποίηση η οποία δένει τα συνεταιριστικά θέματα με τις Πράξεις για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, <sup>VII</sup> η οποία περιέχει όλες τις βασικές προϋποθέσεις για την συνεταιριστική νομοθεσία.

Εκείνοι που δεν είναι πεπεισμένοι ότι αυτοί οι οργανισμοί σχηματίζουν τον πυρήνα του κοινού διεθνούς συνεταιριστικού δικαίου πρέπει τουλάχιστον να αναγνωρίσουν ότι οι συνεταιριστικές αξίες και αρχές αποτελούν ένα διεθνές εθιμικό συνεταιριστικό δίκαιο. Οι συνεταιριστικές αξίες και αρχές έχουν μια μακροχρόνια ιστορία εφαρμογής από τους συνεταιριστές και από εκείνους οι οποίοι εξετάζουν και αποφασίζουν εάν ορισμένα στοιχεία πρέπει να αναγνωριστούν ότι α-

<sup>22</sup> cf. fn. 1 and 4.

<sup>23</sup> cf. Roelants, op.cit., 1

ντανακλούν τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές. Η ICA, ως θεματοφύλακας αυτών των αξιών και αρχών, είναι η μεγαλύτερη μη κυβερνητική οργάνωση παγκοσμίως. Η μη-ιδεολογική και μη-πολιτική προσέγγισή της στην συνεταιριστική ανάπτυξη για μία περίοδο 110 ετών έχει συμβάλει στο να αναγνωρίζεται και να είναι σεβαστή από όλες τις πλευρές.

## 2.4 Κοινωνικοοικονομικοί, πολιτικοί και διοικητικοί παράγοντες

Προκειμένου να αναπτυχθούν οι συνεταιρισμοί χρειάζονται ένα ευνοϊκό κοινωνικοοικονομικό, πολιτικό και διοικητικό πλαίσιο. Το σημερινό μοντέλο ανάπτυξης είναι βασισμένο στην πολιτική και οικονομική ελευθερία. Το κράτος πρέπει να εξασφαλίσει τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένου του κράτους δικαίου, της ελευθερίας επιλογής οικονομικής δραστηριότητας, της ελεύθερης πρόσβασης στις εθνικές και διεθνείς αγορές, της ιδιοκτησίας καθώς επίσης και μιας σαφής διάκρισης μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα βασισμένης στην αρχή της επικουρικότητας.

Εκτός από την άσκηση των λειτουργιών της νομοθεσίας, της έναρξης-εγγραφής, της διαγραφής, και του γενικού κανονιστικού ελέγχου, το κράτος σε μια οικονομία της αγοράς δεν πρέπει να παρεμβαίνει στις οικονομικές υποθέσεις των συνεταιρισμών.

Αυτή η δήλωση χρειάζεται τρεις διευκρινίσεις:

- (i) αυτός ο τύπος σχέσης μεταξύ του κράτους και των οικονομικών οργανώσεων δεν είναι ειδικά συνεταιριστικός. Προσδιορίζει τη νομική φύση της συνεταιριστικής νομοθεσίας και είναι το θεμέλιο της αμερόληπτης μεταχείρισης των συνεταιρισμών και των μελών τους, είτε είναι προς όφελος τους είτε προς ζημία τους (απαγόρευση της θετικής και αρνητικής διάκρισης).
- (ii) μετά από παρεμβάσεις δεκαετιών στις υποθέσεις των συνεταιρισμών, και σε εποχές όπου οι συνθήκες διαβίωσης των λιγότερο ευνοούμενων ανθρώπων σε πολλές χώρες έχουν επιδεινωθεί περαιτέρω, το κράτος δεν θα πρέπει να αποσυρθεί αμέσως ή/και εντελώς από τις οικονομικές υποθέσεις.

Κάτω από αυτές τις περιστάσεις η νομοθετική πολιτική για τους γνήσιους συνεταιρισμούς πρέπει να συνοδευθεί κατά τη διάρκεια μιας καθορισμένης χρονικής περιόδου από μια πολιτική αποδέσμευσης του κράτους από την προώθηση των συνεταιρισμών.

- (iii) θα ήταν αυταπάτη η σκέψη ότι η σύγχρονη οικονομία της αγοράς χρειάζεται μόνο μια απλή πολιτική και νομική δομή. Μάλλον το αντίθετο ισχύει. Λειτουργεί λόγω της ιδιαίτερα σύνθετης πολιτικής και νομικής δομής της.<sup>24</sup> Η ισορροπία μεταξύ της μη-επέμβασης και μιας πολιτικής της ελεύθερης οικονομίας, οι οποίες θα ήταν καταστρεπτικές μακροπρόθεσμα στο συνεταιριστικό σύστημα στο σύνολό του, μπορεί να διατηρηθεί μόνο μέσα από ένα σύνθετο νομικό σύστημα. Ο νόμος πρέπει να προβλέπει την ύπαρξη του μεγαλύτερου πιθανού αριθμού διαφορετικών ιδιωτικών παραγόντων και να παρακινεί για την συμμετοχή τους στην λήψη αποφάσεων σε οικονομικά θέματα. Όσον αφορά τους συνεταιρισμούς, και με δεδομένη την εμπειρία του παρελθόντος, αυτό συνεπάγεται την απαγόρευση για τις κυβερνήσεις να μετατρέπουν τους συνεταιρισμούς σε ιμάντες μετάδοσης των εθνικών πολιτικών, και ει-

---

<sup>24</sup> Hösle, op.cit., 13



δικότερα, των πολιτικών που συνοδεύουν τα προγράμματα διαρθρωτικής προσαρμογής. Ο ιδιωτικός χαρακτήρας των συνεταιρισμών θα πρέπει να αποτρέπει την χρησιμοποίησή τους ως όργανα για τους πολιτικούς, αναπτυξιακούς, κοινωνικούς ή άλλους στόχους. Οποιαδήποτε τέτοια χρήση των συνεταιρισμών θέτει σε κίνδυνο την οικονομική αποτελεσματικότητά τους.

Η κρατική διαχείριση που σχετίζεται με τους συνεταιρισμούς πρέπει να είναι περιορισμένη στον ίδιο βαθμό που είναι και στον ιδιωτικό τομέα σε γενικές γραμμές. Έτσι, για παράδειγμα, ένας ενιαίος, ενδεχομένως αποκεντρωμένος, κατάλογος για επιχειρήσεις και συνεταιρισμούς θα μπορούσε να προβλεφθεί. Για τα υπόλοιπα, η κυβέρνηση πρέπει να ενδιαφερθεί για την παροχή ενός εύρυθμου και λειτουργικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος σε όλα τα επίπεδα, για παράδειγμα στην αποτελεσματική και αποδοτική φορολογική διοίκηση, την ανεξάρτητη δικαιοσύνη, τα αποδοτικά τραπεζικά και ασφαλιστικά συστήματα, και την προώθηση των εμπορικών επιμελητηρίων, της βιομηχανίας και της γεωργίας καθώς επίσης και των επαγγελματικών οργανώσεων (εμπορικές ενώσεις). Επιπλέον, θα πρέπει να περιλάβει τα συνεταιριστικά θέματα στα προγράμματα σπουδών εκμάθησης σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και τις υπηρεσίες διάδοσής τους και πρέπει να ενθαρρύνει τους συμβούλους επιχειρήσεων να κάνουν τους συνεταιρισμούς μέρος της εξειδίκευσής τους.

Αυτή η απαραίτητη ανακατανομή των ρόλων μεταξύ του κράτους, των συνεταιρισμών, του κινήματός τους και άλλων ιδιωτικών παραγόντων μπορεί να διευκολυνθεί με την σύσταση ενός Εθνικού Συμβουλίου για τους συνεταιρισμούς, το οποίο θα μπορούσε να συμβιβάσει την κρατική κυριαρχία με την ανεξαρτησία των συνεταιρισμών. Σχεδιασμένο ως ένα φόρουμ συζήτησης και ως συμβουλευτικό σώμα, αυτό το συμβούλιο δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να πάρει μια αποστολή κηδεμονίας.

Η εφαρμογή μιας πολιτικής μη-επέμβασης στις οικονομικές δραστηριότητες του ιδιωτικού τομέα εξαρτάται ουσιαστικά από την οργάνωση του πολιτικό-διοικητικού συστήματος και την προθυμία των αξιωματούχων του. Κατά συνέπεια, στο βαθμό που το συνταγματικό σύστημα το επιτρέπει, πρέπει να ευνοηθεί η διοικητική αποκέντρωση και η αποσυγκέντρωση των αρμοδιοτήτων, έτσι ώστε να μπορούν να λαμβάνονται αποφάσεις και να εφαρμόζονται σε τοπικό επίπεδο όπου λειτουργούν κυρίως οι συνεταιρισμοί. Αυτό θα μπορούσε επίσης να σημαίνει την ανάθεση της εφαρμογής του συνεταιριστικού νόμου στην τοπική διοίκηση, έστω κι αν είναι η λεγόμενη "παραδοσιακή" της διοίκηση.

Θεωρητικά, η διοίκηση είναι μόνο ένα εργαλείο στα χέρια της κυβέρνησης. Συχνά, όμως, οι διοικητές αποκτούν τέτοια ανεξαρτησία ώστε να είναι σε θέση να αντιταχούν αποτελεσματικά στις αλλαγές του πολιτικού προσανατολισμού. Η μετάβαση σε μια οικονομία της αγοράς επιφέρει την μετάβαση από μια περισσότερο ή λιγότερο άμεση επέμβαση από την διαχείριση των εξαρτώμενων συνεταιρισμών στην αναγνώριση των συνεταιρισμών ως ανεξάρτητες δομές. Τα διοικητικά στελέχη οφείλουν να εφαρμόσουν πιο λεπτούς χειρισμούς. Μπορεί όμως να μην έχουν πάντοτε τα απαραίτητα προσόντα ή/και να μην είναι προετοιμασμένα να ασκήσουν την απαραίτητη ευελιξία για να γίνει αυτό.

## 2.5 Η συστημική φύση των νόμων

Η συνεταιριστική νομοθεσία είναι μέρος του συνεταιριστικού δικαίου. Το συνεταιριστικό δίκαιο αποτελείται από όλες τις εθνικές, υπερεθνικές και διεθνείς κανονιστικές, διοικητικές και δικαστικές ενέργειες καθώς και τις κοινά αποδεκτές πράξεις μεταξύ των συνεταιριστών, οι οποίες αφορούν την σύσταση, την δομή, την λειτουργία και την διάλυση των συνεταιρισμών.

Κατά συνέπεια, ο κανόνας για την μη-διάκριση, την αμερόληπτη άσκηση της διοικητικής εξουσίας και για την αιτιολόγηση όλων των δημόσιων πράξεων, των συνταγματικών και διοικητικών προδιαγραφών, των κανόνων στην τοπική και περιφερειακή διοίκηση, την ακίνητη περιουσία και το ιδιωτικό δίκαιο γενικά, την άρδευση, το νερό, τις επενδύσεις, τον εμπορικό νόμο, τον εταιρικό, το φορολογικό δίκαιο, τον ανταγωνισμό, την εργασία, την πτώχευση, και τους πιστωτικούς νόμους, τους κανονισμούς σχετικά με τις εισαγωγές, τις εξαγωγές και την τιμολόγηση, τις συμβάσεις, την κληρονομιά, τη λογιστική, τις τραπεζικές εργασίες, την προστασία των καταναλωτών και την κοινωνική ασφάλιση, τις μεταφορές και την έρευνα αγοράς, κ.λπ. πρέπει όλα από κοινού και εις ολοκληρία να συμβάλλουν και να υποστηρίζουν τους γνήσιους συνεταιρισμούς για να είναι αποτελεσματική η συνεταιριστική νομοθεσία.

Κατά την σύνταξη του νομοσχεδίου ο νομοθέτης πρέπει επομένως να σιγουρευτεί ότι άλλες νομικές διατάξεις δεν έρχονται σε αντίθεση με το εγχείρημά του. Θα είναι ιδιαίτερα σημαντικό να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός σχετικά με τις διατάξεις που περιέχονται στο νόμο περί ανταγωνισμού και στην κοινωνική και εργατική νομοθεσία. Τα τελευταία δύο χαρακτηρίζονται από την επιθυμία εγγύησης για ελάχιστη κοινωνική προστασία και την καθιέρωση μιας ισορροπίας μεταξύ άνισων συνεργατών, και είναι κατά περιόδους ασυμβίβαστες με το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των συνεταιρισμών και των μελών τους.

Αυτές οι πτυχές απαιτούν την προσφυγή σε έναν γενικό νομικό εμπειρογνώμονα ο οποίος θα φροντίσει για την συμβατότητα των διαφορετικών κειμένων. Το υπουργείο δικαιοσύνης είναι συνήθως ο θεματοφύλακας της αρμονίας του νομικού συστήματος.

## Συνεταιριστική Νομοθεσία

### 3.1 Πεδίο εφαρμογής της συνεταιριστικής νομοθεσίας

Πριν από την επεξεργασία του νόμου, ο νομοθέτης θα πρέπει να εξετάσει το πεδίο εφαρμογής του. Πρόκειται ο νόμος να εφαρμοστεί σε όλες τις μορφές αυτοβοήθειας ή μόνο για τις οργανωμένες μορφές αυτοβοήθειας;

Προτείνεται να περιοριστεί το πεδίο του συνεταιριστικού νόμου σε έναν συγκεκριμένο, οργανωμένο τύπο αυτοβοήθειας. Οι κρατικές δομές δεν επιτρέπουν την αναπαραγωγή των γνώσεων που είναι απαραίτητες για την διαχείριση μη οργανωμένων ομάδων αυτοβοήθειας, πόσο μάλλον έναν συνδυασμό αυτών και οργανωμένων ομάδων βάσει ενός ενιαίου νόμου. Επιπλέον, η νομοθέτηση για όλες τις μορφές αυτοβοήθειας σε έναν νόμο θα έτεινε απαραίτητα στο να παραμελούνται οι ανεπίσημες, μη-οργανωμένες υπέρ του επίσημου τομέα. Εκτός αυτού, η διαχείριση ενός περιεκτικού νόμου για όλες τις μορφές αυτοβοήθειας θα ήταν εξαιρετικά δαπανηρή.

Όταν γίνεται διαφοροποίηση μεταξύ των οργανωμένων και μη-οργανωμένων ομάδων αυτοβοήθειας είναι σημαντικό να γίνει η διάκριση μεταξύ των συνεταιρισμών ως εθελοντικές ενώσεις προσώπων, δηλ. ενός τρόπου οργάνωσης μιας ομάδας, και των κοινοτήτων, δηλ. ενός τρόπου ζωής.<sup>25</sup> Οι συνεταιρισμοί μπορούν να ευημερήσουν μόνο εάν τα μέλη τους είναι αυτόνομα στις οικονομικές δραστηριότητές τους και εάν η οικονομική ζωή γενικά κρατιέται χωριστά από άλλες κοινωνικές δραστηριότητες. Οι κοινωνίες στις οποίες η κοινότητα θεωρείται ως αδιαίρετη οντότητα δύσκολα μπορούν να ενσωματώσουν την έννοια του νομικού προσώπου, το οποίο επιτρέπει στους οργανισμούς να υπάρχουν ανεξάρτητα από τα μέλη τους ως αφηρημένη έννοια. Για παράδειγμα, βρίσκουν δύσκολο να καταλάβουν ότι η οικονομική ευθύνη των συνεταιριστών μπορεί να περιοριστεί στις μερίδες τους.

Όπου οι έννοιες της Κοινωνίας και της κοινότητας βρίσκονται σε σύγχυση, μπορεί να συμβεί να παρακωλυθεί η εφαρμογή του συνεταιριστικού νόμου από τους κοινοτικού τύπου μηχανισμούς. Αυτό το μίγμα τείνει να είναι επιβλαβές τόσο για τους συνεταιρισμούς όσο και για την κοινότητα στην οποία τα μέλη των συνεταιρισμών συνεχίζουν να ζουν.

Η διάκριση μεταξύ των ενώσεων και των κοινοτήτων δεν πρέπει να συγχέεται με αυτήν μεταξύ των συνεταιρισμών και των απλουστευμένων συνεταιριστικών δομών, όπως προτείνεται σε αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές. Με την τελευταία αυτή διάκριση οι κατευθυντήριες γραμμές διαμορφώνουν μια τάση που πρέπει να τηρείται στην πρόσφατη συνεταιριστική νομοθεσία. Περιλαμβάνουν παραγράφους σχετικά με τις "απλουστευμένες συνεταιριστικές δομές", δηλ. οργανώσεις οι οποίες λειτουργούν σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αρχές χωρίς να εκπληρώνουν όλες τις απαιτήσεις ενός πλήρως αναπτυγμένου συνεταιρισμού. Άλλοι νόμοι απαλλάσσουν τέτοιες δομές από έναν αριθμό ειδάλλως υποχρεωτικών απαιτήσεων. Τέτοιες δομές, για παράδειγμα, μπορεί να μην χρειαστούν μια εποπτική επιτροπή (όπου απαιτείται), έναν πλήρη

<sup>25</sup> cf. Henry, Co-operation in ..., op.cit.; Henry, Genossenschaften als juristische Personen ..., Towards Adjusted..., op.cit.

απασχόλησης διευθυντή, ένα αναλυτικό λογιστικό σύστημα ή έναν ορκωτό λογιστή ως ελεγκτή.<sup>VIII</sup> Τα ιδιαίτερα κριτήρια μπορεί να είναι ο κύκλος εργασιών, ο αριθμός των μελών ή ο βαθμός εργασιών με τρίτους. Αυτή η έννοια αντικαθιστά βαθμιαία αυτήν "των προσυνεταιρισμών" σύμφωνα με την οποία, αυτοί οι φορείς έπρεπε είτε να μετατραπούν σε "πλήρεις" συνεταιρισμούς είτε να διαλυθούν μετά από μια ανεπιτυχή δοκιμαστική χρονική περίοδο. Σε αυτό το πλαίσιο, μερικές χώρες συζητούν την καταλληλότητα της ύπαρξης χωριστής νομοθεσίας για τους αποκαλούμενους νέας (γενιάς) συνεταιρισμούς.

Υπάρχει ένας ενδιαφέρον παραλληλισμός στη νομική ιστορία. Στο παρελθόν, η νομοθεσία για τις επιχειρήσεις περιορισμένης ευθύνης, όπως για παράδειγμα η γερμανική GmbH, δημιουργήθηκε επειδή οι επιχειρήσεις μετοχικών κεφαλαίων αποδείχθηκαν πάρα πολύ σύνθετες οργανώσεις για πολλούς επιχειρηματίες.

## 3.2 Η φύση του συνεταιριστικού δικαίου

### 3.2.1 Νόμος δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου;

Η νομική φύση του συνεταιριστικού δικαίου εξαρτάται από τον καθορισμό των στόχων του. Αν πρόκειται να ρυθμίσει την δραστηριότητα του συνεταιριστικού τομέα, θα αποτελέσει μέρος του δημοσίου οικονομικού δικαίου και πρέπει, εκτός από τους κανόνες για την σύσταση, την δομή, τις δραστηριότητες και την διάλυση των συνεταιρισμών, να περιλάβει επίσης τους κανονισμούς σχετικά με την δημιουργία, την συγκρότηση και τις αρμοδιότητες των εποπτικών αρχών. Αν, αφ' ετέρου, πρόκειται να προτείνει στους δυνητικούς συνεταιριστές μόνο έναν τρόπο οργάνωσης που θα τους επιτρέψει να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους κατά έναν αυτόνομο τρόπο, τότε θα είναι μέρος του ιδιωτικού δικαίου.

Η εισαγωγή του συνεταιριστικού νόμου σε κάποιον από αυτούς τους τομείς αντικατοπτρίζει μια πολιτική επιλογή. Στα πλαίσια της διαρθρωτικής προσαρμογής στις απαιτήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, το ιδιωτικό δίκαιο είναι η λογική επιλογή δεδομένου ότι ο νομοθέτης δεν επιδιώκει τη δημόσια συμμετοχή στις δραστηριότητες των συνεταιρισμών.

### 3.2.2 Αναπτυξιακός Νόμος

Η ιστορία των συνεταιρισμών συχνά έχει σηματοδοτεί από την χρησιμοποίησή τους ως εργαλεία για την εξυπηρέτηση των στόχων του κράτους, πολύ συχνά είναι συνώνυμοι με ένα πολιτικό κόμμα, μια οικογένεια ή ακόμη και ένα μόνο πρόσωπο. Στα πλαίσια της εξέλιξης, η παύση αυτής της εργαλειοποίησης επιτρέπει έναν γνήσιο συλλογισμό για τις ειδικές νομοθετικές απαιτήσεις των χωρών του νότου. Η κυρίως επιφανειακά μόνο εξοπλισμένη, επίσπευση της κοινωνικοοικονομικής αλλαγής φέρνει την σκέψη ενός νόμου για ειδική αναπτυξιακή ενίσχυση και διευκόλυνση των αλλαγών. Οι νομοθέτες αυτών των χωρών πιθανόν να χρειαστεί να καθορίσουν το είδος και το εύρος των θεμάτων τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν στα πλαίσια ενός συνεταιριστικού νόμου, με έναν διαφορετικό τρόπο από τους νομοθέτες άλλων χωρών.

Στο παρελθόν, οι αναπτυξιακές προσπάθειες των κρατών συχνά κατέληγαν στην διαχείριση των συνεταιρισμών σε καθημερινή βάση προκειμένου αυτοί να συμβαδίζουν με σύγχρονους, συνήθως εισαγόμενους νόμους. Αυτό που προοριζόταν αρχικά να είναι

προσωρινό συχνά έγινε θεσμός.<sup>26</sup> Η δημόσια χρηματοδότηση επέφερε τον αυστηρό έλεγχο, κλείνοντας κατά συνέπεια το φαύλο κύκλο της κυβερνητικής συμμετοχής και της αυξανόμενης εξάρτησης του συνεταιριστικού συστήματος από το κράτος. Ως μη κύριοι του πεπρωμένου τους, οι συνεταιρισμοί έβλεπαν τους κρατικούς ανώτερους υπάλληλους να παρακολουθούν την έναρξη και τις δράσεις τους, να καθορίζουν τις δραστηριότητές τους ή να οργανώνουν την κάθετη ολοκλήρωσή τους και να χρησιμοποιούν το συνεταιριστικό νόμο για την διαμόρφωση της κοινωνίας γενικότερα.<sup>IX</sup>

Από την άλλη πλευρά, χορηγήθηκαν στους συνεταιρισμούς φορολογικά προνόμια, είχαν εύκολη πρόσβαση στην πίστωση ή κρατική ελεγχόμενη υποστήριξη. Στο βαθμό που αυτά τα προνόμια παραβιάζουν την αρχή της ίσης μεταχείρισης ή έχουν χορηγηθεί στους συνεταιρισμούς απλά και μόνο επειδή είναι συνεταιρισμοί, αυτά τα προνόμια δεν θα πρέπει να χορηγούνται πλέον. Η 4<sup>η</sup> αρχή της ICA προσδιορίζει ποια μορφή οφείλει να πάρει η σχέση μεταξύ της κυβέρνησης και των συνεταιρισμών σε αυτό το πλαίσιο.

Τέτοιοι περιορισμοί και προνόμια δεν μπορούν πλέον να είναι μέρος του συνεταιριστικού δικαίου. Όχι μόνο είναι ασύμβατοι με το γεγονός ότι οι συνεταιρισμοί ανήκουν στο ιδιωτικό τομέα,<sup>X</sup> αλλά είναι επίσης ασύμβατοι με τις ανάγκες της ανάπτυξης.

Οι υπέρμαχοι της μεταφύτευσης του αποκαλούμενου σύγχρονου δικαίου, που είχαν στόχο να εξασφαλιστεί αυτό το είδος της "ανάπτυξης", ενδεχομένως, καθοδηγούνταν από τη θεωρία της "ανάπτυξης του κράτους δικαίου". Η νομοθεσία θεωρήθηκε ως η κατάλληλη τεχνική για να αναπτυχθεί. Αγνόησαν τη θεωρία του "αναπτυξιακού δικαίου", η οποία μάλλον ενδιαφέρεται να ανακαλύψει πώς η ανάπτυξη θα μπορούσε να επηρεαστεί και να υποστηριχθεί από το νόμο. Το δίκαιο δεν υπάρχει για να δημιουργεί την κοινωνική πραγματικότητα αλλά για να την οργανώνει.

Η ευρέως αγνοημένη θεωρία του "αναπτυξιακού δικαίου" προ-διαμόρφωσε την προσέγγιση στα τρέχοντα ανθρώπινα δικαιώματα, τουλάχιστον όσον αφορά στο νόμο. Το Ανθρώπινο Δικαίωμα στην Ανάπτυξη αντικαθιστά την κλασσική έννοια της ανάπτυξης με αυτήν της ανάπτυξης μέσω της πολιτιστικής ποικιλομορφίας.

Εσφαλμένα, η πρόκληση του σχεδιασμού ενός νόμου που ενισχύει την ανάπτυξη θεωρείται συχνά ότι επιλύεται επιτρέποντας τις αποκλίσεις από τις συνεταιριστικές αρχές μέσω των κυβερνητικών διαταγμάτων σε βασικούς τομείς της συνεταιριστικής ανάπτυξης.

Ο αναπτυξιακός νόμος είναι ένα σώμα δικαίου που δεν διαμορφώνει μόνο κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες. Θα πρέπει ταυτόχρονα να φέρει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ανάπτυξης με την διοχέτευση της γρήγορης κοινωνικοοικονομικής αλλαγής προς μια κατεύθυνση που είναι επωφελής για τους ενδιαφερόμενους για την αλλαγή. Επομένως μια σειρά βασικών κανόνων πρέπει να έχουν την μορφή κλιμακωτών διατάξεων, δηλ. διατάξεων των οποίων η εφαρμογή διακόπτεται όταν ο σκοπός του συγκεκριμένου κανόνα έχει επιτευχθεί.

<sup>26</sup> όσον αφορά στη νομική ιστορία αυτών των εξελίξεων, οι οποίες έχουν στενή σχέση με το αποκαλούμενο British-Indian Pattern of Cooperation, cf. Münkner, *The British-Indian Pattern ...*, op.cit.; Henry, *100 Years ...*, op.cit.

### 3.3 Επιλογή του κατάλληλου νομικού μέσου

Η επιλογή μεταξύ των διαφόρων νομικών εργαλείων, δηλ. του συντάγματος,<sup>27</sup> νόμων, εγκυκλίων, διαταγμάτων, κανονισμών, κυβερνητικών εντολών, (κυβερνητικών) πρότυπων καταστατικών, κ.λπ., δεν είναι ελεύθερη. Η αρχή της συνεταιριστικής αυτονομίας και του κράτους δικαίου καθορίζουν την επιλογή. Η αυτονομία των συνεταιρισμών θα επιτευχθεί μόνο ή/και θα διατηρηθεί με την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας. Μόνο τα θέματα που ξεπερνούν την ικανότητα ενός μεμονωμένου συνεταιρισμού, τα οποία είναι ενός δημοκρατικά καθορισμένου δημόσιου ενδιαφέροντος ή περιλαμβάνουν συμφέροντα τρίτων μπορούν να ρυθμιστούν μέσω των δημόσιων κανόνων, ενώ οτιδήποτε άλλο θα πρέπει να αφηθεί για να καθορίζεται μέσω των εσωτερικών κανονισμών/καταστατικών. Παρά ταύτα, ο συνεταιριστικός νόμος θα πρέπει να είναι επαρκώς λεπτομερής ώστε να αποφευχθεί η μεταβολή του χαρακτήρα του μέσω των κυβερνητικών κανόνων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις χώρες όπου οι νόμοι εφαρμόζονται μόλις εκδοθεί το σχετικό κυβερνητικό διάταγμα.

Σύμφωνα με το κράτος δικαίου, τα ζητήματα που σχετίζονται με τις συνεταιριστικές αρχές πρέπει να ρυθμίζονται από το νόμο, ενώ τα διατάγματα ή άλλες διοικητικές πράξεις, περιορίζονται στο να καταστήσουν λειτουργικό το νόμο, ειδικά σε θέματα που είναι προσωρινού χαρακτήρα ή που υπόκεινται σε συχνές αλλαγές, όπως για παράδειγμα, οι κανόνες για τα τέλη και τα σταθερά επιτόκια.

Με την έκδοσή του ως νόμος, ένας κανόνας δεν μπορεί να ανατραπεί, εκτός αν ένα αρμόδιο για τον νόμο δικαστήριο το απαιτήσει ή ο νόμος αναθεωρηθεί. Ωστόσο, οι κανόνες οποιασδήποτε νομικής φύσης δεν μπορούν να ακυρώσουν εκείνους που περιλαμβάνονται σε άλλα κείμενα που έχουν την ίδια ή μια υψηλότερη νομική ισχύ. Αυτό είναι ένας πρόσθετος λόγος για την σημασία που έχει να λαμβάνεται υπ' όψη ο συστημικός χαρακτήρας της συνεταιριστικής νομοθεσίας.

### 3.4 Ένας συνεταιριστικός νόμος ή περισσότεροι νόμοι;

Λαμβάνοντας υπόψη το ευρύ φάσμα των οργανώσεων αυτοβοήθειας με διαφορετικές δραστηριότητες, απαιτήσεις, βάση μελών, στάδια ανάπτυξης, μεγέθη, βαθμό πολυπλοκότητας και την διασύνδεση με τους ανταγωνιστές, πρέπει να αποφασιστεί εάν θα υπάρξει ένας νόμος για όλους τους τύπους συνεταιρισμών (για παράδειγμα υπηρεσιών, εργαζομένων, καταναλωτών), για όλους τους τύπους δραστηριοτήτων (για παράδειγμα γεωργίας, κατοικίας, αλιείας, κτηνοτροφίας, αποταμίευσης και πίστωσης, μεταφοράς, ανεφοδιασμού, εμπορίας κ.λπ.), για όλους τους τύπους επαγγελματιών (για παράδειγμα ψαράδων, τεχνιτών, ιατρών, δικηγόρων κ.λπ.), για ενός ή/και πολλαπλών σκοπών συνεταιρισμούς και για όλες τις βαθμίδες συνεταιριστικών οργανώσεων, ένας νόμος με χωριστά εδάφια για κάθε ή για μερικούς τύπους συνεταιρισμών/δραστηριοτήτων ή διάφοροι ευδιάκριτοι νόμοι. Μπορεί ακόμη και να μην υπάρχει καν ανάγκη για μια ξεχωριστή συνεταιριστική νομοθεσία εάν οι εμπορικοί ή άλλοι νόμοι, παρέχουν τις απαραίτητες ρυθμίσεις για τους συνεταιρισμούς.

---

<sup>27</sup> Το Μπαγκλαντές, η Κολομβία, η Γουιάνα, η Ιταλία, το Μεξικό, η Ναμίμπια, η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Ταϊλάνδη και η Τουρκία, για παράδειγμα, αναγνωρίζουν τους συνεταιρισμούς στα συντάγματά τους

Για την νομοθετική διαδικασία αυτή η επιλογή έχει μια άμεση επίπτωση, για παράδειγμα, στον προσδιορισμό του κύριου υπουργείου που είναι επιφορτισμένο με την διατύπωση του νόμου ή με τις τροποποιήσεις στην νομοθεσία.

Παγκοσμίως βρίσκεται οποιοσδήποτε συνδυασμός, από πολλούς νόμους μέχρι και κανέναν νόμο. Η τάση είναι προς την κατεύθυνση να διαθέτουν ένα ενιαίο γενικό νόμο που να καλύπτει όλους τους τύπους συνεταιρισμών επειδή θεωρείται ότι:

- ένας νόμος για όλους τους τύπους συνεταιρισμών, ενδεχομένως με συγκεκριμένα εδάφια για συγκεκριμένους τύπους συνεταιρισμών/δραστηριοτήτων, για παράδειγμα στεγαστικών ή αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών, εγγυάται καλύτερα την αυτονομία των συνεταιρισμών, δηλ. την αρμοδιότητα να ρυθμίζουν τις υποθέσεις τους όσο το δυνατόν περισσότερο μέσω των εσωτερικών κανονισμών/καταστατικών, δεδομένου ότι το επίπεδο λεπτομέρειας σε έναν τέτοιο νόμο θα είναι χαμηλότερο απ' ό,τι σε ένα πλήθος νόμων
- αυτό το χαμηλό επίπεδο λεπτομέρειας μειώνει τη γραφειοκρατία
- ένα ενιαίο δίκαιο αποφεύγει τον κατακερματισμό του συνεταιριστικού κινήματος που ενδέχεται να συμβεί όπου διαφορετικού τύπου συνεταιρισμοί εγγράφονται σύμφωνα με διαφορετικές νομοθετικές πράξεις και τοποθετούνται υπό την επίβλεψη διαφορετικών δημόσιων αρχών με, ίσως, ετερογενείς πολιτικές
- ένα ενιαίο δίκαιο δημιουργεί νομική ασφάλεια σε όσους ασχολούνται με τους συνεταιρισμούς. Η νομική ασφάλεια έχει σχέση μάλλον με τις δομές και τις πτυχές ευθύνης, παρά με έναν συγκεκριμένο τύπο συνεταιρισμού ή δραστηριότητας
- στα γενικά πλαίσια των αναπτυξιακών περιορισμών, ένα ενιαίο δίκαιο είναι το επαρκέστερο εργαλείο για την επίτευξη της συνάφειας μεταξύ του προσανατολισμού στην ανάπτυξη και του προσανατολισμού στα μέλη και της αυτάρκειας στους στόχους των συνεταιρισμών.

Ωστόσο, υπό το φως πρόσφατων συζητήσεων σχετικά με το πως θα αποκατασταθεί η συνεταιριστική διαφορετικότητα, εξετάζεται, ιδιαίτερα στις βιομηχανικές χώρες,<sup>28</sup> το να έχουν διαφορετικούς νόμους.

### 3.5 Η γλώσσα του συνεταιριστικού νόμου

Η κατανόηση του νόμου είναι μια αναγκαία προϋπόθεση για την υλοποίησή του. Δεν είναι ασυνήθιστο οι κύριοι αποδέκτες του συνεταιριστικού νόμου, να μην γνωρίζουν την επίσημη γλώσσα στην οποία γράφεται το κείμενο, ούτε να κατανοούν την νομική ορολογία. Η δημοσίευση του νόμου σε απλή γλώσσα, η χρήση ενός προσιτού ύφους ή η υιοθέτηση ενός νόμου που κάποιος να μπορεί να καταλάβει όσο το δυνατόν περισσότερο χωρίς να πρέπει να προσφύγει σε άλλα κείμενα είναι μερικοί από τους τρόπους με τους οποίους θα βελτιωθεί η πρόσβαση στην συνεταιριστική νομοθεσία.

<sup>28</sup> cf. Münkner, Reform des Genossenschaftsrechts ..., op.cit.

Αλλά η συνεταιριστική νομοθεσία δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι μια εξαίρεση μέσα στο νομικό σύστημά της. Η γλώσσα της πρέπει να είναι συνεπής με αυτήν των άλλων νομικών κειμένων ώστε να εξασφαλιστεί η συνοχή του νομικού συστήματος.

### **3.6 Μορφή του συνεταιριστικού νόμου**

Η μορφή του συνεταιριστικού νόμου μπορεί να φαίνεται δευτερευούσης σημασίας. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η μορφή και το περιεχόμενο είναι ένα και το αυτό. Ο βαθμός λεπτομέρειας επομένως θα πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά.

Ένας συνοπτικός νόμος, ο οποίος προσδιορίζει μόνο ένα οργανωτικό πλαίσιο για τους συνεταιρισμούς, αναγκαστικά αναφέρεται σε άλλες διατάξεις, κάνοντας τον λιγότερο ευνόητο και συνεπώς σχετικά δύσκολο να είναι κατανοητός. Από πρακτική άποψη, ένας λεπτομερής νόμος φαίνεται προτιμητέος. Ωστόσο, στην πραγματικότητα λεπτομερή κείμενα, ενώ αποφεύγουν τις παραπομπές σε άλλα κείμενα, αναπτύσσουν έναν βαθμό λεπτομέρειας που θέτει σε κίνδυνο την αυτονομία των συνεταιρισμών περιορίζοντας σημαντικά τον χώρο που καλύπτουν με τους εσωτερικούς κανονισμούς/καταστατικά τους. Αφ' ετέρου, οι λεπτομερείς νόμοι αποτρέπουν την υπερβολική προσφυγή σε κυβερνητικά όργανα.

Η χρονική έκταση πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη κατά την λήψη αποφάσεων σχετικά με την μορφή. Συχνά, οι λεπτομέρειες στο συνεταιριστικό νόμο αναφέρονται σε περιορισμένα χρονικά πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα τα οποία αλλάζουν λίγο πολύ γρήγορα κατά το πέρασμα του χρόνου, απαιτώντας κατά συνέπεια προσαρμογές στον νόμο. Οι συχνές αλλαγές του νόμου όχι μόνο καταναλώνουν πόρους αλλά έχουν επιπτώσεις στην κοινή γνώμη για την αξία ενός νόμου. Δεν ταιριάζουν με την μακροπρόθεσμη προοπτική της συνεταιριστικής ανάπτυξης, για την οποία η νομική σταθερότητα/συνέχεια είναι ζωτικής σημασίας, και συναντούν την αδράνεια στην ανταπόκριση των Αρχών.

### **3.7 Σειρά ανάπτυξης των θεμάτων που θα περιλαμβάνονται στο νόμο**

Υπάρχουν πολλοί τρόποι να παρουσιαστεί η σειρά των διαφόρων τμημάτων ενός νόμου. Δεν έχουν καμία επίπτωση στη νομική σημασία των τμημάτων. Ωστόσο, ο "κύκλος ζωής" ενός συνεταιρισμού ή των υποβαλλόμενων θεμάτων μπορούν να προκαθορίσουν μέχρι ένα σημείο αυτήν την σειρά. Αφ' ετέρου, κάποιος μπορεί επίσης να σκεφτεί την διαδοχή των διαφόρων τμημάτων από την άποψη της σειράς των σταδίων εφαρμογής του νόμου, δηλ. τα μέλη, τα όργανα ή οι αντιπρόσωποί τους. Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές προσπαθούν να παντρέψουν αυτές τις δύο προσεγγίσεις με την υποβολή μιας σειράς προτάσεων που ακολουθεί τις φάσεις ενός συνεταιρισμού από την σύστασή του μέχρι την διάλυσή του, αφ' ενός, ομαδοποιώντας εκείνα τα τμήματα που αναφέρονται είτε στα μεμονωμένα μέλη είτε στα όργανα, αφ' ετέρου. Αυτό οδηγεί κατά περιόδους σε επαναλήψεις.

### **3.8 Ένα Αλφαβητάρι ενός συνεταιριστικού νόμου**

Ως νομικά πρόσωπα οι συνεταιρισμοί πρέπει να υπόκεινται στην νομοθεσία. Η δομή τους, η λειτουργία και ειδικά οι σχέσεις τους με τρίτους πρέπει να ρυθμιστούν.

Τα ακόλουθα κύρια θέματα ενός συνεταιριστικού νόμου θα παρουσιαστούν εδώ:

- Πρόλογος



- Γενικές διατάξεις
- Συγκρότηση και εγγραφή
- Υποχρεώσεις και δικαιώματα των μελών
- Όργανα/σώματα και διαχείριση
- Σχηματισμός κεφαλαίου, απολογισμοί, διανομή πλεονάσματος και κάλυψη ζημιών
- Διαχειριστικός έλεγχος
- Διάλυση
- Απλοποιημένες συνεταιριστικές δομές
- Οριζόντια και κάθετη ολοκλήρωση
- Επίλυση διαφορών
- Διάφορες, μεταβατικές και τελικές διατάξεις.

### 3.8.1 Πρόλογος

Αν το νομικό σύστημα της χώρας το επιτρέπει, και καθορίζεται σαφώς η νομική τους φύση επ' αυτού, ο συνεταιριστικός νόμος θα μπορούσε να αρχίσει με έναν πρόλογο.

Ο πρόλογος θα καθοδηγεί την ερμηνεία του νόμου, ο οποίος είναι σημαντικότερος εκεί όπου οι γνήσιοι συνεταιρισμοί ακόμη δεν έχουν στέρεες ρίζες. Ο πρόλογος θα μπορούσε να αναφέρεται στα ακόλουθα θέματα:

- ο ρόλος και η λειτουργία των συνεταιρισμών στην κοινωνία γενικά και στην οικονομία της χώρας ειδικότερα
- ο χαρακτήρας των συνεταιρισμών ως ιδιωτικές και αυτόνομες οργανώσεις οι οποίες έχουν πρόσβαση σε όλες τις νόμιμες δραστηριότητες
- η συμμετοχή της κυβέρνησης η οποία θα είναι περιορισμένη στην συγκρότηση, την διάλυση, την προαγωγή των συνεταιρισμών και στο γενικό κανονιστικό έλεγχο
- η ίση μεταχείριση των συνεταιρισμών και των μελών τους όσον αφορά άλλες επιχειρηματικές οργανώσεις δηλ. δεν θα γίνονται διακρίσεις, ούτε αρνητικές ούτε θετικές, προκειμένου να αποφευχθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και του σχηματισμού ψευδών συνεταιρισμών. Η ίση μεταχείριση υπό την νομική έννοια σημαίνει την πανομοιότυπη αντιμετώπιση με άλλες επιχειρηματικές οργανώσεις, όπου είναι δυνατόν, αλλά διαφορετική όποτε η συγκεκριμένη φύση των συνεταιρισμών το απαιτεί. Ως παράδειγμα, θα μπορούσε να επισημανθεί η φο-

ρολόγηση δύο στοιχείων τα οποία είναι χαρακτηριστικά για τους συνεταιρισμούς: του πλεονάσματος και της επιστροφής (των ποσών) προστασίας (κινδύνου). Το πλεόνασμα που παράγεται στις συναλλαγές με τα μέλη είναι το αποτέλεσμα ενός συγκεκριμένου συνεταιριστικού τρόπου υπολογισμού του κόστους (όσο το δυνατόν πιο κοντά στο κόστος) και η επιστροφή προστασίας, η οποία καταβάλετε αναλογικά ως προς τις δραστηριότητες των μελών με τον συνεταιρισμό τους, είναι μια αναδρομική μείωση τιμών ή μια διόρθωση του υπολογισμού τιμών στο τέλος του οικονομικού έτους, εάν ο οικονομικός κίνδυνος που περιλαμβάνεται στον αρχικό σχεδιασμό δαπανών δεν υλοποιηθεί. Αν λοιπόν το πλεόνασμα δεν μπορεί να συγκριθεί με το κέρδος, δεν θα πρέπει να φορολογείται ως τέτοιο.

### **3.8.2 Γενικές διατάξεις**

#### **3.8.2.1 Καθορισμός των όρων που χρησιμοποιούνται στο νόμο**

Ένα γλωσσάριο βασικών νομικών όρων που χρησιμοποιούνται στο νόμο θα μπορούσε να περιληφθεί στο κείμενο, να προσαρτηθεί ως παράρτημα ή να περιληφθεί σε ένα χωριστό έγγραφο. Αυτό είναι ακόμα πιο απαραίτητο όπου αυτό το είδος νόμου εφαρμόζεται για πρώτη φορά ή σηματοδοτεί μια αλλαγή πολιτικής, ή εκεί όπου ένα ενιαίο γενικό κείμενο αντικαθιστά αρκετά άλλα πιο λεπτομερή. Ένα τέτοιο γλωσσάριο θα είχε επίσης το πλεονέκτημα της διευκόλυνσης της επικοινωνίας σε διεθνές επίπεδο.

#### **3.8.2.2 Εφαρμογή άλλων προτύπων**

Λόγω μιας ευρείας διάδοσης εσφαλμένων εικασιών ο νόμος πρέπει σαφώς να δείξει ότι η εγγραφή υπό τον συνεταιριστικό νόμο δεν απαλλάσσει τους συνεταιρισμούς από την συμμόρφωση με την υπόλοιπη έννομη τάξη. Οι συνεταιρισμοί δεν εξαιρούνται από την υπακοή στους νομικούς κανόνες, ειδικά από εκείνους που ρυθμίζουν τις δραστηριότητές τους.

#### **3.8.2.3 Προσδιορισμός των συνεταιρισμών. Πεδίο εφαρμογής του νόμου**

Ο παγκόσμιος αναγνωρισμένος ορισμός των συνεταιρισμών όπως περιλαμβάνεται στη δήλωση της ICA και στη Σύσταση Νο.193 του ILO ( Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας ) διατυπώνεται ως εξής: "Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη Κοινωνία προσώπων η οποία συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους μέσω μιας από κοινού ιδιόκτητης και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης."

Εκτός από την δυνατότητα να ενωθούν με την θέλησή τους τα πιθανά μέλη θα πρέπει επίσης να ενώνονται με δική τους πρωτοβουλία.

Αντί να γίνει αντιγραφή αυτού ή ενός άλλου ορισμού, είναι προτιμότερο να διατυπωθεί ο ορισμός όπως το τοπικό πλαίσιο απαιτεί, σεβόμενοι ταυτόχρονα τις παγκοσμίως αναγνωρισμένες συνεταιριστικές αξίες και αρχές.

Ο ορισμός θα εξαρτάται επίσης από την επιλογή του νομοθέτη μεταξύ ενός ενιαίου νόμου που θα διέπει όλους τους τύπους συνεταιρισμών ή αρκετούς ειδικούς νόμους.

Ο ορισμός και οι επακόλουθες διατάξεις πρέπει να αντανakλούν εκείνα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τα οποία ξεχωρίζουν με τον καλύτερο τρόπο τους συνεταιρισμούς από άλλες μορφές επιχειρησιακών οργανώσεων, δηλαδή της συνεταιριστικής αρχής της ταυτότητας και της αρχής της προαγωγής των μελών. Η αρχή της ταυτότητας σημαίνει ότι τα μέλη είναι οι από κοινού ιδρυτές, ότι τα μέλη συγχρηματοδοτούν τον συνεταιρισμό, του οποίου είναι οι από κοινού ιδιοκτήτες, οι από κοινού διαχειριστές, οι από κοινού ελεγκτές, οι από κοινού χρήστες, οι από κοινού δικαιούχοι και για τα χρέη για τα οποία έχουν την από κοινού ευθύνη. Η αρχή της προαγωγής των μελών σημαίνει ότι η βελτίωση της κατάστασης των μελών προτιμάται από την παραγωγή υψηλών επιδόσεων επί του επενδυσμένου κεφαλαίου. Ο συνδυασμός αυτών των δύο αρχών συνθέτει την διπλή φύση των συνεταιρισμών. Είναι ομάδες προσώπων (Κοινωνίες, ενώσεις, σύλλογοι, σωματεία) και οικονομικές επιχειρήσεις συγχρόνως ή, ακριβέστερα, είναι ομάδες προσώπων που έχουν μια επιχείρηση, δηλ. οι συνεταιρισμοί δεν είναι ελεγχόμενες επιχειρήσεις από επενδυτή, αλλά ενώσεις προσώπων που εργάζονται για την επίτευξη κοινών στόχων μέσω ενός κοινού εγχειρήματος. Αν και αυτή η επιχείρηση πρέπει να λειτουργεί με έναν τρόπο προσανατολισμένο προς το κέρδος, διαφέρει από τις κεφαλαιοκρατικές επιχειρήσεις στο ότι είναι προσανατολισμένη προς τα συμφέροντα των μελών της και όχι προς τα δικά της συμφέροντα.

Ο προσδιορισμός των συνεταιρισμών πρέπει να τους διαφοροποιεί όχι μόνο από τις κεφαλαιοκεντρικές οργανώσεις αλλά και από τις άλλες μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, από τις φιλανθρωπικές οργανώσεις και από άλλες πιθανές μορφές οργανώσεων αυτοβοήθειας.

Ο ορισμός πρέπει να γραφτεί στο νόμο καθώς αυτό βοηθά:

- την κυβέρνηση να πραγματοποιεί τις κανονιστικές λειτουργίες του κράτους
- την διάκριση των γνήσιων συνεταιρισμών από τους ψεύτικους
- τον καθορισμό των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μελών, καθώς επίσης και των οργάνων του συνεταιρισμού
- τον καθορισμό των προσόντων και των καθηκόντων των συνεταιριστικών ανώτερων υπαλλήλων σχετικά με την διαχείριση κεφαλαίων και την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των μελών
- τον προσδιορισμό των ελάχιστων κανόνων σχετικά με την λογιστική και τον διαχειριστικό έλεγχο προκειμένου να προαχθεί η αποδοτική χρήση των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων
- την επίλυση των συγκρούσεων που θα προκύψουν μεταξύ του συνεταιριστικού δικαίου και του εργατικού δικαίου ή μεταξύ του συνεταιριστικού νόμου και του νόμου περί ανταγωνισμού
- την επαρκή εκτίμηση του φορολογικού καθεστώτος των συνεταιρισμών και των μελών τους
- την αιτιολόγηση της ίσης μεταχείρισης των συνεταιρισμών, υπό την έννοια που εξηγήθηκε νωρίτερα

- ο την ρύθμιση των σχέσεων τους με τους ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς
- ο την διευκόλυνση της αποτίμησης του οικονομικού, κοινωνικού και πολιτικού αντίκτυπου των συνεταιρισμών και,
- ο την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών.

Ο ορισμός των συνεταιρισμών δεν περιορίζεται στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς. Ισχύει επίσης για τους δευτεροβάθμιους και τους τριτοβάθμιους συνεταιρισμούς εφόσον έχουν την δυνατότητα να ασκήσουν οικονομική δραστηριότητα.

Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των ομάδων και των οργανώσεων που βασίζονται στην αυτοβοήθεια, την αμοιβαία βοήθεια ή την αλληλεγγύη, εκείνες οι δομές που δεν υπάγονται στον συνεταιριστικό νόμο θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στον νόμο μέσω ενός αποκαλούμενου αρνητικού προσδιορισμού, ειδικά εάν ρυθμίζονται από άλλους νόμους της χώρας.

#### **3.8.2.4 Συνεταιριστικές αρχές**

Οι παγκοσμίως αναγνωρισμένες συνεταιριστικές αρχές μπορούν να περιληφθούν στον πρόλογο ή στον ορισμό του συνεταιρισμού, με την καταχώρησή τους ή με αναφορά σε αυτές.

Μια αναφορά έχει το πλεονέκτημα να είναι πιο ευέλικτη και να μην επιβάλλει μια αναθεώρηση του νόμου εάν αλλάξουν οι αρχές, αλλά κάνει την εφαρμογή του νόμου πιο περίπλοκη επειδή αναφέρεται σε εξωτερικά κείμενα. Μια άλλη λύση είναι να συνταχτεί ένας κατάλογος των συνεταιριστικών αρχών, παίρνοντας μέτρα ώστε να μην δώσει στον κατάλογο έναν περιοριστικό και καθορισμένο χαρακτήρα. Αυτό θα μπορούσε να μεταφραστεί με την χρήση εκφράσεων όπως "μεταξύ άλλων..." ή "όπως...". Κατά συνέπεια η αναφορά θα περιελάμβανε τις πιθανές αλλαγές και θα επέτρεπε επιπλέον αρχές.

Όποια και αν είναι η λύση, είναι σημαντικό η φύση των παραπομπών και των αναφερόμενων συνεταιριστικών αρχών να δηλώνονται ρητώς και οι συνεταιριστικές αρχές να μην γραφτούν σαν να ήταν νομικοί κανόνες, επειδή αυτό θα περιόριζε το νομοθέτη στην προσαρμογή αυτών των αρχών στις εθνικές συνθήκες και, στην πραγματικότητα θα ήταν μάλλον απίθανο να γίνουν σεβαστές αυτές οι αρχές. Θα περιόριζε επίσης την αυτονομία των συνεταιρισμών. Ομοίως, οι νομικές διατάξεις δεν πρέπει να γράφονται με την μορφή των αρχών επειδή με αυτή την μορφή δεν είναι εφαρμόσιμες και πιθανότατα θα οδηγήσει την κυβέρνηση να αντικαταστήσει τον νομοθέτη με την έκδοση ερμηνειών όπου είναι απαραίτητο, για να καθιστούν οι νομικοί κανόνες λειτουργικοί, όταν θα έπρεπε να περιοριστεί στην έκδοση των διατάξεων.<sup>29</sup>

### **3.8.3 Η Συγκρότηση των συνεταιρισμών**

#### **3.8.3.1 Εγγραφή**

---

<sup>29</sup> Για την διαφορά μεταξύ αρχών και νομικών προδιαγραφών cf. Chuliá, *op.cit.*, 36 f.

Η αναγνώριση, και κατά συνέπεια η προστασία, των συνεταιρισμών από το κράτος εκδηλώνεται με την καταχώρηση του ονόματός τους και όλων των υπόλοιπων στοιχείων που αιτιολογούν την ιδιότητά του ως νομικό πρόσωπο σε ένα δημόσιο μητρώο.

Σημειώνοντας τι έχει συμβεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών σε διάφορες χώρες, φαίνεται ότι ο νόμος πρέπει να προβλέπει αυστηρές κυρώσεις ενάντια σε οποιαδήποτε κατάχρηση του ονόματος "συνεταιρισμός".

Η χορήγηση του καθεστώτος νομικού προσώπου, κατά κανόνα, παρακινείται από την επιθυμία να ευνοηθεί η συμμετοχή των ιδιωτών σε κοινές οικονομικές δραστηριότητες δεδομένου ότι αυτό θεωρείται πιο βιώσιμο. Το γεγονός ότι η προσωπική ευθύνη τους και, ειδικότερα, η οικονομική ευθύνη τους, δεν δεσμεύεται πέρα από το ποσό που αντιστοιχεί στα μερίδια που έλαβαν, εκτός αν αποφασίζεται διαφορετικά στον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό, είναι σαφώς ένας ενθαρρυντικός παράγοντας για τους ανθρώπους ώστε να γίνουν μέλη των νομικών προσώπων. Θα μπορούσε κανείς να αντιτάξει ότι η διάκριση που γίνεται μεταξύ της οργάνωσης και των μελών της έρχεται σε αντίθεση με τη συνεταιριστική αρχή σύμφωνα με την οποία ο συνεταιρισμός δεν μπορεί να διαχωριστεί από τα μέλη του. Αλλά εάν τα μέλη δεν πρόκειται να φέρουν προσωπική ευθύνη για τις δραστηριότητες του συνεταιρισμού τους, τότε μόνο ένας τέτοιος διαχωρισμός θα επιτρέψει την μετατόπιση της ευθύνης σε μια ανεξάρτητη οντότητα με καθεστώς νομικού προσώπου.

### ***Τύποι εγγραφών***

Υπάρχουν δύο βασικοί τύποι εγγραφών:

- η σχεδόν αυτόματη εγγραφή και
- η εγγραφή μετά από την έγκριση μιας δημόσιας αρχής.

Σύμφωνα με την πρώτη επιλογή, η οποία συμμορφώνεται καλύτερα με το κράτος δικαίου, ένας συνεταιρισμός πρέπει να καταχωρηθεί απ' την στιγμή που οι προϋποθέσεις που καθορίζονται από τον νόμο εκπληρώνονται.

Εάν, για οποιοδήποτε λόγο πρότερη έγκριση είναι απαραίτητη, η απόλυτη κρίση της εγκρίνουσας αρχής θα πρέπει αυστηρά και αποτελεσματικά να περιοριστεί από το νόμο.

### ***Δημόσια αρχή εγγραφής***

Ο διαχωρισμός των κρατικών εξουσιών, η νομική φύση του συνεταιριστικού δικαίου, ο ορισμός των συνεταιρισμών και η χρήση της διαδικασίας εγγραφής ως μέσο a priori (αυταπόδεικτου) ελέγχου είναι στοιχεία τα οποία πρέπει να εξετάζονται κατά την επιλογή της εγγράφουσας αρχής.

Η αναγνώριση των συνεταιρισμών ως οικονομικών οργανώσεων του ιδιωτικού τομέα θα επιτρέψει την καταγραφή όλων των τύπων επιχειρήσεων σε έναν ενιαίο κατάλογο. Ακόμα κι αν η εγγραφή είναι ένα διοικητικό έργο, θα μπορούσε να ασκείται από τα δικαστήρια. Αλλά η εμπειρία επίσης έχει δείξει ότι μια αρχή εξειδικευμένη σε συνεταιριστικά θέματα, ενδεχομένως βοηθούμενη και από προσωπικό το οποίο αποσπάται από το

συνεταιριστικό κίνημα, είναι η πιο κατάλληλη να χειριστεί σωστά τα ζητήματα εγγραφής.

Ο νομοθέτης πρέπει να διασφαλίσει ότι η εγγραφή θεωρείται ως μια τοπική υπηρεσία και ότι οι πιθανοί συνεταιριστές έχουν να αντιμετωπίσουν κατά προτίμηση μόνο μια ενιαία αρχή κατά την υποβολή αίτησης για την εγγραφή. Όπου εμπλέκονται διαφορετικές αρχές, αυτές πρέπει να επικοινωνήσουν μεταξύ τους και να παρέχουν την αρμοδιότητα να εξεταστούν οι πιθανοί συνεταιριστές από μια από αυτές.

### *Διαδικασία εγγραφής*

Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση η διαδικασία εγγραφής να εμποδίσει τους πολίτες να σχηματίσουν ομάδες με τον τρόπο που τους ταιριάζει καλύτερα.

Καμία εγγραφή δεν θα γίνει χωρίς ένα αίτημα από έναν εκλεγμένο αντιπρόσωπο του δημιουργούμενου συνεταιρισμού. Αυτό το αίτημα πρέπει να αρχειοθετηθεί μέσα σε συνοπτικά χρονικά πλαίσια, που καθορίζονται από το νόμο, μετά από την ιδρυτική γενική συνέλευση.

Έγγραφα που επισυνάπτονται στην αίτηση για την εγγραφή:

- τα πρακτικά της ιδρυτικής γενικής συνέλευσης, με τις υπογραφές ή τα δακτυλικά αποτυπώματα όλων των ιδρυτικών μελών. Εάν ο εσωτερικός κανονισμός/καταστατικό υιοθετήθηκε βάσει του πρότυπου εσωτερικού κανονισμού/καταστατικού, τα πρακτικά πρέπει να τεκμηριώνουν ότι υιοθετήθηκε μετά από μια λεπτομερή συζήτηση αυτό το πρότυπο εσωτερικού κανονισμού/καταστατικού
- ένα δείγμα των υπογραφών των προσώπων που έχουν το δικαίωμα να εκπροσωπούν τον συνεταιρισμό
- ένα σύνολο αντιγράφων του εσωτερικού κανονισμού/καταστατικού με τις υπογραφές ή τα δακτυλικά αποτυπώματα όλων των ιδρυτικών μελών
- την έκθεση μιας οικονομικής μελέτης σκοπιμότητας σχετικά με τις προγραμματισμένες δραστηριότητες του συνεταιρισμού και μια δήλωση ως προς τα προσόντα των μελών του συμβουλίου. Αυτή η μελέτη πρέπει να πραγματοποιηθεί από μια συνεταιριστική οργάνωση κορυφής ή μια άλλη αναγνωρισμένη δομή. Όπου δεν υπάρχει ακόμη τέτοια δομή η κυβέρνηση μπορεί προσωρινά να εκτελέσει αυτήν την αποστολή. Αυτό το έργο δεν πρέπει να δοθεί στην αρχή εγγραφής προκειμένου να αποφευχθεί να είναι ταυτόχρονα ο δικαστής και ο διάδικος.

Ο στόχος αυτής της απαίτησης, η οποία δεν επιβάλλεται στους ιδρυτές άλλων επιχειρησιακών οργανώσεων, δεν είναι να παρακωλυθεί η ελευθερία των πιθανών συνεταιριστών, αλλά να φροντίσει για τα συμφέροντα των μελών, του μελλοντικού συνεταιρισμού και των πιθανών επιχειρηματικών συνεργατών, δεδομένου ότι οι κίνδυνοι που αυτοί διατρέχουν είναι μεγαλύτεροι από εκείνους που επιτρέπονται συνήθως σε άλλους τύπους επιχειρήσεων, επειδή οι συνεταιρισμοί δεν έχουν ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, και γενικά, η κεφαλαιακή τους βάση είναι αδύνατη. Ο νομοθέτης πρέπει, ωστό-

σο, να απέχει από τέτοια αποτρεπτικά μέτρα εάν αυτό δεν μπορεί να αποκλείσει τις καταχρήσεις εξουσίας σε σχέση με αυτήν την μελέτη:

- ο ένα κατάλογο των προσώπων που έχουν την εξουσιοδότηση να καταθέσουν την αίτηση εγγραφής και να δηλώνουν στο μητρώο, όλες τις πιθανές αλλαγές (του καταστατικού) που θα γίνουν στο μέλλον
- ο ένα έγγραφο που να αποδεικνύει ότι μια επαρκής μερίδα του συνολικού ποσού των μεριδίων των μελών έχει καταβληθεί και να δηλώνει την χρονική περίοδο εντός της οποίας το υπόλοιπο πρέπει να πληρωθεί.

Η υλοποίηση μιας γρήγορης και αμερόληπτης διαδικασίας εγγραφής είναι ένα πρώτο βήμα από το κράτος προς τη διευκόλυνση της ανάπτυξης ενός γνήσιου συνεταιριστικού κινήματος. Για τον σκοπό αυτό, προτείνεται η ακόλουθη διαδικασία:

- ο η κατάθεση μιας απόδειξης η οποία δηλώνει την αίτηση εγγραφής και αριθμεί τα έγγραφα τα οποία παρουσιάστηκαν ανωτέρω, δεόντως υπογεγραμμένα και χρονολογημένα, που θα δοθεί με την παρουσίαση των προαναφερόμενων εγγράφων
- ο η εγγραφή θα ολοκληρωθεί εντός ενός μικρού χρονικού διαστήματος. Ένα επικυρωμένο αντίγραφο του εσωτερικού κανονισμού/καταστατικού, το οποίο θα αναφέρει τον αριθμό και την ημερομηνία της εγγραφής θα δοθεί στο συνεταιρισμό. Θα είναι η απόδειξη της επίσημης αναγνώρισης του συνεταιρισμού ως νομικό πρόσωπο
- ο μια άρνηση καταχώρησης πρέπει να δικαιολογηθεί εγγράφως και να κοινοποιηθεί στην ομάδα που ζήτησε την εγγραφή
- ο στην περίπτωση μιας τέτοιας άρνησης, οι ιδρυτές μπορούν να ασκήσουν έφεση ενώπιον ενός δικαστηρίου (που θα προσδιοριστεί) το οποίο θα πρέπει να εκδώσει μια απόφαση εντός ενός σύντομου χρονικού διαστήματος
- ο εάν μέσα στις απαραίτητες χρονικές προθεσμίες, καμία άρνηση δεν έχει δηλωθεί, ή εάν το δικαστήριο δεν έχει εκδώσει την απόφασή του, η εγγραφή θα θεωρείται ότι έγινε. Η αρχή εγγραφής επίσης σε αυτήν την περίπτωση, εντός ενός σταθερού και συνοπτικού χρονικού διαστήματος, θα στείλει ένα επικυρωμένο αντίγραφο του εσωτερικού κανονισμού/καταστατικού, που να αναφέρει τον αριθμό και την ημερομηνία της θεωρούμενης εγγραφής στο συνεταιρισμό
- ο όποιος και αν είναι ο τύπος της, η εγγραφή πρέπει να δημοσιευθεί εντός ενός καθορισμένου και σύντομου χρονικού διαστήματος σε ένα προσιτό μέσο, γενικά χρησιμοποιούμενου από τις τοπικές αρχές. Σε περίπτωση που η εγγραφή δεν δημοσιευτεί μέσα στο χρονικό πλαίσιο που τέθηκε, ο συνεταιρισμός θα θεωρείται ως εγγεγραμμένος και το πρόσωπο που δεν έχει εκπληρώσει αυτά τα καθήκον του θα είναι οικονομικά υπεύθυνο για τις συνέπειες
- ο τα τέλη για την εγγραφή και την δημοσίευση δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να είναι απαγορευτικά.

Όπου η εγγραφή ισχύει μόνο μετά την δημοσίευσή της, οι συνεταιρισμοί πρέπει να έχουν το δικαίωμα να απαιτήσουν το αναφερόμενο χρονικό διαστήματα να είναι σύντομο και να τηρείται από την αρχή εγγραφής.

Μόνο οι καταχωρημένες, και σε μερικές περιπτώσεις καταχωρημένες και δημοσιευμένες, ή κοινοποιημένες πληροφορίες είναι δεσμευτικές προς τρίτους. Μετά από την εγγραφή, οι συνεταιρισμοί πρέπει επομένως να εξασφαλίσουν ότι οποιεσδήποτε επόμενες αλλαγές στα καταχωρημένα στοιχεία θα κοινοποιούνται στην αρχή εγγραφής, ειδάλλως, τα πρόσωπα που δεν έχουν εκπληρώσει αυτήν την υποχρέωσή τους θα είναι οικονομικά υπεύθυνα για τις συνέπειες.

### ***Φύση και αποτελέσματα της εγγραφής***

Με την καταχώρηση (και την έκδοση της εγγραφής του, όπου απαιτείται), το κράτος παρέχει καθεστώς νομικού προσώπου στο συνεταιρισμό. Το νομικό καθεστώς δηλώνει ότι ο συνεταιρισμός είναι υπεύθυνος και υπόλογος ως νομικό πρόσωπο, ανεξάρτητα από τα μέλη του και με διαρκή διαδοχή. Τα μέλη, για παράδειγμα, δεν θα είναι ατομικά υπεύθυνα για όσες ενέργειες εκτελούνται στο όνομα του συνεταιρισμού, ούτε θα είναι υπεύθυνα πέρα από το ποσό των καταβεβλημένων μεριδίων για τα χρέη του συνεταιρισμού, εκτός αν διαφορετικά έχει αποφασιστεί μέσω του εσωτερικού κανονισμού/ καταστατικού.

Σαν νομικό πρόσωπο, ο συνεταιρισμός έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Μπορεί να αποκτήσει ιδιοκτησιακά δικαιώματα, χρεωστικά συμβόλαια, να αναπτύξει οικονομική δραστηριότητα και να συμμετέχει σε νομικές διεκδικήσεις. Όπως με τις επιχειρήσεις και σύμφωνα με το εν λόγω νομικό σύστημα, αυτή η νομική υπόσταση θα είναι άπειρη ή περιορισμένη σύμφωνα με τον σκοπό του εμπλεκόμενου συνεταιρισμού.

Το καθεστώς νομικού προσώπου περιλαμβάνει το δικαίωμα να έχουν θυγατρικές οι οποίες θα έχουν μια άλλη νομική μορφή από αυτή ενός συνεταιρισμού. Η ίδρυση τέτοιων ανεξάρτητων οργανισμών δεν πρέπει, ωστόσο, να αποκλείει τα μέλη από την λήψη αποφάσεων γι' αυτές.

Ο συχνά χρησιμοποιημένος τύπος σύμφωνα με τον οποίο οι συνεταιρισμοί είναι "οι εντολοδόχοι των μελών τους" δεν απεικονίζει επαρκώς το νομικό καθεστώς των συνεταιρισμών. Αφ' ενός, είναι νομικά πρόσωπα. Μόλις ιδρυθούν, οι πράξεις που εκτελούνται εξ' ονόματός τους, τους δεσμεύουν αποκλειστικά, δηλ. οι συνεταιρισμοί είναι ανεξάρτητοι από τα μέλη τους. Αφ' ετέρου, λόγω της στενής συμμετοχής των μελών στις διαδικασίες λήψης απόφασης του συνεταιρισμού, ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα που διακρίνει τους συνεταιρισμούς από άλλες επιχειρησιακές οργανώσεις, είναι ότι οι συνεταιρισμοί δεν μπορούν να ενεργήσουν πέρα από τα όρια της εξουσιοδότησης των μελών την οποία τα μέλη μπορούν να τροποποιήσουν οποιαδήποτε στιγμή.

Το καθεστώς των πράξεων που εκτελούνται εξ' ονόματος του συνεταιρισμού κατά τη διάρκεια της περιόδου από την ίδρυση μέχρι την καταχώρησή του (και την δημοσίευσή του, όπου αυτό απαιτείται) πρέπει να ορίζεται με σαφήνεια.

Προκειμένου να ευνοηθεί η γρήγορη ανάπτυξη των συνεταιρισμών ως τμήμα των γενικών δημόσιων προγραμμάτων ανάπτυξης, οι περισσότερες από τις νομοθεσίες που υιο-



θετήθηκαν κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '60 στις χώρες του νότου, παρείχαν την δυνατότητα της προσωρινής εγγραφής κυρίως των "προ-συνεταιρισμών". Μετά από τριάντα έτη εμπειρίας, ωστόσο, πρέπει να αναγνωριστεί ότι οι περισσότεροι από αυτούς τους προ-συνεταιρισμούς, οι οποίοι προτιμώνται συχνά λόγω της δομής τους και της απαλλαγής τους από διάφορους περιορισμούς, δεν έχουν εξελιχθεί προς την κατεύθυνση των αυτόνομων συνεταιρισμών. Αντίθετα, η εξάρτησή τους από εξωτερική υποστήριξη αυξήθηκε με την πρόθεση τους να μετατραπούν σε συνεταιρισμούς. Ο έλεγχος που έπρεπε να ακολουθήσει αυτήν την υποστήριξη έχει δυσφημήσει τις κυβερνήσεις ως φορείς υλοποίησης των συνεταιρισμών σε πολλές χώρες.

Επιπλέον, η προσωρινή εγγραφή γέννησε ιδιαίτερη σύγχυση, ειδικά μεταξύ των τραπεζών και άλλων πιστωτών με τους οποίους υποτίθεται ότι θα διευκολύνονταν οι σχέσεις, επειδή η νομική φύση ενός προσωρινά εγγεγραμμένου φορέα παρέμεινε ασαφής.

### **3.8.3.2 Ιδιότητα μέλους**

Τα ζητήματα της ιδιότητας μέλους είναι τα πλέον σημαντικά που πρέπει να αντιμετωπιστούν από το νόμο δεδομένου ότι οι συνεταιρισμοί είναι οργανώσεις επικεντρωμένες στα μέλη.

#### ***Προσόντα απόκτησης της ιδιότητας μέλους***

Ο παγκοσμίως αναγνωρισμένος ορισμός των συνεταιρισμών επιτρέπει τόσο σε φυσικά όσο και σε νομικά πρόσωπα να είναι μέλη ενός συνεταιρισμού. Με εξαίρεση του κανόνα στους συνεταιρισμούς υπηρεσιών, πολλές νομοθεσίες ωστόσο αποκλείουν τα νομικά πρόσωπα από την ιδιότητα μέλους στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς. Εφόσον πραγματικά τηρείται η δημοκρατική αρχή "ένα μέλος/μια ψήφος", τέτοιοι περιορισμοί δεν θα πρέπει να περιληφθούν στο νόμο. Για να εξασφαλιστεί αυτή η συνθήκη θα μπορούσε να περιοριστεί το σύνολο των ψήφων των νομικών προσώπων στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς που έχουν επίσης ως μέλη φυσικά πρόσωπα, ώστε να μην επιτρέπεται σε αυτά τα νομικά πρόσωπα να ξεπεράσουν αριθμητικώς τους ψήφους των μελών φυσικών προσώπων ή να ληφθούν αποφάσεις μόνο από αυτά.

Σύμφωνα με τις δυτικές νομικές έννοιες, μόνο τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα μπορούν να κατέχουν δικαιώματα και ως εκ τούτου να είναι μέλη ενός συνεταιρισμού. Αυτός ο καθορισμός είναι βασισμένος σε μια πολιτιστική θεώρηση που εξατομικεύει τα φυσικά πρόσωπα. Άλλες κοινωνίες ωστόσο οργανώνονται στην βάση των εκτεταμένων οικογενειών, ή ακόμα και μεγαλύτερων ομάδων, ως ελάχιστη οντότητα. Αυτές οι οντότητες μπορούν να γίνουν δεκτές ως μέλη στους συνεταιρισμούς, υπό τον όρο ότι είναι σταθερές. Θα πρέπει να επιβεβαιώνεται, ωστόσο, ότι η διαδικασία λήψης αποφάσεων μέσα στο συνεταιρισμό δεν επηρεάζεται με την αποδοχή τέτοιων ομάδων ως μέλη και ότι τα δημοκρατικά δικαιώματα των μεμονωμένων μελών δεν θα παραβιαστούν αργότερα.

Η εισδοχή τέτοιων ομάδων ως μέλη θα μπορούσε ακόμη και να διευκολύνει τη λειτουργία του συνεταιρισμού σε ορισμένες περιπτώσεις, επιτρέποντας να γίνουν σεβαστές οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων του υπάρχοντος κοινωνικού περιβάλλοντος, ειδικότερα σε θέματα που αφορούν την διαχείριση των φυσικών πόρων.

### ***Περιορισμοί σχετικά με την ηλικία***

Η αποδοχή των νομικά ανηλίκων είναι γενικά μια εξαίρεση στο αστικό δίκαιο της κάθε χώρας. Χωρίς να αποτρέπεται από οικονομικά δραστήριους ανηλίκους η απόκτηση της ιδιότητας μέλους, χρειάζεται μια προσεκτική μελέτη των επιπτώσεων μιας πιθανής ένταξης ανηλίκων σε έναν συνεταιρισμό, με όρους υπευθυνότητας και οικονομικής ευθύνης, του δικαιώματος ψήφου και της επιλεξιμότητας σε θέσεις ευθύνης. Προκειμένου να αποφευχθεί το να γίνει η ένταξη σε έναν συνεταιρισμό ένα μέσο πρόσβασης σε μια θέση νομικά ανάρμοστη σε μεμονωμένους ανήλικους, ο αριθμός και τα δικαιώματά τους θα πρέπει να είναι περιορισμένα. Ειδικότερα, οι ανήλικοι θα πρέπει να αποτρέπονται από το να μπορούν να πάρουν τον έλεγχο ενός συνεταιρισμού. Εξαιρέσεις μπορεί να υπάρχουν για συνεταιρισμούς σχολείων και φοιτητών.

### ***Ελάχιστος αριθμός μελών στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς***

Για να είναι σεβαστή η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, οι περιορισμοί στον αριθμό των μελών ενός συνεταιρισμού θα πρέπει να είναι ελάχιστοι. Η οικονομική βιωσιμότητα των συνεταιρισμών με πολύ λίγα μέλη, ωστόσο, είναι γενικά αμφίβολη. Υπό αυτές τις συνθήκες, η χορήγηση καθεστώτος νομικού πρόσωπου ίσως να είναι αντίθετη στο συμφέρον των πιθανών συνεργατών και των πιστωτών τους. Γι' αυτό οι περισσότερες νομοθεσίες απαιτούν έναν ελάχιστο αριθμό μελών, τουλάχιστον τριών.

Οι εμπειρίες μιας χώρας θα μπορούσαν να απαιτήσουν να καθορίζονται διαφορετικοί ελάχιστοι αριθμοί μελών σύμφωνα με τον τύπο του συνεταιρισμού. Κατά συνέπεια μπορεί ο αριθμός για τους συνεταιρισμούς καταναλωτών να είναι μεγαλύτερος από αυτόν για τους συνεταιρισμούς παραγωγών, και ο αριθμός για τους συνεταιρισμούς υπηρεσιών να βρίσκεται ενδιάμεσα.

### ***Μέγιστος αριθμός μελών στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς***

Θεωρητικά, η "αρχή της ανοικτής πόρτας", ένας όρος συντομογραφίας για την 1<sup>η</sup> αρχή της ICA, δεν επιτρέπει κανέναν περιορισμό στον αριθμό των μελών. Στην πράξη, ο αριθμός των μελών θα πρέπει να είναι συμβατός με τον εν' λόγω στόχο του συνεταιρισμού. Ακριβώς όπως συμβαίνει με τον ελάχιστο αριθμό μελών, είναι δύσκολο να καθοριστεί ένα απόλυτο μέγιστο ή σχετικό όριο για τους διάφορους τύπους συνεταιρισμών.

Να σημειωθεί ότι, γενικά, τα προβλήματα της διοίκησης αυξάνονται ανάλογα με το πλήθος των μελών. Όσο περισσότερα είναι τα μέλη, τόσο δυσκολότερα διατηρείται ένας δημοκρατικός τρόπος διοίκησης, και τα μέλη ταυτίζονται λιγότερο με το συνεταιρισμό τους. Η αποκέντρωση, με την έννοια των περιφερειακών συνελεύσεων ή/και των συνελεύσεων των τμημάτων, σε συνδυασμό με μια πιο αποτελεσματικότερη διοίκηση, μπορούν να αναπληρώσουν μερικές από τις αρνητικές συνέπειες του μεγάλου αριθμού μελών, αλλά δεν μπορούν να τις κάνουν να εξαφανιστούν.

Τα προβλήματα ποικίλλουν επίσης ανάλογα με τον τύπο του συνεταιρισμού. Κατά συνέπεια, ένας υψηλός αριθμός μελών σε έναν συνεταιρισμό καταναλωτών έχει μικρή επίδραση στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, ενώ ο απαραίτητος υψηλός αριθμός μελών στους αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς απαιτεί μάλλον σύνθετους μηχανισμούς εργασίας. Οι συνεταιρισμοί παραγωγών πιθανότατα θα υποφέρουν εάν το

μέγεθος του αριθμού των μελών ξεπεράσει ορισμένα όρια. Το ζήτημα, θα πρέπει να αφηθεί στα μέλη για να αποφασίσουν, εάν αυτό είναι απαραίτητο.

### ***Αποδοχή των μελών***

#### ***Βασικές Αρχές***

Μέσα στα όρια του στόχου του εν λόγω συνεταιρισμού και σύμφωνα με την αρχή της ανοικτής πόρτας, όλα τα πρόσωπα που ζητούν να αποκτήσουν την ιδιότητα του μέλους θα πρέπει να γίνονται δεκτά. Ο χαρακτήρας Κοινωνίας του συνεταιρισμού πρέπει ωστόσο, να επιτρέπει στα μέλη να έχουν το δικαίωμα γνώμης. Η αμοιβαία αποδοχή των μελών αποτελεί μια απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία του συνεταιρισμού.

Η πολιτική που υιοθετείται από τους συνεταιρισμούς σε θέματα κατανομής των κεφαλαίων έχει κάποια επίδραση στον αριθμό και την ποιότητα των μελών. Ο κίνδυνος οι αιτήσεις απόκτησης της ιδιότητας μέλους να υποκινούνται από την αναζήτηση μιας επικερδούς επένδυσης μπορεί να αποφευχθεί με την μη διανομή του κέρδους που αποκτήθηκε από τις συναλλαγές με μη μέλη χρήστες ή/και με την επιστροφή των μεριδίων σε περίπτωση απώλειας της ιδιότητας μέλους ή διάλυσης, στην ονομαστική τους αξία και μόνο.

Ο τόπος διαμονής του αιτούντος δεν πρέπει να είναι αποφασιστικός παράγοντας για την αποδοχή, εκτός αν ο σκοπός του συνεταιρισμού τον εμπεριέχει ως ένα από τα κλειδιά για την επιτυχία του, οπότε σ' αυτή την περίπτωση θα πρέπει να προβλέπεται από τον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό ως απαραίτητη προϋπόθεση.

Ένας αριθμός συνεταιριστικών νόμων επιτρέπει τον αποκλεισμό από την ιδιότητα μέλους των προσώπων που δεν έχουν ένα καθαρό ποινικό μητρώο. Εκτός και αν ο λόγος επιβολής της ποινής είναι πιθανό να βλάψει το συνεταιρισμό, τα μέλη πρέπει να αναλάβουν τις γενικές κοινωνικές υποχρεώσεις τους, βοηθώντας στην επανένταξη αυτών των ατόμων στην κοινωνία.

#### ***Διαδικασία αποδοχής***

Λαμβάνοντας υπόψη τον χαρακτήρα Κοινωνίας των συνεταιρισμών, η αποδοχή των νέων μελών πρέπει να αποφασίζεται από τη γενική συνέλευση. Για πρακτικούς λόγους, το διοικητικό συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει, αλλά η γενική συνέλευση θα διατηρεί, εάν το επιθυμεί, το δικαίωμα της επιβεβαίωσης ή της άρνησης, η οποία πρέπει να ασκείται κατά την διάρκεια της πρώτης γενικής συνέλευσης μετά από την απόφαση που λήφθηκε από το διοικητικό συμβούλιο.

Προκειμένου να καθοριστούν με βεβαιότητα τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μελών, είναι σημαντικό να διευκρινίζεται στο νόμο η τελική πράξη η οποία συνιστά την ένταξη.

Οι αιτήσεις για την ένταξη μέλους πρέπει να φέρουν ημερομηνία και να επιβεβαιώνεται η παραλαβή τους. Μια άρνηση αποδοχής θα πρέπει να αιτιολογείται εγγράφως και ο υποψήφιος πρέπει να ειδοποιείται άμεσα. Ο υποψήφιος θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να ασκήσει έφεση σε ένα δικαστήριο (που θα καθορίζεται). Εάν ο συνεταιρισμός δεν έχει

τηρήσει τα χρονικά περιθώρια που ορίζονται από το νόμο, η αίτηση ένταξης μέλους θεωρείται καταφατική.

### ***Παραίτηση/αποχώρηση από την ιδιότητα μέλους***

Το δικαίωμα των μελών να παραιτηθούν ή να αποχωρήσουν πρέπει να εγγυάται από το νόμο ο οποίος πρέπει να φροντίσει ώστε οι διοικητικές πράξεις ή οι εσωτερικοί κανονισμοί/καταστατικά των συνεταιρισμών δεν θα επιφέρουν αρνητικές συνέπειες.

Η αποχώρηση μπορεί να καθυστερήσει έως ότου λήξει ένα ελάχιστο χρονικό διάστημα ένταξης ως μέλος, ή μέχρι την εκπλήρωση των οικονομικών υποχρεώσεων που υφίστανται προς τον συνεταιρισμό ή τρίτους. Αυτοί οι όροι δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να είναι υπερβολικοί, και το απαραίτητο χρονικό διάστημα (για την κοινοποίηση, την απόδοση των μεριδίων, κ.λπ.) πρέπει να είναι εύλογο.

Το αποτέλεσμα της παραίτησης/αποχώρησης είναι η αναβολή ή ο άμεσος τερματισμός των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του μέλους που αποχωρεί. Παραμένοντας κάτω από ορισμένες συνθήκες οικονομικά υπεύθυνος, το παραιτούμενο/αποχωρών μέλος έχει το δικαίωμα να του αποδοθεί αποζημίωση για τα μερίδιά του, κατ' αρχήν στην ονομαστική τους αξία. Ωστόσο, ο συνεταιρισμός πρέπει να έχει την δυνατότητα προσωρινά (με όρους που πρέπει να διευκρινίζονται) να καθυστερήσει την επιστροφή τους εφόσον μια άμεση επιστροφή θα μπορούσε να επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στη λειτουργία του. Σε αυτήν την περίπτωση, ο συνεταιρισμός θα πληρώσει έναν περιορισμένο τόκο επί του ποσού που επιστρέφεται.

### ***Αποκλεισμός και αναστολή της ιδιότητας μέλους***

Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της ανοιχτής πόρτας, ο αποκλεισμός πρέπει να είναι ένα εξαιρετικά σπάνιο μέτρο. Μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο όταν τα μέλη δεν αποσύρονται εθελοντικά ακόμα κι όταν δεν τηρούν πλέον τις προϋποθέσεις ιδιότητας μέλους, εάν παραβιάζουν σοβαρά τους νόμους/καταστατικά ή εάν η συμπεριφορά τους είναι επιζήμια για τον συνεταιρισμό.

Ανάλογα με το είδος του παραπτώματος, ο συνεταιρισμός επίσης θα μπορούσε να αποφασίσει την μερική ή ολική αναστολή των δικαιωμάτων ενός μέλους για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα.

Και στις δύο περιπτώσεις, στο ενδιαφερόμενο μέλος πρέπει να παραχωρηθεί ακρόαση και, κατόπιν αιτήματός του, οι λόγοι για την απόφαση του συνεταιρισμού θα πρέπει να κοινοποιηθούν στο μέλος εγγράφως. Το μέλος μπορεί να προσφύγει ενώπιον της γενικής συνέλευσης του συνεταιρισμού, να χρησιμοποιήσει τις διαδικασίες επίλυσης διαφορών που προβλέπονται από τον νόμο ή τον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό ή/και να έχει το δικαίωμα να προσφύγει σε ένα δικαστήριο (που θα καθορίζεται).

Οι όροι και οι επιπτώσεις ενός αποκλεισμού ή μιας αναστολής είναι οι ίδιοι με εκείνους για την παραίτηση.

## **3.8.4 Υποχρεώσεις και δικαιώματα των μελών**

### ***3.8.4.1 Βασικές Αρχές***

Πάλι, η σειρά με την οποία εξετάζονται τα νομικά θέματα είναι ενδεικτική και δεν υποδηλώνει οποιαδήποτε ιεράρχηση. Ωστόσο απεικονίζει το βάρος που δίνεται κατά καιρούς σε ένα συγκεκριμένο θέμα. Κατά συνέπεια, έμφαση δίνεται εδώ στις υποχρεώσεις των μελών που συζητούνται πολύ λιγότερο από τα δικαιώματα των μελών. Η ένταξη ως μέλος συνδέεται με τα δικαιώματα. Αυτά διέπονται από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων. Ο συνεταιριστικός νόμος και η εξαρτώμενη από αυτόν νομοθεσία πρέπει να εξασφαλίσουν ότι αυτός ο κανόνας τηρείται, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου οι γενικοί κοινωνικοί κανόνες τείνουν να υπερισχύουν αυτών των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση οι οικογενειακοί δεσμοί, η φυλή, η ηλικία, η θρησκεία ή οποιαδήποτε άλλη σύνδεση με μια ομάδα να επηρεάσει την ανεξαρτησία και την ισότητα των μελών.

### **3.8.4.2 Υποχρεώσεις**

#### ***Προσωπικές υποχρεώσεις***

Με την ένταξή τους σε έναν συνεταιρισμό, τα μέλη δεσμεύονται:

- Να τηρούν τον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό καθώς και τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τη γενική συνέλευση, ασχέτως εάν ψήφισαν για την έγκρισή τους ή όχι
- Να απέχουν από κάθε δραστηριότητα που ζημιώνει τους στόχους του συνεταιρισμού τους. Η ιδιότητα μέλους σε διάφορους συνεταιρισμούς που έχουν τους ίδιους στόχους και δραστηριότητες δεν πρέπει να θεωρείται αυτομάτως ότι βλάπτει τον(ους) συνεταιρισμό(ους)
- Να συμμετέχουν ενεργά στη ζωή του συνεταιρισμού. Αυτή η υποχρέωση, ωστόσο, δεν μπορεί να επιβληθεί.

#### ***Οικονομικές υποχρεώσεις***

Η απόκτηση της ιδιότητας μέλους σε έναν συνεταιρισμό υποδηλώνει τις ακόλουθες οικονομικές υποχρεώσεις:

- κάθε μέλος πρέπει να εγγραφεί και να πληρώσει για τον ελάχιστο αριθμό μεριδίων που καθορίζεται στον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό
- κάθε μέλος είναι οικονομικά υπεύθυνο για τα χρέη του συνεταιρισμού, τουλάχιστον για ποσό ίσο με το χρηματικό ποσό που κατέβαλε για τις μερίδες κατά την ένταξή του
- κάθε μέλος μπορεί να χρειαστεί να αγοράσει πρόσθετα μερίδια ή να κάνει συμπληρωματικές οικονομικές συνεισφορές στο συνεταιρισμό. Προκειμένου να αντισταθμίσει, τουλάχιστον εν μέρει, την ενυπάρχουσα οικονομική αδυναμία των περισσότερων συνεταιρισμών, και προκειμένου να υποκινηθούν τα μέλη ώστε να συμβάλουν ενεργά στην επιτυχία του συνεταιρισμού τους, ο νόμος ή οι εσωτερικοί κανονισμοί/καταστατικά μπορούν να επιβάλουν την υποχρέωση στα μέλη να κάνουν συμπληρωματικές εισφορές σε περίπτωση

που ο συνεταιρισμός δεν είναι σε θέση να εξοφλήσει τα χρέη του. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μια απεριόριστη οικονομική ευθύνη των μελών. Το ύψος αυτών των συμπληρωματικών εισφορών μπορεί να είναι το ίδιο για κάθε μέλος, να είναι ανάλογο με τις συναλλαγές που πραγματοποιεί το κάθε μέλος με τον συνεταιρισμό κατά τη διάρκεια μιας καθορισμένης χρονικής περιόδου, σύμφωνα με την μέθοδο που χρησιμοποιείται για την διανομή του πλεονάσματος, ή μπορεί να καθοριστεί σύμφωνα με τον αριθμό μεριδίων που κατέχει το κάθε μέλος.

Εάν δεν διευκρινίζεται από τον νόμο, ο τύπος οικονομικής ευθύνης των μελών πρέπει να αντιμετωπίζεται από τους εσωτερικούς κανονισμούς/καταστατικά προκειμένου να προστατευθούν τα συμφέροντα των τρίτων.

Λόγω του καθεστώτος νομικού προσώπου των συνεταιρισμών, η οικονομική ευθύνη των μελών δεσμεύει τα μέλη προς το συνεταιρισμό τους μόνο, και όχι προς τους πιστωτές του συνεταιρισμού. Επεκτείνεται και πέρα από την λήξη της ιδιότητας μέλους, για μια χρονική περίοδο που καθορίζεται στο νόμο ή τους εσωτερικούς κανονισμούς/καταστατικά. Κατά κανόνα, ένα μέλος πρέπει να συμβάλλει στην εξόφληση μόνο εκείνων των οφειλών που υπήρχαν στον τελευταίο ισολογισμό κατά τον οποίο ήταν ενταγμένο μέλος του.

### *Άλλες υποχρεώσεις*

Θα μπορούσε να υπάρξει κάποια πρόβλεψη που θα υποχρέωνε τα μέλη να χρησιμοποιούν, μέχρι ένα βαθμό τουλάχιστον, τις υπηρεσίες ή τις υποδομές του συνεταιρισμού τους. Αν και ευνοεί την ανάπτυξη των συνεταιρισμών βραχυπρόθεσμα, ένας τέτοιος κανόνας στην πορεία του χρόνου τείνει να ασκεί αρνητική επιρροή στην ανταγωνιστικότητα του συνεταιρισμού και μπορεί να παραβιάζει τον νόμο ανταγωνισμού σε εκείνες τις περιπτώσεις όπου τα ίδια τα μέλη διευθύνουν μια επιχείρηση. Επομένως, αντί κάποιος να επιχειρηματολογεί για τις νομικές υποχρεώσεις, θα μπορούσε να θεωρήσει ότι τα μέλη έχουν την ηθική υποχρέωση να συνεργαστούν με τον συνεταιρισμό τους. Επιπλέον, εξαρτάται από τον συνεταιρισμό να προσφερθούν αρκετά ελκυστικές υπηρεσίες στα μέλη του.

Οι εξαιρέσεις είναι δυνατές, ιδιαίτερα στην περίπτωση όπου τα μέλη αποφασίζουν να κάνουν μια σημαντική επένδυση, η επιτυχία της οποίας εξαρτάται από τα μέλη τα οποία χρησιμοποιούν αυτές τις υποδομές. Στα μέλη μπορεί στην συνέχεια να απαγορευτεί προσωρινά η αναζήτηση αλλού για τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Προκειμένου να εγγυηθεί κάποια σταθερότητα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, ο συνεταιρισμός μπορεί να χρειαστεί να συνάψει ατομικές συμβάσεις με κάθε ένα από τα μέλη του.

### **3.8.4.3 Δικαιώματα**

#### *Ατομικά δικαιώματα*

Κάθε μέλος έχει το δικαίωμα να:

- ο ζητεί εκείνες τις υπηρεσίες που αποτελούν τον σκοπό του συνεταιρισμού

- ζητεί την εκπαίδευση και την κατάρτιση από τον συνεταιρισμό σύμφωνα με τον κανονισμό/καταστατικό ή τις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης
- χρησιμοποιεί τις υποδομές και τις υπηρεσίες του συνεταιρισμού
- συμμετέχει στη γενική συνέλευση, να κάνει μια πρόταση σε αυτή και να ψηφίζει
- εκλέγει ή εκλέγεται σε ένα αξίωμα του συνεταιρισμού ή σε μια δομή υψηλότερου επιπέδου της οποίας ο συνεταιρισμός του είναι μέλος
- λάβει σε εύλογο χρόνο, από τα εκλεγμένα όργανα του συνεταιρισμού, πληροφορίες για την κατάσταση του συνεταιρισμού και
- έχει τα βιβλία και τους καταλόγους που ελέγχονται από την εποπτική επιτροπή, αν υπάρχει.

Από κοινού (με τον απαραίτητο αριθμό να καθορίζεται) τα μέλη μπορούν επίσης να:

- συγκαλέσουν μια γενική συνέλευση ή/και να εντάξουν ένα ζήτημα στην ημερήσια διάταξη μιας γενικής συνέλευσης ή
- ζητήσουν έναν πρόσθετο διαχειριστικό έλεγχο.

### **Οικονομικά δικαιώματα**

Τα μέλη έχουν το δικαίωμα να:

- λαμβάνουν ένα μερίδιο από το πλεόνασμα σε λογικά διαστήματα οικονομικών περιόδων, με την μορφή επιστροφών, που καταβάλλονται αναλογικά με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό, ή/και ένα περιορισμένο κέρδος για τα καταβεβλημένα μερίδια
- ζητήσουν, κατά την αποχώρησή τους από μέλη, να τους επιστραφούν τα καταβεβλημένα μερίδια στην ονομαστική τους αξία. Οι απώλειες ή οι υποτιμήσεις μπορούν να αφαιρεθούν από το ποσό αυτό. Ο περιορισμός στην ονομαστική αξία υπάρχει για να αποτραπεί η αποχώρηση των μελών για κερδοσκοπικούς λόγους. Όπως αναφέρεται ανωτέρω, η αποζημίωση μπορεί να αναβληθεί σε περίπτωση που ειδάλλως θα έθετε σε κίνδυνο την βιωσιμότητα του συνεταιρισμού. Ωστόσο, αυτή η αναβολή δεν πρέπει να υπονομεύσει το δικαίωμα της αποχώρησης
- λάβουν, σε περίπτωση εκκαθάρισης, ένα μερίδιο του ποσού που απομένει, εάν υπάρχει, εκτός αν αυτά τα κεφάλαια έχουν δηλωθεί ως αδιαίρετα από τους εσωτερικούς κανονισμούς/ καταστατικά και όπως απαιτείται από τις αυστηρές συνεταιριστικές αρχές (βλ. 3<sup>η</sup> αρχή της ICA). Σε αυτήν την περίπτωση, τα χρήματα που απομένουν πρέπει να πιστωθούν σε έναν άλλο συνεταιρισμό, έναν συνεταιρισμό ανώτερης βαθμίδας ή σε μια φιλανθρωπική οργάνωση.

#### **3.8.4.4 Διατάξεις σχετικά με τους υπαλλήλους μέλη**

Η σχέση εργοδότη/υπαλλήλου στους συνεταιρισμούς είναι ένα σύνθετο ζήτημα όταν οι υπάλληλοι είναι μέλη του συνεταιρισμού και, κατά συνέπεια, είναι εργοδότες του εαυτού τους. Αυτά τα μέλη μπορεί να έχουν αντικρουόμενα συμφέροντα όσον αφορά τις ώρες απασχόλησης, τους μισθούς, τα συνδικαλιστικά δικαιώματα κ.λπ. Το πρόβλημα παρουσιάζεται σε διάφορους βαθμούς έντασης στους διάφορους τύπους συνεταιρισμών:

- στους συνεταιρισμούς υπηρεσιών, είναι σπάνιο τα μέλη να είναι υπάλληλοι του συνεταιρισμού τους
- στους συνεταιρισμούς καταναλωτών, οι υπάλληλοι είναι συχνά μέλη του συνεταιρισμού τους. Ωστόσο, η ουσία του συνεργατισμού δεν είναι ίδια με αυτήν της σύμβασης εργασίας. Για να αποτραπεί τα συμφέροντα των υπαλλήλων μελών να κυριαρχήσουν, τα δικαιώματα ψήφου αυτών των μελών πρέπει να περιορίζονται στις περιπτώσεις που συνδέονται με τους όρους εργασίας, ή η γενική συνέλευση θα πρέπει να μεταβιβάσει την εξουσία λήψης αποφάσεων για αυτά τα θέματα στο διοικητικό συμβούλιο. Εξάλλου, οι υπάλληλοι μέλη πρέπει να απόσχουν από την καταπάτηση των συμφερόντων του εργοδότη δεδομένου ότι είναι οι ίδιοι εργοδότες του εαυτού τους
- στους συνεταιρισμούς παραγωγών η σύγκρουση είναι προφανής. Εδώ, η ουσία της σύμβασης εργασίας συνεταιριστικοποιείται. Είναι ταυτόσημη με την ουσία του συνεταιρισμού. Με εξαίρεση τους κανόνες για την κοινωνική προστασία, την ασφάλεια εργασιακών χώρων και προϊόντων, το εργατικό δίκαιο δεν πρέπει κανονικά να εφαρμόζεται σε αυτές τις σχέσεις επειδή τα μέλη ελεύθερα συναίνεσαν στην οργάνωση της εργασίας τους σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αρχές αντί να επιδιώξουν μια σχέση μισθωτής εργασίας.<sup>30</sup> Μερικές νομοθεσίες, ωστόσο, θεωρούν τον συνεταιρισμό – ένα χωριστό νομικό πρόσωπο – ως εργοδότη και τα μεμονωμένα μέλη ως υπαλλήλους με μια σύμβαση εργασίας με τον συνεταιρισμό ενώ, ως μέλη, έχουν και μια ξεχωριστή σύμβαση με αυτόν, που καταλήγει στην αποδοχή του εσωτερικού κανονισμού/καταστατικού όταν γίνονται μέλη.

### **3.8.5 Όργανα και διαχείριση**

#### **3.8.5.1 Βασικές Αρχές**

Η λειτουργία των συνεταιρισμών, αντίθετα με αυτήν των επιχειρήσεων, εξαρτάται από την συμμετοχή των μελών τα οποία πρέπει να είναι σε θέση να ασκήσουν μια αποτελεσματική επιρροή στις υποθέσεις του συνεταιρισμού. Ωστόσο, ως νομικό πρόσωπο, ο συνεταιρισμός πρέπει να είναι σε θέση να κρατήσει μια ορισμένη ανεξαρτησία. Ο νόμος πρέπει επομένως να προβλέπει την αρχή της δημοκρατίας και την αρχή της οικονομικής αποτελεσματικότητας να εφαρμόζονται ταυτόχρονα, δηλαδή πρέπει να φροντίσει και για τα δύο συστατικά που ορίζουν τους συνεταιρισμούς, του συστατικού της Κοινωνίας και του συστατικού της επιχείρησης. Επομένως, η εσωτερική οργάνωση, η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφορετικών οργάνων, οι εκλογές για την στελέχωση υπηρεσιών, καθώς επίσης και όλες οι σημαντικές αποφάσεις πρέπει να αντανakλούν την βούληση όλων των μελών, ανε-

<sup>30</sup> cf. ILO, Meeting of Experts ...and ILO, Labour Law and Cooperatives



ξάρτητα από την οικονομική συμβολή τους. Με την ευρεία έννοια, τα θέματα που αφορούν τον χαρακτήρα ενώσεως του συνεταιρισμού θα πρέπει να εξετάζονται από την γενική συνέλευση, τα θέματα που αφορούν την επιχείρηση του συνεταιρισμού θα πρέπει να εξετάζονται από ένα διοικητικό συμβούλιο, ενώ η καθημερινή λειτουργία της επιχείρησης θα πρέπει να ανατίθεται από το διοικητικό συμβούλιο σε έναν (επαγγελματία) διαχειριστή, ο οποίος θα εργάζεται υπό την εποπτεία του διοικητικού συμβουλίου. Αυτή η οριοθέτηση των εξουσιών χρειάζεται για να αποφευχθεί η αναποτελεσματικότητα που προκύπτει όταν ένα μη ενημερωμένο μέλος διατηρεί υπερβολικά πολλές από τις αρμοδιότητες διαχείρισης και για να αποφευχθεί η απώλεια της συνεταιριστικής ταυτότητας, όπου τα μέλη χάνουν τον αποτελεσματικό έλεγχο της επειδή η διαχείριση χρησιμοποιεί τις δυνατότητες ενημέρωσης της χωρίς την διαβούλευση με τα μέλη.

Ένας σαφής καταμερισμός των αρμοδιοτήτων επιτρέπει επίσης να καθοριστεί ευκολότερα η αστική ευθύνη και η ποινική ευθύνη των υπευθύνων για την λειτουργία του συνεταιρισμού.

Κάθε συνεταιρισμός θα πρέπει τουλάχιστον να έχει:

- μια γενική συνέλευση και
- ένα διοικητικό συμβούλιο, το οποίο μερικές φορές επίσης καλείται "διαχειριστική επιτροπή".

Αν και ο σχηματισμός ενός συνεταιρισμού δεν απαιτεί την ύπαρξη μιας μονάδας ελέγχου, είναι σκόπιμο να παρέχει τουλάχιστον την δυνατότητα διορισμού της και να αφήνει την απόφαση στα μέλη. Οι συνεταιρισμοί που έχουν ως ανεξάρτητο όργανο, μια "εποπτική επιτροπή", ή "επιτροπή ελέγχου", η οποία ενεργεί εξ ονόματος των μελών ως μίνι γενική συνέλευση σα να λέμε, φαίνεται ότι λειτουργούν καλύτερα από εκείνους που δεν διαθέτουν τέτοια επιτροπή, επειδή τα μέλη συχνά στερούνται τα απαραίτητα προσόντα για να ασκήσουν έναν αποτελεσματικό και συνεχή έλεγχο στο διοικητικό συμβούλιο και στην διαχείριση, αν υπάρχει.<sup>31</sup>

Αυτό το διπλό σύστημα δεν αντικαθιστά τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου του διοικητικού συμβουλίου, όπως είναι οι εσωτερικοί ελεγκτές, ούτε αντικαθιστά τον υποχρεωτικό εξωτερικό διαχειριστικό έλεγχο του συνεταιρισμού.

Όσον αφορά την προαιρετική θέση του διαχειριστή, δεν είναι ένα όργανο του συνεταιρισμού καθώς οι αρμοδιότητές του έχουν μεταβιβαστεί από το διοικητικό συμβούλιο.

### 3.8.5.2 Γενική Συνέλευση

#### Σύνθεση

Η τακτική και η έκτακτη γενική συνέλευση, η οποία αποτελείται αποκλειστικά από τα μέλη του είναι το ανώτερο όργανο λήψης αποφάσεων του συνεταιρισμού. Τρίτα μέρη τα οποία έχουν επενδύσει στην επιχείρηση μπορεί ενδεχομένως να λαβαίνουν μέρος στις γενικές συνελεύσεις, αλλά δεν θα πρέπει να έχουν δικαίωμα ψήφου.

<sup>31</sup> για περισσότερες λεπτομέρειες cf. Henry, *Cooperative Law as an Instrument ...*, op.cit.

Η τακτική γενική συνέλευση πρέπει να συγκαλείται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο, μια έκτακτη γενική συνέλευση μπορεί να πραγματοποιηθεί κατόπιν αιτήματος των προσώπων που έχουν το δικαίωμα να το πράξουν σύμφωνα με το νόμο ή τον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό.

Εάν το μέγεθος ενός συνεταιρισμού όσον αφορά την εδαφική κάλυψη ή τον αριθμό των μελών είναι τέτοιο που η απαιτούμενη απαρτία είναι δύσκολο να επιτευχθεί ή οι εργασίες της γενικής συνέλευσης καταστούν υπερβολικά δυσκίνητες, ή όπου τα διαφορετικά ενδιαφέροντα των συνεταιρισμών πολλαπλών σκοπών το απαιτούν, μπορούν να σχηματιστούν περιφερειακές συνελεύσεις ή/και συνελεύσεις τμημάτων. Αυτές οι αποκεντρωμένες συνελεύσεις εκλέγουν τους αντιπροσώπους τους σε μια συνέλευση των εκπροσώπων που αντικαθιστά την γενική συνέλευση. Η ημερήσια διάταξη αυτών των συνεδριάσεων καθώς επίσης και ο τρόπος εργασιών και ψηφοφορίας θα αποφασιστούν σε κεντρικό επίπεδο ώστε να διασφαλιστούν τα ίδια πρότυπα σε όλο το συνεταιρισμό. Προκειμένου να ενισχυθεί η επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων μερών, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και της εποπτικής επιτροπής, αν υπάρχει, θα πρέπει να συμμετέχουν στις συνεδριάσεις αυτών των αποκεντρωμένων συνελεύσεων.

Αυτοί οι βασικοί κανόνες για την γενική συνέλευση ταιριάζουν με την πραγματικότητα των περισσότερων συνεταιρισμών. Σε γενικές γραμμές, οι συνεταιρισμοί έχουν τις ρίζες τους σε τοπικό επίπεδο, υπό την φυσική έννοια του όρου. Ενώ αυτό είναι μια ασφαλιστική δικλείδα για την γρήγορη αλλαγή των δραστηριοτήτων τους στην αναζήτηση συγκριτικών επιχειρησιακών πλεονεκτημάτων, δεν πρέπει να αποκλείεται στους συνεταιρισμούς να λειτουργούν χωρίς ένα φυσικό κέντρο. Οι νέοι τρόποι επικοινωνίας και παραγωγής δεν απαιτούν μια σταθερή φυσική μονάδα παραγωγής ή ένα διοικητικό κέντρο, ούτε την φυσική παρουσία των μελών προκειμένου να γίνει μια γενική συνέλευση. Όπου αυτό απαιτείται, τα μέλη μπορούν να αποφασίσουν έτσι στον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό τους. Διαφορετικά, θα πρέπει να είναι ελεύθεροι να συζητούν και να ψηφίζουν, για παράδειγμα, μέσω του Διαδικτύου. Αυτό που έχει σημασία είναι ο δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη, όχι η φυσική παρουσία τους στις συνεδριάσεις, αν και αυτό μπορεί να βοηθήσει στο να δημιουργηθεί και να αναπαραχθεί η απαραίτητη αμοιβαία εμπιστοσύνη.

### *Αρμοδιότητες*

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο διπλός χαρακτήρας των συνεταιρισμών ως Κοινωνίες και επιχειρήσεις είναι ενδεικτικός του τρόπου με τον οποίο οι αρμοδιότητες πρέπει να κατανέμονται μεταξύ της γενικής συνέλευσης και του διοικητικού συμβουλίου. Σύμφωνα με τον ορισμό των συνεταιρισμών, τα μέλη χρησιμοποιούν την συνεταιριστική επιχείρηση για να επιτύχουν συγκεκριμένους οικονομικούς, κοινωνικούς ή πολιτιστικούς στόχους. Η ομάδα διευθυντών/διαχειριστών πρέπει να διαθέτει το απαραίτητο χρόνο επεξεργασίας, ο οποίος είναι απαραίτητος για την αποδοτική διαχείριση, ενώ όλες οι αποφάσεις σχετικά με τον συνεταιρισμό ως Κοινωνία θα πρέπει να λαμβάνονται από την γενική συνέλευση.

Ξεκινώντας από αυτήν την βασική διάκριση, μπορεί κανείς να καταρτίσει έναν κατάλογο των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων της γενικής συνέλευσης. Αυτές οι αρμοδιότητες δεν μπορούν να μεταφερθούν σε άλλο φορέα ή πρόσωπο, ακόμη και με ομόφωνη απόφαση όλων των μελών.

Μεταξύ αυτών των αρμοδιοτήτων το πιο γνωστό είναι το δικαίωμα και η υποχρέωση να θεσπίζει και να τροποποιεί τον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό, εντός των ορίων του

νόμου και των παγκοσμίως αναγνωρισμένων συνεταιριστικών αξιών και αρχών. Αυτός είναι ο λόγος που οι εσωτερικοί κανονισμοί/καταστατικά εξετάζονται σε μια ξεχωριστή παράγραφο.

### ***Εσωτερικοί κανονισμοί/καταστατικά***

#### ***Βασικές Αρχές***

Η γενική συνέλευση, ή η συστατική πρώτη συνεδρίαση των ιδρυτικών μελών, μπορεί να καθορίσει ένα ζήτημα μέσω του εσωτερικού κανονισμού/καταστατικού της όπου ο νόμος σιωπά, όπου ο νομοθέτης αφήνει την δυνατότητα επιλογής μεταξύ διάφορων επιλογών, συγκαλείται για να διευκρινίσει νομικές διατάξεις ή όποτε τα μέλη αποφασίσουν να αναλύσουν ορισμένα άρθρα του νόμου προκειμένου αυτά να καταστούν ευκολότερα στην κατανόηση ή/και πιο λειτουργικά.

Αυτό που έχει ειπωθεί σχετικά με τους πρότυπους νόμους είναι ότι, τηρουμένων των αναλογιών, ισχύουν εξίσου και στους εσωτερικούς κανονισμούς/καταστατικά. Αν και η υιοθέτηση του προτύπου εσωτερικού κανονισμού/καταστατικού, το οποίο αναγνωρίζεται από τις αρχές, καθιστά την εγγραφή των οργανώσεων ευκολότερη λόγω της υποτιθέμενης συμμόρφωσής τους με το νόμο, δεν θα πρέπει να είναι υποχρεωτική.

#### ***Περιεχόμενο του καταστατικού***

##### ***Ελάχιστο υποχρεωτικό περιεχόμενο του καταστατικού***

Το καταστατικό πρέπει να αναφέρεται στα ακόλουθα αντικείμενα:

- το όνομα και η εμπορική επωνυμία του συνεταιρισμού, η οποία μπορεί να επιλεγεί ελεύθερα εφόσον δεν υπάρχει καμία πιθανότητα σύγχυσης με το όνομα ενός άλλου νομικού προσώπου ήδη καταχωρημένου και εφόσον δεν αφήνει στο κοινό αμφιβολίες για την περιορισμένη οικονομική ευθύνη του συνεταιρισμού και τον τύπο οικονομικής ευθύνης των μελών
- την έδρα του κεντρικού γραφείου, εφόσον υπάρχει, την ταχυδρομική διεύθυνσή της και, ενδεχομένως, στις προϋποθέσεις για την μεταφορά της σε έναν άλλο τόπο
- τον καθορισμό των σκοπών του συνεταιρισμού, συμπεριλαμβανομένης της ένδειξης εάν ο συνεταιρισμός είναι ενός σκοπού ή πολλαπλών σκοπών
- τους όρους και τις διαδικασίες για την εισδοχή, την παραίτηση, τον αποκλεισμό και την αναστολή της ιδιότητας μέλους καθώς επίσης και τα κριτήρια επιλογής για την απόκτηση της ιδιότητας μέλους. Αυτά τα κριτήρια πρέπει να απεικονίζουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του εν λόγω συνεταιρισμού, όπως επίσης εάν αποτελεί έναν πρωτοβάθμιο, δευτεροβάθμιο ή έναν υψηλότερου επιπέδου συνεταιρισμό
- την αξία, τον ελάχιστο και τον μέγιστο αριθμό των μεριδίων που χρειάζονται για την εγγραφή κάθε μέλους. Η γενική συνέλευση εξασφαλίζει ότι τα οικονομικά μέσα των λιγότερο εύπορων μελών αποτελούν την βάση για την απόφαση της

τιμής και ότι η αξία μεριδίου είναι αρκετά υψηλή για να υποστηρίξει τους προβλεπόμενους στόχους του συνεταιρισμού και να υποκινήσει τα μέλη της να ασκήσουν τα δικαιώματα ελέγχου

- την διαδικασία και τους όρους για την εγγραφή και την πληρωμή των μεριδίων. Τα μερίδια μπορούν να συνεισφέρονται σε μετρητά, είδος, εργασία, υπηρεσία ή με την παραχώρηση ενός μέρους του πλεονάσματος, στο οποίο ένα μέλος έχει δικαιώματα, από κοινού με τον συνεταιρισμό
- τον τύπο οικονομικής ευθύνης των μελών για τα χρέη του συνεταιρισμού
- την διαχείριση των συνεταιριστικών μητρώων και των εγγράφων που τηρούνται
- τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες για την σύγκληση και διεξαγωγή γενικών συνελεύσεων (μορφή ανακοίνωσης, καθορισμό και κοινοποίηση της ημερήσιας διάταξης, εκλογή του Προέδρου της συνέλευσης, κατά προτίμηση ένα μη-μέλος του διοικητικού συμβουλίου, απαρτία και ψηφοφορία, κ.λπ.)
- τον περιορισμό του μεγέθους του διοικητικού συμβουλίου, τις προϋποθέσεις επιλογής στα διάφορα αξιώματα, την διάρκεια της θητείας, τις αποζημιώσεις και τις δαπάνες του διαχειριστή, αν υπάρχει. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των ανώτερων υπαλλήλων, τον τρόπο λήψης αποφάσεων
- τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες για την σύγκληση του διοικητικού συμβουλίου και, εφόσον υπάρχει, της εποπτικής επιτροπής (απαρτία, ψηφοφορία κ.λπ.)
- την χρηματοδότηση: σχηματισμός κεφαλαίου, σύσταση του τακτικού αποθεματικού και των καταστατικών ταμείων
- την διανομή του πλεονάσματος και την συμβολή στην κάλυψη των ζημιών
- την διανομή του κεφαλαίου σε περίπτωση παραίτησης, αποκλεισμού ή εκκαθάρισης
- τον καθορισμό του οικονομικού έτους
- τον διαχειριστικό έλεγχο (ειδικό για την συνεταιριστική οικονομία, διοίκηση, κοινωνικό έλεγχο και συμβουλευτική)
- τους όρους και τις διαδικασίες για την εθελοντική διάλυση
- τις διαδικασίες επίλυσης των διαφορών
- τις προδιαγραφές οποιουδήποτε άλλου νομικού θέματος και τέλος
- την διαδικασία για την τροποποίηση του εσωτερικού κανονισμού/καταστατικού

***Πρόσθετο, μη υποχρεωτικό περιεχόμενο για τα καταστατικά***

Χωρίς να είναι υποχρεωτικό, τα καταστατικά μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν κανονισμούς σχετικά με:

- την διάρκεια του συνεταιρισμού
- την γεωγραφική περιοχή όπου δραστηριοποιείται
- την υπαγωγή του συνεταιρισμού σε μια ή περισσότερες δευτεροβάθμιες ή υψηλότερου επιπέδου συνεταιριστικές οργανώσεις
- τον διορισμό μιας εποπτικής επιτροπής
- την φύση και τον όγκο των πιθανών συναλλαγών με χρήστες μη μέλη. Πρέπει να υπάρχει ισορροπία μεταξύ της αποτελεσματικότητας και της αυτονομίας του συνεταιρισμού. Αυτό μπορεί να μεταφραστεί σε έναν καθορισμό ενός ορίου (ποσοστό του συνολικού κύκλου εργασιών που οι συναλλαγές με τους χρήστες μη μελών δεν θα πρέπει να υπερβεί). Αυτές οι συναλλαγές πρέπει να διατηρούνται σε χωριστούς λογαριασμούς του συνεταιρισμού
- τις αμοιβές των στελεχών. Ενώ είναι αλήθεια ότι σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αρχές τα στελέχη δεν πρέπει να αμείβονται, είναι επίσης αλήθεια ότι ως εκ τούτου τα οικονομικά αδύναμα μέλη ενδέχεται να μην έχουν την οικονομική δυνατότητα να αναλάβουν καθήκοντα στελέχους. Η ανταμοιβή δεν πρέπει να καταβάλλεται σε συνάρτηση με τον κύκλο εργασιών ή του κέρδους /πλεονάσματος του συνεταιρισμού
- τον αριθμό πρόσθετων ή συμπληρωματικών μεριδίων ανά μέλος και τους όρους εγγραφής και πληρωμής τους
- την αποδοχή των επενδύσεων μη μελών και των δικαιωμάτων που σχετίζονται με αυτές
- τον σχηματισμό περιφερειακών ή/και τμηματικών συνελεύσεων, την λήψη αποφάσεων, την ψηφοφορία και τον αριθμό εκπροσώπων που θα αντιπροσωπεύουν τις περιφερειακές ή τμηματικές συνελεύσεις σε κεντρικό επίπεδο
- την ψηφοφορία δια αντιπροσώπου
- την καθιέρωση λογαριασμού για την εκπαίδευση και άλλων κοινών ταμείων
- την καθιέρωση επιτροπών, τα καθήκοντά τους, την θητεία τους, τα προσόντα των μελών τους και
- οποιοδήποτε άλλο θέμα το οποίο εμπίπτει στην αυτονομία των συνεταιρισμών

### *Άλλες Αρμοδιότητες*

Επιπλέον της κατάρτισης και της τροποποίησης του εσωτερικού κανονισμού/καταστατικού, η γενική συνέλευση έχει την αρμοδιότητα να αποφασίσει για τα ακόλουθα θέματα:

- ο την τήρηση των πρακτικών των συνεδριάσεων της
- ο την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφορετικών οργάνων σύμφωνα με τις προαναφερθείσες αρχές, και την υιοθέτηση για κάθε ένα από αυτά των εσωτερικών κανονισμών τους
- ο την εκλογή και απόλυση των μελών της εποπτικής επιτροπής (εάν υπάρχουν) και του διοικητικού συμβουλίου εκτός αν το τελευταίο πρέπει να επιλέγεται από την εποπτική επιτροπή. Όσο περισσότερες αρμοδιότητες έχει το συμβούλιο/η διαχείριση, τόσο πιο ευκολότερη θα πρέπει να είναι η απομάκρυνσή τους από τα αξιώματα
- ο την διανομή πλεονάσματος και την κάλυψη των απωλειών
- ο την συγχώνευση, κατάτμηση, μετατροπή του συνεταιρισμού σε ένα άλλο νομικό πρόσωπο ή διάλυση του συνεταιρισμού
- ο τις αποφάσεις σχετικά με τον πιθανό περιορισμό των δανείων, των καταθέσεων ή των επενδύσεων
- ο τον διορισμό των ελεγκτών, την διάρκεια της θητείας τους και τις αμοιβές τους
- ο την εξέταση της έκθεσης του ελεγκτή καθώς επίσης και της ετήσιας έκθεσης (συμπεριλαμβανομένου του ετήσιου σχεδίου δραστηριότητας)
- ο την χορήγηση ή την άρνηση της τελικής απαλλαγής των μελών συμβουλίων
- ο την έγκριση του ετήσιου προϋπολογισμού
- ο την τελική αποδοχή, αποβολή ή αναστολή της ιδιότητας μέλους
- ο την εκπαίδευση και κατάρτιση των μελών και των υπαλλήλων
- ο την παράταση της διάρκειας του συνεταιρισμού
- ο την απόφαση σχετικά με το εάν το διοικητικό συμβούλιο μπορεί να διορίσει έναν επαγγελματία διευθυντή, μέλος ή όχι του συνεταιρισμού
- ο την πιθανή δημιουργία υποεπιτροπών με ειδικά καθήκοντα, και την διάρκεια της θητείας τους.

### *Λήψη αποφάσεων*

#### *Απαρτία*

Ο τρόπος λήψης αποφάσεων πρέπει να σέβεται τις αρχές της δημοκρατίας και της οικονομικής αποτελεσματικότητας. Ο καθορισμός της απαρτίας, δηλ. ο ελάχιστος αριθμός των μελών τα οποία πρέπει να είναι παρόντα ή να εκπροσωπούνται στην γενική συνέλευση για να είναι έγκυρη, να συσκέπτεται και να ψηφίζει, αποτελεί έναν συμβιβασμό μεταξύ αυτών των δύο αρχών.

Αυτή η απαρτία, η οποία εκφράζεται συνήθως είτε ως ποσοστό του αριθμού των μελών κατά τον χρόνο σύγκλησης της γενικής συνέλευσης είτε με έναν απόλυτο αριθμό, είτε με συνδυασμό των δύο, μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το θέμα στην ημερήσια διάταξη της γενικής συνέλευσης.

Πρέπει να προβλεφθεί η περίπτωση όπου η γενική συνέλευση αποτυγχάνει επανειλημμένα να συμπληρώσει την απαραίτητη απαρτία. Κατά κανόνα, μια δεύτερη συνεδρίαση με την ίδια ημερήσια διάταξη μπορεί να αποφασιστεί ανεξάρτητα από τον αριθμό παρόντων ή αντιπροσωπευόμενων μελών.

### **Ψηφοφορία**

Ο βασικός κανόνας για τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς είναι το "ένα μέλος/μία ψήφος". Αυτό ισχύει επίσης και για τα μέλη τα οποία είναι νομικά πρόσωπα. Κατ' εξαίρεση, (για ένα περιορισμένο αριθμό) δικαιώματα περισσότερων ψήφων μπορούν να χορηγηθούν μέσω των εσωτερικών κανονισμών/καταστατικών. Ο όγκος των συναλλαγών με τον συνεταιρισμό ή άλλα κριτήρια μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά την κατανομή των δικαιωμάτων αυτών. Σε καμία περίπτωση, ωστόσο, δεν μπορεί να χορηγηθούν δικαιώματα περισσότερων ψήφων βάσει του κεφαλαίου που επενδύεται από ένα μέλος. Τα πολλαπλά δικαιώματα ψήφων δεν μπορούν να ασκηθούν κατά την λήψη αποφάσεων για σημαντικά θέματα, όπως ορίζεται από το νόμο. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει ένα μόνο μέλος να είναι σε θέση να λαμβάνει αποφάσεις βάσει του αριθμού δικαιωμάτων ψήφου που κατέχει ή αντιπροσωπεύει.

Στις δευτεροβάθμιες και υψηλότερου επιπέδου συνεταιριστικές οργανώσεις, ένα σύστημα δικαιωμάτων πολλαπλών ψήφων μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς τον προαναφερθέντα περιορισμό, αλλά σύμφωνα με τις δημοκρατικές αρχές (βλ. 2<sup>η</sup> αρχή της ICA).

Ο νόμος πρέπει να ρυθμίσει τα κριτήρια για την χορήγηση των δικαιωμάτων ψήφου στους αντιπροσώπους, δηλ. τα μέλη που εκλέγονται από τις περιφερειακές ή τμηματικές συνελεύσεις, εάν υπάρχουν, στη συνέλευση των αντιπροσώπων.

Η συμμετοχή των επενδυτών μη μελών στη γενική συνέλευση, εάν έχουν δικαιώματα ψήφου, θα πρέπει να ρυθμιστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλιστεί ότι δεν μπορούν να αντισταθμίσουν τα τακτικά μέλη. Πρέπει, ωστόσο, να τονιστεί ότι το δικαίωμα ψήφου από τα μη μέλη αποτελεί μια σοβαρή απόκλιση από τις συνεταιριστικές αρχές.

Για τους προαναφερθέντες λόγους, τα δικαιώματα ψήφου των υπαλλήλων μελών θα πρέπει επίσης να περιοριστούν ώστε να τους αποκλείουν από ψηφοφορίες για ζητήματα σχετικά με την απασχόλησή τους.

Εάν επιτρέπεται η ψηφοφορία δια αντιπροσώπου, ο πληρεξούσιος πρέπει να είναι μέλος του συνεταιρισμού και δεν πρέπει να αντιπροσωπεύει περισσότερα από δύο ή τρία μέλη, συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου. Η ψήφος δι' αλληλογραφίας ή μέσω του Διαδικτύου θα μπορούσε να είναι ένας τρόπος για την συμμετοχή του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού μελών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, όταν η φυσική παρουσία των μελών δεν είναι απαραίτητη. Τουλάχιστον οι σημαντικές αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με ψηφοφορία προκειμένου να περιοριστεί η επιρροή ορισμένων μελών της, κυρίως του Προέδρου της συνέλευσης. Οι εκλογές πρέπει πάντα να πραγματοποιούνται με ψηφοφορία.

### ***Πλειοψηφίες***

Γενικά, οι αποφάσεις μπορούν να λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία όταν η απαιτούμενη απαρτία των μελών είναι παρόν ή εκπροσωπείται. Τα ψηφίσματα σχετικά με το "συμβόλαιο του συλλόγου", είτε πρόκειται για μια τροποποίηση του εσωτερικού κανονισμού/ καταστατικού ή μια απόφαση σχετικά με την συγχώνευση, την κατάτμηση, την διάλυση, την μετατροπή ή σχετικά με την σύνδεση του συνεταιρισμού με μια οργάνωση κορυφής, πρέπει να ληφθούν με ειδική πλειοψηφία, κατά κανόνα τουλάχιστον με πλειοψηφία των δύο τρίτων.

#### **3.8.5.3 Διοικητικό συμβούλιο**

##### ***Σύνθεση***

Ως το εκτελεστικό όργανο του συνεταιρισμού, το διοικητικό συμβούλιο πρέπει να λειτουργήσει σύμφωνα με συγκεκριμένους νομικούς κανόνες. Τα μέλη του συμβουλίου δεν είναι μόνο οι αντιπρόσωποι του τρέχοντος συνεταιρισμού αλλά είναι αυτοί που έχουν την υποχρέωση να διαφυλάξουν τα περιουσιακά στοιχεία για τα μέλη που θα ενταχθούν στο μέλλον.

##### ***Διατάξεις σχετικά με το διοικητικό συμβούλιο***

Ο νόμος πρέπει να περιέχει τους κανόνες για:

- τα κριτήρια εκλεξιμότητας και κατά πόσο πρέπει ή όχι όλα τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου να είναι μέλη του συνεταιρισμού. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι επενδυτές μη μέλη συμμετέχουν στο διοικητικό συμβούλιο, πρέπει να εξασφαλιστεί ότι δεν θα είναι σε θέση να λαμβάνουν αποφάσεις μόνοι τους ούτε να αποτελέσουν μια μειοψηφία με δικαίωμα αρνησικυρίας
- τα ασυμβίβαστα, είτε είναι οικονομικής, προσωπικής, πολιτικής ή άλλης φύσης για παράδειγμα, ασυμβίβαστο μεταξύ του να ανήκεις στην εποπτική επιτροπή, εάν υπάρχει, και στο διοικητικό συμβούλιο του τρέχοντος ή του οικονομικού έτους το οποίο υπόκειται σε έλεγχο από την εποπτική επιτροπή. Επίσης, μέλη της ίδιας οικογένειας (που θα προσδιορίζεται) δεν πρέπει να συμμετέχουν στην εποπτική επιτροπή και το διοικητικό συμβούλιο του τρέχοντος ή του οικονομικού έτους το οποίο υπόκειται σε έλεγχο από την εποπτική επιτροπή
- την διάρκεια της θητείας και την δυνατότητα επανεκλογής
- την απαρτία και τον τρόπο ψηφοφορίας
- τα προσόντα των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Αυτά τα προσόντα πρέπει να είναι τεχνικά και προσωπικά. Τα μέλη του συμβουλίου μπορούν να αντισταθμίσουν ένα έλλειμμα στην πρώτη περίπτωση με την πρόσληψη ενός επαγγελματία διευθυντή (μη μέλος), αλλά τίποτα δεν θα αντικαταστήσει μια έλλειψη εμπιστοσύνης των μελών στους εκπροσώπους τους. Ανεξάρτητα από το εάν ο συνεταιρισμός διαθέτει έναν επαγγελματία διευθυντή ή όχι το διοικητικό συμβούλιο πρέπει να είναι επαγγελματικό, δηλ. τα μέλη των συμβουλίων πρέπει να έχουν εκείνα τα προσόντα που είναι απαραίτητα για το συγκεκριμένο συνεταιρι-



σμό.<sup>32</sup> Μια από τις διαφορές μεταξύ των συνεταιρισμών και των κεφαλαιοκεντρικών επιχειρήσεων είναι ότι τα αρμόδια πρόσωπα πρέπει να είναι σε θέση να διαχειριστούν τα κεφάλαια του συνεταιρισμού, ενώ συγχρόνως παρέχουν υπηρεσίες στα μέλη, εντός των ορίων που καθορίζονται από τον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό και τις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης

- ο την ευθύνη των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Αυτή η ευθύνη μπορεί να αποκλειστεί όταν αφορά μια απόφαση του διοικητικού συμβουλίου σχετικά με την οποία ένα μέλος του συμβουλίου εξέφρασε διαφορετική γνώμη αμέσως αφότου ενημερώθηκε για την απόφαση. Η ευθύνη μπορεί να είναι πιο αυστηρή όταν το διοικητικό συμβούλιο ή μεμονωμένα μέλη του συμβουλίου λαμβάνουν οικονομική αποζημίωση από τον συνεταιρισμό.

### *Αρμοδιότητες*

Ο κατάλογος των αρμοδιοτήτων/υποχρεώσεων του διοικητικού συμβουλίου, περιλαμβάνει εξ ορισμού, όλα τα θέματα που δεν εμπίπτουν ρητά στην αρμοδιότητα της γενικής συνέλευσης. Περιλαμβάνει τις αρμοδιότητες/υποχρεώσεις:

- ο να εκπροσωπεί τον συνεταιρισμό σε όλες τις πράξεις της αστικής ζωής, να διοικεί και να διαχειρίζεται τον συνεταιρισμό. Αυτή η αρμοδιότητα περιορίζεται από τις δυνατότητες που δίνει ο νόμος στον συνεταιρισμό και τις αποφάσεις που λαμβάνονται από την γενική συνέλευση. Κατά συνέπεια, η Γ.Σ. μπορεί για παράδειγμα να καθορίσει ένα οικονομικό ανώτατο όριο πέραν του οποίου το διοικητικό συμβούλιο δεν μπορεί να δεσμεύσει τον συνεταιρισμό, ή να αποφασίσει ότι ορισμένες αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου πρέπει να ληφθούν ομόφωνα
- ο να τηρεί τα μητρώα και τα βιβλία του συνεταιρισμού και τα πρακτικά των συνεδριάσεών του
- ο να επιβεβαιώνει ότι οι απολογισμοί και οι ισολογισμοί καταρτίζονται σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τον ειδικό χαρακτήρα των συνεταιρισμών
- ο να επαληθεύει ότι ο διαχειριστικός έλεγχος διεξάγεται τακτικά και εντός των ορισμένων χρονικών προθεσμιών πριν από την συζήτηση των συμπερασμάτων με την εποπτική επιτροπή, εάν υπάρχει, ή/και τη γενική συνέλευση
- ο να συγκαλεί τις τακτικές και έκτακτες γενικές συνελεύσεις και να προετοιμάσει την ημερήσια διάταξή τους σύμφωνα με τον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό
- ο να προετοιμάσει την έκθεση διαχείρισης (συμπεριλαμβανομένου ενός προγράμματος δραστηριοτήτων για το επόμενο έτος) και τον ετήσιο προϋπολογισμό
- ο να αναγνωρίσει, αποκλείσει ή αναστείλει, ενδεχομένως προσωρινά, την ιδιότητα μέλους

<sup>32</sup> cf. Henry, *Cooperative Law as an Instrument ...*, op.cit

- ο να εντάξει στην περίπτωση κενών θέσεων νέα μέλη εκτός αν αυτή η αρμοδιότητα δίνεται ρητά στη γενική συνέλευση
- ο να διευκολύνει την άσκηση των δικαιωμάτων των μελών και να επιβεβαιώσει ότι αναλαμβάνουν τις υποχρεώσεις τους
- ο να διευκολύνει το έργο των ελεγκτών
- ο να ορίσει, εάν είναι απαραίτητο, έναν διαχειριστή ή έναν διευθυντή, μέλος ή όχι του συνεταιρισμού, και να εξασφαλίσει ότι ο διαχειριστής ή ο διευθυντής εκτελεί τα καθήκοντα τα οποία του ανατέθηκαν σωστά. Στην πράξη, αυτό το στέλεχος πρέπει να αναλάβει τις λειτουργίες διαχείρισης οι οποίες δεν μνημονεύονται ρητώς να εκτελούνται από το διοικητικό συμβούλιο. Μπορεί να προσλάβει και να διευθύνει το απαραίτητο προσωπικό. Όπου η εργασία του διοικητικού συμβουλίου προϋποθέτει επαγγελματικές γνώσεις ή την τεχνογνωσία του διαχειριστή, μπορεί να ενσωματωθεί στο διοικητικό συμβούλιο ως μέλος
- ο να καταθέσει, εάν είναι απαραίτητο, μια αίτηση για την έναρξη των διαδικασιών πτώχευσης
- ο να επιβεβαιώσει ότι η λειτουργία του είναι διαφανής με την θέσπιση εσωτερικών κανονισμών, εκτός αν καταρτίζεται από τη γενική συνέλευση
- ο να αναλάβει πολλές και από κοινού ευθύνες/υποχρεώσεις σε περιπτώσεις παραβάσεων και τελικά
- ο να αναλάβει οποιαδήποτε άλλη αρμοδιότητα ή υποχρέωση, η οποία ορίζεται από τη γενική συνέλευση ή που περιλαμβάνεται στον εσωτερικό κανονισμό/ καταστατικό.

#### **3.8.5.4 Εποπτική επιτροπή**

##### **Σύνθεση**

Όπου ο νόμος προβλέπει την δυνατότητα διορισμού μιας εποπτικής επιτροπής και αν ο εσωτερικός κανονισμός/καταστατικό έτσι ορίζει, αυτή η εποπτική επιτροπή ασκεί τα καθήκοντα ελέγχου προς το συμφέρον των μελών. Συνεπώς, αποτελείται αποκλειστικά από μέλη του συνεταιρισμού.

Διατάξεις σχετικά με την εποπτική επιτροπή

Ακριβώς όπως και για το διοικητικό συμβούλιο, η εποπτική επιτροπή πρέπει να κατευθυνθεί από ορισμένες διατάξεις, ειδικότερα όσον αφορά:

- ο τα κριτήρια επιλεξιμότητας και την απαγόρευση να βρίσκονται συγχρόνως στο διοικητικό συμβούλιο κατά το τρέχον ή οικονομικό έτος που μπορεί να υποβληθεί σε ελέγχους από την εποπτική επιτροπή. Η παρουσία πολλών μελών μιας οικογένειας (που θα καθορίζεται) σε ένα ή περισσότερα όργανα πρέπει να αποφεύγεται

- τα προσόντα των μελών της εποπτικής επιτροπής. Προκειμένου να είναι σε θέση να ελέγχουν αποτελεσματικά το διοικητικό συμβούλιο και τη διαχείριση, αν υπάρχει, τα μέλη της εποπτικής επιτροπής πρέπει να έχουν τον απαραίτητο χρόνο και ικανότητες
- την διάρκεια της θητείας
- την απαρτία και τον τρόπο ψηφοφορίας
- την οικονομική ευθύνη.

### **Αρμοδιότητες**

Κύριο έργο της εποπτικής επιτροπής είναι να ελέγχει τις δραστηριότητες του διοικητικού συμβουλίου, της διαχείρισης, αν υπάρχει, και εκείνες της κάθε επιτροπής. Για να είναι σε θέση να εκτελέσει αυτό το έργο, θα έχει πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες ανά πάσα στιγμή. Δεδομένου ότι είναι υπόλογη μόνο στην γενική συνέλευση, μπορεί να λαμβάνει εντολές μόνο από αυτό το όργανο.

Εκτός από αυτές τις γενικές αρμοδιότητες μπορεί να έχει και άλλες ειδικότερες. Για παράδειγμα, εάν το διοικητικό συμβούλιο αποτύχει να συγκαλέσει κατάλληλα μια γενική συνέλευση, η εποπτική επιτροπή θα μπορούσε να το πράξει και να εκλέξει τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου σε περιπτώσεις όπου δεν εκλέγονται από την γενική συνέλευση ή στην περίπτωση ενός κενού θέσης, εφόσον είναι αδύνατο για την γενική συνέλευση να πάρει μια γρήγορη απόφαση, υπό την επιφύλαξη της επιβεβαίωσης από την γενική συνέλευση.

## **3.8.6 Σχηματισμός κεφαλαίου, απολογισμοί, διανομή πλεονάσματος και κάλυψη ζημιών**

### **3.8.6.1 Οικονομικοί πόροι**

#### **Βασικές Αρχές**

Η αυτονομία των συνεταιρισμών δεν θα γίνει πραγματικότητα αν δεν διαθέτουν την απαραίτητη οικονομική ανεξαρτησία και, ειδικότερα, την χρηματοδοτική ανεξαρτησία.

Η γενική απόσυρση των δημόσιων κεφαλαίων από τον ιδιωτικό τομέα και ο αυξανόμενος ανταγωνισμός θέτουν τους συνεταιρισμούς σε δύσκολη θέση σε πολλές χώρες. Οι σημερινές αγορές είναι παγκόσμιες, και κυριαρχούνται από το κεφάλαιο, μέσω του οποίου τα κύρια μέσα παραγωγής, δηλ. η γνώση, είναι/θα είναι προσβάσιμα. Η ανταγωνιστικότητα προϋποθέτει μια κεφαλαιακή βάση που είναι δύσκολο να έχουν οι περισσότεροι συνεταιρισμοί, λαμβάνοντας υπόψη την φύση και την διάρθρωση του κεφαλαίου τους. Το κεφάλαιο ποικίλλει ανάλογα με τον αριθμό των μελών. Κατά κανόνα, τα συνεταιριστικά μέλη έχουν περιορισμένους οικονομικούς ή άλλους πόρους. Δεδομένου ότι οι επιπλέον συνεισφέροντες δεν αυξάνουν την δύναμη των ψήφων τους, και δεδομένου ότι η πληρωμή τόκων είναι περιορισμένη, τα μέλη δεν τείνουν γενικά να επενδύουν περισσότερο από το υποχρεωτικό μερίδιό τους.

Οι δυσκολίες στην άντληση ενός επαρκούς κεφαλαίου θεωρείται από πολλούς ως το κύριο μειονέκτημα των συνεταιρισμών. Εάν οι κυβερνήσεις θέλουν να αποφύγουν να περιορίζο-

νται οι συνεταιρισμοί σε χαμηλή παραγωγικότητα, με εύκολα μιμούμενες δραστηριότητες, πρέπει να φροντίσουν ώστε η έμφυτη αδύναμη κεφαλαιακή βάση των συνεταιρισμών να ανέλθει σε ένα επίπεδο όπου να μπορεί να σταθεί στους δυνατούς ανέμους του εθνικού, περιφερειακού, διεθνούς, και βεβαίως παγκόσμιου ανταγωνισμού. Ως εκ' τούτου, ειδικά στις βιομηχανικές χώρες, οι νομοθέτες έχουν ανοίξει το δρόμο για τον σχηματισμό κεφαλαίων με παρόμοιο τρόπο με αυτόν των εταιριών κεφαλαιοχρηματιστηριακών επιχειρήσεων, θέτοντας όμως την συνεταιριστική ταυτότητα σε κίνδυνο.

Η αυτονομία των συνεταιριστικών κινημάτων εκπορεύεται κυρίως από ένα σύστημα προσεκτικά ισορροπημένης εσωτερικής και εξωτερικής χρηματοδότησης, με την τελευταία για παράδειγμα μέσω επιχειρήσεων μη μελών, μη τακτικές επενδύσεις μελών, επενδύσεις μη μελών. Η σύγκρουση μεταξύ του χρήστη και των συμφερόντων των επενδυτών, η οποία θα πρέπει να αποφεύγεται από το συνεταιριστικό μοντέλο, είναι πιθανό να προκύψει μέσω οποιουδήποτε τέτοιου εξωτερικού μηχανισμού χρηματοδότησης.

### ***Εσωτερικοί οικονομικοί πόροι***

#### ***Μερίδια μελών***

Τα μερίδια των μελών δεν αποτελούν μια επικερδή επένδυση. Τα καταβεβλημένα μερίδια αποτελούν χρήματα που τα μέλη θέτουν στην διάθεση του συνεταιρισμού τους κατά την ένταξή τους, προκειμένου ο συνεταιρισμός να επιτύχει τους κοινούς στόχους που καθορίζονται.

Τα μερίδια είναι ονομαστικά, αδιαίρετα, και μη μεταβιβάσιμα (εκτός αν αποφασιστεί διαφορετικά από την γενική συνέλευση), μη κατασχέσιμα και μη διαπραγματεύσιμα.

Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς το ποσό του κεφαλαίου που κατέχει ένα μέλος πρέπει να είναι τόσο, ώστε η αρχή της ισότητας των μελών σε πραγματικές συνθήκες δεν θα τίθεται σε κίνδυνο. Όταν αυτή η ισορροπία διαταράσσεται μέσω της αποχώρησης ενός μέλους, ο συνεταιρισμός πρέπει να ανακαταναείμει τα μερίδια.

Προκειμένου να εξισορροπηθεί εκ' νέου η σχέση μεταξύ της γενικής οικονομικής κατάστασης και της ονομαστικής αξίας των μεριδίων, οι συνεταιρισμοί πρέπει να έχουν την άδεια να επαναξιολογούν τα μερίδιά τους υπό την αυστηρή επίβλεψη των αρμόδιων αρχών.

#### ***Πρόσθετα μερίδια μελών***

Μπορεί να είναι χρήσιμο να ενθαρρυνθούν τα μέλη ώστε να εγγραφούν για πρόσθετα ή συμπληρωματικά μερίδια. Αυτά μπορούν να σχεδιαστούν με τέτοιο τρόπο ώστε να μην επιφέρουν πρόσθετη οικονομική ευθύνη, ώστε να παρέχουν το δικαίωμα για πληρωμές σταθερών τόκων, ώστε να είναι πληρωτέα κατόπιν σχετικής αιτήσεως, ή/και να χορηγηθεί ένα δικαίωμα συμμετοχής στο αποθεματικό με την αποχώρηση από μέλος όπου τα αποθεματικά είναι ειδιάλλως αδιαίρετα.

#### ***Περαιτέρω μέσα για την βελτίωση της εσωτερικής χρηματοδότησης***

Για να αντισταθμίσει την έμφυτη οικονομική αδυναμία των συνεταιρισμών, ο νομοθέτης μπορεί να καθορίσει ένα όριο, κάτω από το οποίο το μεριδιακό κεφάλαιο δεν πρέπει να πέσει, ακόμα κι αν αυτό σημαίνει ότι κατά την αποχώρηση ενός μέλους δεν θα του επιστρέ-

φονται αμέσως τα μερίδιά του, ή ότι τα υπόλοιπα μέλη υποχρεώνονται να συμβάλλουν στην ανακεφαλαιοποίηση κάνοντας συμπληρωματικές εισφορές. Ένα τέτοιο σύστημα που διαχωρίζει το ποσό του μεριδιακού κεφαλαίου από τον αριθμό των μελών του συνεταιρισμού είναι πιο κοντά στην οικονομική διάρθρωση των κεφαλαιοκρατικών επιχειρήσεων.

Αντίθετα, η συγκρότηση ενός αποθεματικού ταμείου είναι ένας γνήσιος συνεταιριστικός τρόπος για να ξεπεραστεί τουλάχιστον εν μέρει η έμφυτη οικονομική αδυναμία. Πρέπει να είναι υποχρεωτική. Αν είναι αδιαίρετο, τουλάχιστον μέχρι την εκκαθάριση, ένα τέτοιο ταμείο εξασφαλίζει την ελάχιστη σταθερότητα και περιορίζει τον κίνδυνο εθελοντικής εκκαθάρισης που οδηγείται από την κερδοσκοπία. Το αποθεματικό κεφάλαιο λειτουργεί ως μαξιλάρι ενάντια τόσο σε μια έλλειψη ρευστότητας όσο και στην απώλεια αξίας των υποχρεωτικών μεριδίων. Το αποθεματικό ταμείο δεν πρέπει να μένει σε αδράνεια, αλλά να χρησιμοποιείται.

Το θεσμοθετημένο αποθεματικό ταμείο θα μπορούσε να τροφοδοτείται από:

- την μεταφορά ενός ελάχιστου ποσοστού του πλεονάσματος που αποκτάται από τις συναλλαγές με τα μέλη έως ότου φθάνει το κεφάλαιο τουλάχιστον σε ένα ποσό ισοδύναμο με το κεφάλαιο μεριδίων. Αυτή η χρήση των θετικών αποτελεσμάτων είναι ακόμα πιο ενδιαφέρουσα εάν τα ποσά που μεταφέρονται στο αποθεματικό ταμείο δεν φορολογούνται, σε αντιδιαστολή με εκείνο το μέρος του πλεονάσματος που λαμβάνει ένα μέλος ακόμα και όταν αυτό μετατρέπεται σε μια πίστωση, μια κατάθεση ή μια πρόσθετη χρηματοδότηση από το εν λόγω μέλος. Αυτό πρέπει τουλάχιστον να ισχύσει για το αποθεματικό ταμείο όταν είναι αδιαίρετο
- την μεταφορά του συνολικού κέρδους που αποκτάται από τις συναλλαγές με τους χρήστες μη μέλη.
- την μεταφορά των αποτελεσμάτων των δραστηριοτήτων οι οποίες δεν σχετίζονται με το στόχο του συνεταιρισμού, όπως, για παράδειγμα η πώληση πάγιων περιουσιακών στοιχείων.

Επιπλέον, ο νομοθέτης θα πρέπει να ενθαρρύνει την καθιέρωση λογαριασμών μέσω των εσωτερικών κανονισμών/καταστατικών για την εκπαίδευση, την κατάρτιση ή οποιαδήποτε άλλα ταμεία. Η προκαθορισμένη χρήση αυτών των κονδυλίων πρέπει να είναι υποχρεωτική.

### ***Εξωτερικοί οικονομικοί πόροι***

Τα ομόλογα και τα μεταβιβάσιμα ομόλογα μειωμένης δέσμευσης έχουν επιτραπεί από μια σειρά νομοθεσιών εδώ και αρκετό καιρό. Υπό την προϋπόθεση ότι λαμβάνονται μερικές, μάλλον τεχνικές, προφυλάξεις και ότι το ποσό της εξωτερικής επένδυσης δεν θα δημιουργεί μια πραγματική εξάρτηση του συνεταιρισμού από τα κεφάλαια αυτά, δεν επηρεάζουν την αυτονομία των μελών δεδομένου ότι καμία ψήφος ή/και συμμετοχικό δικαίωμα δεν θα συνδέονται με αυτά.

Ένας άλλος τρόπος προσέλκυσης εξωτερικής χρηματοδότησης είναι η έκδοση μεταβιβάσιμων πιστοποιητικών επένδυσης για τα μέλη και τα μη μέλη, τα οποία χορηγούν δικαίωμα συμμετοχής στην διανομή του πλεονάσματος και στην διανομή των περιουσιακών στοιχείων.

ων σε περίπτωση εκκαθάρισης. Όπου αυτά τα πιστοποιητικά δεν χορηγούν οποιαδήποτε αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων ή, στην περίπτωση των μελών, οποιαδήποτε πρόσθετη εξουσία στην λήψη αποφάσεων, μπορεί να αντιπροσωπεύουν άλλη μια αποδεκτή περίπτωση απόκλισης από τις συνεταιριστικές αρχές. Όπου, ωστόσο, αυτά τα πιστοποιητικά χορηγούν δικαιώματα ψήφου, ακόμη και σε περιορισμένο βαθμό, η συνεταιριστική αρχή της ταυτότητας βρίσκεται σε κίνδυνο.

Όταν υπάρχει εξωτερική χρηματοδότηση, τα ευδιάκριτα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών βρίσκονται εύκολα σε κίνδυνο. Στην ιδανική περίπτωση, τα μέλη του συνεταιρισμού είναι οι μόνοι επενδυτές και χρήστες (συνεταιριστική αρχή της ταυτότητας). Μη χρήστες μέλη και χρήστες μη μέλη έχουν γίνει αποδεκτά ως "αποκλίσεις" από την αρχή της ταυτότητας. Η αποδοχή των μελών επενδυτών και επενδυτών μη μελών είναι ένα περαιτέρω βήμα μακριά από αυτήν την αρχή της ταυτότητας. Όπου, όπως μερικές νομοθεσίες προβλέπουν, οι συνεταιριστικές μερίδες μπορούν να είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο χρηματιστήριο και οι μερίδες των μελών να έχουν μια συμβολική και μόνο αξία, η κατοχή του κεφαλαίου γίνεται ανώνυμα και η (κεφαλαιακή) διάρθρωση των συνεταιρισμών δεν μπορεί να διακριθεί πλέον από αυτήν των χρηματιστηριακών επιχειρήσεων. Εκτός από την παραβίαση της αρχής ταυτότητας, αυτές οι εξελίξεις βάζουν την συνεταιριστική αρχή της προαγωγής των μελών σε κίνδυνο.

### 3.8.6.2 Διανομή πλεονάσματος στο τέλος του οικονομικού έτους

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ του κέρδους και του πλεονάσματος. Εξ ορισμού, οι συνεταιρισμοί οφείλουν να υπολογίσουν τις τιμές των συναλλαγών με τα μέλη τους κοντά στο κόστος.<sup>33</sup> Προκειμένου να καλυφθούν σχετικοί κίνδυνοι με την αγορά, θα πρέπει να συμπεριληφθεί ένα μικρό περιθώριο κέρδους, ωστόσο, θα επιστραφεί στα μέλη στο τέλος του οικονομικού έτους, εάν οι κίνδυνοι δεν παρουσιαστούν, και το φύλλο ισολογισμού παρουσιάσει κέρδη. Αυτή η ανακατανομή, υπό την μορφή επιστροφών (των ποσών) προστασίας (κινδύνου), η οποία υπολογίζεται αναλογικά με τις συναλλαγές με τον συνεταιρισμό, κατά συνέπεια αποτελεί έναν ετεροχρονισμένο υπολογισμό/μείωση της τιμής. Επομένως, αντί να αναφερόμαστε "στο κέρδος" σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να αναφερόμαστε στα προσωρινά πλεονάσματα. Όταν δεν υπάρχει κανένα κέρδος, τέτοιο "κέρδος" δεν μπορεί να φορολογηθεί.

Το πλεόνασμα θα διανεμηθεί με τον ακόλουθο τρόπο:

- μεταφορά στο θεσμοθετημένο αποθεματικό ταμείο
- μεταφορά σε αλλά κοινά ταμεία, αν υπάρχουν
- πληρωμές τόκων στα καταβεβλημένα μερίδια και τις επενδύσεις, σε ποσοστό που δεν υπερβαίνουν αυτό που καταβάλλεται από τις εμπορικές τράπεζες για ορισμένα είδη καταθέσεων
- επιστροφές προστασίας κινδύνου στα μέλη που υπολογίζονται αναλογικά με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό

<sup>33</sup> δείτε, ο όρος "κοντά στο κόστος" χρησιμοποιείται εδώ με έναν διαφορετικό τρόπο απ' ότι χρησιμοποιείται γενικά στα οικονομικά.

- ο ενδεχομένως πληρωμές πριμ στους υπαλλήλους.

Οποιαδήποτε αποζημίωση προς τα μέλη εξαρτάται από το εάν έχουν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους, ειδικά την υποχρέωση τους να καταβάλουν τα μερίδια συμμετοχής τους.

### **3.8.6.3** *Επιστροφή του κεφαλαίου*

Σε περίπτωση παραίτησης/αποχώρησης ή αποκλεισμού, τα μερίδια εξοφλούνται στην ονομαστική τους αξία, προκειμένου να αποφευχθεί η ένταξη μέλους η οποία παρακινείται από την κερδοσκοπία. Όπου τα οικονομικά συμφέροντα του συνεταιρισμού απειλούνται σοβαρά από μια άμεση απόδοση ή σε περίπτωση που θα οδηγούσε στη μείωση των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, μπορεί (προσωρινά) να παρακρατηθούν.

Κατά κανόνα, ο ίδιος τύπος εξόφλησης των μεριδίων εφαρμόζεται και στην περίπτωση της εκκαθάρισης. Τα υπόλοιπα υπό εκκαθάριση περιουσιακά στοιχεία μεταβιβάζονται στο συνεταιριστικό κίνημα, σε μια φιλανθρωπική οργάνωση ή, στην εξαιρετική περίπτωση όπου το θεσμοθετημένο αποθεματικό κεφάλαιο είναι διαιρετό, διανέμεται μεταξύ των μελών σύμφωνα με την μέθοδο που χρησιμοποιείται για την διανομή πλεονάσματος στο τέλος του οικονομικού έτους, με την οποία η αρχαιότητα της ιδιότητας μέλους θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα επιπλέον κριτήριο.

### **3.8.6.4** *Συναλλαγές με μη μέλη χρήστες*

Ανάλογα με τους στόχους του και την κατάστασή του, κάθε συνεταιρισμός πρέπει να αποφασίσει εάν θέλει να προσφέρει τις υπηρεσίες του και σε μη μέλη.

Σε περιπτώσεις όπου το μέλη προέρχεται από μια προϋπάρχουσα ομάδα, για παράδειγμα αποταμιευτικού και πιστωτικού συνεταιρισμού που ιδρύεται μέσα σε μια επιχείρηση ή μια περιοχή, τα μη μέλη των ομάδων αυτών μπορεί να μην γίνονται δεκτά ως χρήστες.

Εάν γίνονται δεκτά μη μέλη των επιχειρήσεων, είναι σημαντικό να μην τους επιτραπεί να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία του συνεταιρισμού. Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο όγκος των συναλλαγών με μη μέλη πρέπει να είναι περιορισμένος ώστε να μην εμποδίζεται η αυτονομία των μελών του συνεταιρισμού. Αυτό μπορεί να γίνει με τον καθορισμό ενός ποσοστού του συνολικού κύκλου εργασιών, επάνω από τον οποίο καμία συναλλαγή δεν μπορεί να γίνει με μη μέλη.

Για σκοπούς φορολογίας, διανομής του πλεονάσματος και της τροφοδότησης του νομοθετημένου αποθεματικού ταμείου, ο τρόπος λογιστικής καταχώρησης πρέπει να κάνει διάκριση μεταξύ των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν με μέλη και εκείνων που έγιναν με μη μέλη.

### **3.8.7** *Διαχειριστικός έλεγχος*

Η εφαρμογή ενός συστήματος εσωτερικού και εξωτερικού, έγκαιρου και τακτικού διαχειριστικού ελέγχου των οικονομικών, της διαχείρισης και της κοινωνικής υπόστασης των συνεταιρισμών από ειδικευμένους και ανεξάρτητους ελεγκτές, ο οποίος συνδυάζεται με συμβουλές για το πώς να βελτιώσουν τις λειτουργίες, είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη οποιουδήποτε συνεταιριστικού συστήματος.

Καθώς καθίσταται δύσκολη η συμμετοχή των μελών με άμεσο τρόπο στην λειτουργία της συνεταιριστικής επιχείρησης, γίνεται ακόμη πιο σημαντικό να προβλεφθούν τρόποι διαφάνειας στην διαχείριση προκειμένου να διατηρηθεί η δημοκρατική φύση των συνεταιρισμών. Η σύσταση μιας εποπτικής επιτροπής, όπως προτείνεται παραπάνω, και ένας εκτεταμένος διαχειριστικός έλεγχος είναι μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται για τον σκοπό αυτό.

Η καθιέρωση ενός αποτελεσματικού συστήματος διαχειριστικού ελέγχου, ανεξάρτητου από το κράτος και τους συνεταιρισμούς, των οποίων οι υπηρεσίες θα είναι προσιτές από όλους τους συνεταιρισμούς, πρέπει να είναι υποχρεωτική. Ένα ταμείο για τους διαχειριστικούς ελέγχους θα μπορούσε να δημιουργηθεί για να επιτρέψει σε εκείνους τους συνεταιρισμούς που χρειάζονται συχνότερο έλεγχο να είναι σε θέση να τον αντέξουν οικονομικά.

Ο σκοπός του διαχειριστικού ελέγχου είναι να ελεγχθεί εάν ο καθένας σέβεται τους κανόνες του παιχνιδιού. Είναι ένας περιοδικός έλεγχος για το εάν το καθεστώς του συγκεκριμένου νομικού προσώπου εξακολουθεί να δικαιολογείται. Βοηθά στην επιτήρηση των συμφερόντων των τρίτων, των διευθυντών και των μελών. Ως εκ τούτου, είναι ένα γενικό εργαλείο για κάθε είδους επιχείρηση.

Η ιδιαιτερότητα των συνεταιρισμών απαιτεί ο ελεγκτής να πραγματοποιεί πρόσθετες έρευνες για να εξασφαλιστεί ότι οι συνεταιρισμοί συμμορφώνονται με τον στόχο τους για την προαγωγή των μέλη τους. Ειδικά όπου οι οικονομικές εξελίξεις απαιτούν ένα σύστημα διαχείρισης των συνεταιρισμών που δεν επιτρέπει την άμεση συμμετοχή των μελών, ο διαχειριστικός έλεγχος πρέπει επίσης να περιλαμβάνει έναν έλεγχο κατά πόσον τα δημοκρατικά δικαιώματα των μελών γίνονται σεβαστά.

Το γεγονός ότι οι στόχοι των συνεταιριστών διαφέρουν από τα καθαρά οικονομικά συμφέροντα των μετόχων ανώνυμων εταιρειών πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη από τους ελεγκτές, οι οποίοι πρέπει να εκπαιδευθούν ανάλογα.

Ο διαχειριστικός έλεγχος ενός συνεταιρισμού δεν μπορεί επομένως να γίνει μόνο βάσει των λογιστικών εγγράφων. Οι ελεγκτές πρέπει να ελέγχουν κατά πόσο οι γενικοί στόχοι, τους οποίους έθεσαν τα μέλη, επιτεύχθηκαν ή τουλάχιστον προωθήθηκαν, καθώς και ότι οι αποφάσεις της διαχείρισης λήφθηκαν σε συμμόρφωση με αυτούς (διαχειριστικός έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί η κοινωνική ισορροπία παράλληλα με τον χρηματοοικονομικό). Η διερεύνηση των πρακτικών των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου μπορεί να δώσει χρήσιμες πληροφορίες. Πρέπει να ζητηθεί η γνώμη των μελών και να χρησιμοποιηθεί στην σύνταξη της τελικής έκθεσης. Γενικά, ο ελεγκτής πρέπει να έχει πρόσβαση σε όλα τα υλικά, τις υποδομές και τα πρόσωπα που είναι σε θέση να τον ενημερώσουν για τις εργασίες του συνεταιρισμού. Ο εξωτερικός ελεγκτής θα έχει επίσης πρόσβαση στα πορίσματα των εσωτερικών ελεγκτών.

Οι ελεγκτές δεν πρέπει να περιορίσουν την δραστηριότητά τους σε αυτήν του εκ των υστέρων έλεγχου αλλά πρέπει επίσης να δώσουν συμβουλές για το πώς θα βελτιωθεί η διαχείριση και η διοίκηση του συνεταιρισμού.

Ενώ ο εσωτερικός διαχειριστικός έλεγχος γίνεται σε μόνιμη βάση, η συχνότητα του εξωτερικού διαχειριστικού ελέγχου θα μπορούσε να αποφασίζεται με βάση τον κύκλο εργασιών, το είδος των δραστηριοτήτων, το μέγεθος του κεφαλαίου, τον όγκο των εργασιών με μη μέλη ή άλλων κριτηρίων.



Ο εσωτερικός διαχειριστικός έλεγχος θα διεξάγεται από μια ομάδα μελών. Ο αριθμός τους, η διάρκεια της θητείας τους, τα απαιτούμενα προσόντα, οι αρμοδιότητες, τα καθήκοντα και οι αποδοχές καθώς επίσης και η αστική και ποινική ευθύνη τους πρέπει να καθορίζεται από την γενική συνέλευση. Οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν μπορούν να είναι ή να ήταν μέλη του συνεταιριστικού οργάνου που είναι ή μπορεί να γίνει αντικείμενο του ελέγχου τους.

Ο εξωτερικός διαχειριστικός έλεγχος θα διεξάγεται από μια υψηλότερου επιπέδου συνεταιριστική οργάνωση ή από ιδιώτες, κατά προτίμηση μισθωμένους, ελεγκτές. Εάν το συνεταιριστικό κίνημα δεν είναι ακόμη σε θέση να παρέχει αυτήν την υπηρεσία και εάν οι ιδιωτικές υπηρεσίες δεν είναι οικονομικά προσιτές, μια δημόσια αρχή μπορεί προσωρινά να ελέγχει τους συνεταιρισμούς. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να είναι μια διοικητική μονάδα η οποία είναι επιφορτισμένη με την προώθηση ή την εγγραφή των συνεταιρισμών αυτή που θα ασκήσει διαχειριστικό έλεγχο στους συνεταιρισμούς.

Η έκθεση του ελεγκτή πρέπει να υποβάλλεται στο διοικητικό συμβούλιο και στην εποπτική επιτροπή, εφόσον υπάρχει, με σκοπό να την αναλύσουν στη γενική συνέλευση. Θα πρέπει να διατίθεται προς επιθεώρηση από τα μέλη. Οι ελεγκτές πρέπει να έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στη γενική συνέλευση και, σε περίπτωση που το διοικητικό συμβούλιο ή η εποπτική επιτροπή δεν συγκαλέσει την γενική συνέλευση, ή δεν έχει (επαρκώς) περιγράψει το περιεχόμενο της έκθεσης του ελεγκτή, οι ελεγκτές έχουν το δικαίωμα να την συγκαλέσουν.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τον διαχειριστικό έλεγχο πρέπει να κοινοποιούνται στην αρμόδια αρχή.

### **3.8.8 Διάλυση**

#### **3.8.8.1 Διάλυση χωρίς εκκαθάριση: Συγχώνευση, κατάτμηση και μετατροπή**

##### ***Βασικές Αρχές***

Η αυτονομία των συνεταιρισμών τους επιτρέπει να διαλυθούν χωρίς κανένα περιορισμό, εφόσον τα συμφέροντα των τρίτων διαφυλάσσονται. Κατά συνέπεια, οι πιστωτές μπορούν να προβάλλουν αντιρρήσεις στην διάλυση εφόσον δεν έχουν ικανοποιηθεί.

Ο νόμος πρέπει να καθορίσει τα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν, από την απαρτία και την πλειοψηφία που απαιτείται για μια τέτοια απόφαση τροποποιήσεων που πρέπει να γίνουν στο δημόσιο μητρώο.

Σύμφωνα με την ελευθερία της αρχής του συνεταιρίζεσθαι, τα μέλη που αντιτίθενται στην διάλυση πρέπει να έχουν το δικαίωμα να παραιτηθούν.

##### ***Συγχώνευση***

Υπάρχουν δύο τύποι συγχωνεύσεων:

- (i) ένας ή περισσότεροι συνεταιρισμοί απορροφώνται από έναν άλλο, κάτι που είναι μερικές φορές δύσκολο από ψυχολογικής άποψης για τα μέλη των απορροφημένων συνεταιρισμών, ή

- (ii) ένας νέος συνεταιρισμός γεννιέται με την συγχώνευση δύο ή περισσότερων συνεταιρισμών. Σε αυτήν την περίπτωση, ένας νέος εσωτερικός κανονισμός /καταστατικό θα πρέπει να εγκριθεί.

Συχνά, οι προσδοκίες ως προς τα οικονομικά αποτελέσματα (εξορθολογισμός της διαχείρισης και διοίκησης, οικονομίες κλίμακας, κ.λπ.) δεν ικανοποιούνται λόγω των ταυτόσημων προβλημάτων τα οποία σχετίζονται με την διεύρυνση, η οποία με την σειρά της συνεπάγεται έλλειψη κινήτρων και δυσκολίες στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, κ.λπ. Γι' αυτό, πριν αποφασιστεί η συγχώνευση οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να μελετήσουν την οριζόντια ολοκλήρωση.

### ***Κατάτμηση***

Μόνο εκείνοι οι συνεταιρισμοί που έχουν ένα διαιρετό θεσμοθετημένο αποθεματικό κεφάλαιο μπορούν να κατατμηθούν. Οι άλλοι πρέπει να διαλυθούν, και μετά τα μέλη μπορούν να συστήσουν δύο ή περισσότερους νέους συνεταιρισμούς. Στην περίπτωση της κατάτμησης, τα μέλη, τα περιουσιακά στοιχεία και τα χρέη πρέπει να χωριστούν.

### ***Μετατροπή***

Μόνο εκείνοι οι συνεταιρισμοί που έχουν ένα διαιρετό θεσμοθετημένο αποθεματικό κεφάλαιο μπορούν να μετατραπούν σε μια άλλη μορφή επιχείρησης, εντός των ορίων των διατάξεων σχετικά με τον νέο οργανισμό. Στην περίπτωση όπου το θεσμοθετημένο αποθεματικό ταμείο είναι αδιαίρετο, τα μέλη έχουν την δυνατότητα να διαλύσουν τον συνεταιρισμό τους και να συστήσουν μια νέα οργάνωση.

#### **3.8.8.2 Διάλυση με εκκαθάριση**

Στην περίπτωση της διάλυσης με εκκαθάριση, επίσης, η απόφαση μπορεί να ληφθεί ελεύθερα από τα μέλη. Ωστόσο, απαιτείται μια ειδική απαρτία και μια ειδική πλειοψηφία λόγω της σημασίας της απόφασης. Αρκετές νομοθεσίες απαιτούν ότι τουλάχιστον δύο διαδοχικές γενικές συνελεύσεις θα πραγματοποιηθούν και θα αποφασίσουν σχετικά με το θέμα.

Η διάλυση μπορεί επίσης να αποφασιστεί από μια αρχή, αυτοδίκαια με πρωτοβουλία της ή κατόπιν αιτήσεως από ένα ενδιαφερόμενο πρόσωπο. Μια τέτοια απόφαση μπορεί ειδικότερα να μεσολαβεί όταν η γενική συνέλευση δεν αποφάσισε την διάλυσή της, παρά το γεγονός ότι:

- η διάρκεια του συνεταιρισμού, που προβλέπεται από τον εσωτερικό κανονισμό /καταστατικό, έχει συμπληρωθεί
- ο στόχος του συνεταιρισμού έχει επιτευχθεί ή είναι αδύνατον να επιτευχθεί
- οι προϋποθέσεις καταχώρησης στα μητρώα για το συνεταιρισμό δεν ισχύουν πλέον, για παράδειγμα όταν ο αριθμός των μελών βρίσκεται κάτω από τον ελάχιστο απαιτούμενο κατά την διάρκεια μιας καθορισμένης χρονικής περιόδου
- ο συνεταιρισμός έχει παραβιάσει κατ' επανάληψη τους νόμους, τους κανονισμούς ή/και τον εσωτερικό κανονισμό/καταστατικό του

- ο ο συνεταιρισμός βρίσκεται σε πτώχευση, αφού έχει ληφθεί υπόψη η ενδεχόμενη υποχρέωση των μελών να κάνουν συμπληρωματικές οικονομικές ενισχύσεις. Εάν δεν υπάρχει καμία νομοθεσία σχετικά με την πτώχευση ή εάν αποδειχθεί ανεπαρκής, θα είναι απαραίτητο να προστεθούν διατάξεις στο συνεταιριστικό νόμο
- ο ο συνεταιρισμός δεν έχει αναπτύξει καμία δραστηριότητα κατά την διάρκεια μιας ορισμένης χρονικής περιόδου ή
- υπάρχει οποιοσδήποτε άλλος λόγος, που διευκρινίζεται από το νόμο προκειμένου να αποφευχθεί η αυθαιρέσια.

Η διαδικασία εκκαθάρισης, από την επίσημη έναρξής της, ο διορισμός των εκκαθαριστών, το καθεστώς ανοίγματος και κλεισίματος ισολογισμών, οι συναλλαγές με τους πιστωτές, η διανομή των περιουσιακών στοιχείων, η εκπλήρωση των υποχρεώσεων κ.λπ., ως την δημοσίευση της διαγραφής του συνεταιρισμού από τα μητρώα, πρέπει να ρυθμιστούν.

Η διαδικασία εκκαθάρισης δεν πρέπει να επιτραπεί να συνεχίζεται επ' αόριστον εμποδίζοντας την τελική εκκαθάριση και την διαγραφή από τα μητρώα.

### 3.8.9 Απλουστευμένες συνεταιριστικές δομές

Όπως αναφέρθηκε ήδη, ακόμα κι αν η εμπειρία με τους προ-συνεταιρισμούς μπορεί να δεχτεί κριτική, αυτό δεν σημαίνει ότι η πρόβλεψη για μια λιγότερο πολύπλοκη μορφή οργάνωσης από τους συνεταιρισμούς δεν είναι απαραίτητη. Το Γαλλικό *groupement d'interet economique* (GIE) και οι κοινές ομάδες πρωτοβουλίας του Καμερούν μπορούν να χρησιμεύσουν ως πρότυπα.<sup>XI</sup>

Αντίθετα με τους προ-συνεταιρισμούς, το ζήτημα δεν είναι η παροχή μιας προσωρινής κατάστασης στις οργανώσεις που πρέπει τελικά να γίνουν συνεταιρισμοί, αλλά το να αναγνωριστεί η ποικιλομορφία των αναγκών και των οργανωτικών ικανοτήτων. Το κράτος θα μπορούσε, σε μια απλουστευμένη διαδικασία, να αναγνωρίσει τέτοιες ομάδες, λαμβάνοντας υπόψη το μειωμένο μέγεθός τους, τον κύκλο εργασιών, το κεφάλαιο μεριδίων, τον βαθμό εργασιών με τρίτους κ.λπ., το οποίο θα μπορούσε να απαιτεί λιγότερο αυστηρούς κανόνες στην λογιστική, τον διαχειριστικό έλεγχο και την εσωτερική διοίκηση (αριθμό οργάνων, αριθμό μελών των οργάνων, έγγραφα που πρέπει να τηρούνται, κλπ.).<sup>34</sup>

### 3.8.10 Οριζόντια και κάθετη ολοκλήρωση

Η ελευθερία δημιουργίας ενώσεων περιλαμβάνει το δικαίωμα των συνεταιρισμών να ενωθούν οριζόντια και να σχηματίσουν οργανώσεις κορυφής, δηλ. ενώσεις, ομοσπονδίες ή/και συνομοσπονδίες.

Η ένωση των δυνάμεων οριζόντια γίνεται για να αποφευχθεί η συγκέντρωση και είναι έναν τρόπο να διαφυλαχθεί η ανεξαρτησία των μεμονωμένων συνεταιρισμών δημιουργώντας ταυτόχρονα τα πλεονεκτήματα των οικονομιών κλίμακας.

<sup>34</sup> cf. chapter 3.1

Όσον αφορά την κάθετη ολοκλήρωση, ο αριθμός των βαθμίδων πρέπει να αποφασιστεί από τους συνεταιρισμούς, λαμβάνοντας υπόψη την σχέση κόστους/κέρδους των εν λόγω δομών. Το κράτος θα πρέπει να απέχει από οποιαδήποτε παρέμβαση, εκτός από την παρακολούθηση της συμμόρφωσης των οργανώσεων αυτών προς την υποχρέωσή τους να υποστηρίζουν και να εκπροσωπούν τα μέλη τους. Ειδικά, οι συνεταιρισμοί δεν πρέπει να υποχρεωθούν να ενταχθούν στις γραμμές διοικητικών υποδιαίρεσεων ή στις γραμμές δραστηριοτήτων εάν επιλέγουν ελεύθερα το αντίθετο.

Συνεπώς ο συνεταιριστικός νόμος πρέπει να καθορίσει την νομική μορφή των διαφόρων βαθμίδων αυτής της συνεταιριστικής πυραμίδας και να προσδιορίσει τις δραστηριότητες που θα πρέπει να ασκεί κάθε βαθμίδα. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των υψηλότερου επιπέδου συνεταιριστικών οργανώσεων περιλαμβάνουν:

- την αντιπροσώπευση των μελών σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο
- την προώθηση, εκπαίδευση και κατάρτιση
- την συμβουλευτική, τις χρηματοδοτικές, ασφαλιστικές και οικονομικές υπηρεσίες (μάρκετινγκ, προμήθειες, εξαγωγές, εισαγωγές, κ.λπ.)
- την ανάπτυξη των δια-συνεταιριστικών σχέσεων
- την έρευνα και την ανάπτυξη
- την διαιτησία
- τον γενικό έλεγχο και τον διαχειριστικό έλεγχο και τελικά
- την διάδοση της συνεταιριστικής νομοθεσίας.

Η ίδια η ιδέα των κάθετων δομών καθορίζει επίσης τις λειτουργίες τους ως επιβοηθητικές σε εκείνες των μελών τους, δηλ. οι δραστηριότητες των υψηλότερου βαθμίδας συνεταιρισμών πρέπει να συμπληρώνουν εκείνες των μελών τους.

Προκειμένου να καθιερωθεί ένα σύστημα συνεργασίας μεταξύ του κράτους και των συνεταιρισμών, με πλήρη σεβασμό της ελευθερίας δημιουργίας ενώσεων, το κράτος πρέπει να προωθήσει ένα ανεξάρτητο και ικανό συνεταιριστικό κίνημα.

### **3.8.11 Επίλυση των διαφορών**

Οι διαφορές μέσα στο συνεταιριστικό κίνημα, δηλ. διαφορές που αφορούν αποκλειστικά τα μέλη, τα όργανα των συνεταιρισμών, τους ίδιους τους συνεταιρισμούς ή τις κορυφαίες οργανώσεις τους, πρέπει να υπόκεινται στην συμφιλίωση, την μεσολάβηση ή/και τις γενικές ή ειδικές διαδικασίες διαιτησίας πριν να μπορέσουν να έχουν πρόσβαση τα συμβαλλόμενα μέρη σε ένα γενικό ή ειδικό δικαστήριο.

Λόγω της σημασίας των καλών προσωπικών σχέσεων για την επιτυχία των συνεταιρισμών, οι περισσότερες νομοθεσίες επομένως προβλέπουν την υποχρέωση να προσφεύγουν σε τέτοιες εξωδικαστικές διαδικασίες πριν από την υποβολή μια διαφοράς σε ένα δικαστήριο.

Αυτό καθορίζεται είτε από το νόμο είτε από τους εσωτερικούς κανονισμούς/καταστατικά των συνεταιρισμών.

Σε γενικές γραμμές, οι διάδικοι προτιμούν αυτές τις διαδικασίες από τις επίσημες επειδή είναι φτηνότερες, πιο εξυπηρετικές και επίσης επειδή επιτρέπουν την εξέταση των τοπικών ανθρώπινων και κοινωνικών ζητημάτων. Ειδικά λόγω των τελευταίων, ο νομοθέτης θα πρέπει να αναγνωρίσει τέτοιες διαδικασίες και να προσπαθήσει να διατηρήσει τους παραδοσιακούς τρόπους επίλυσης διαφορών.

Το κράτος δικαίου αποκλείει οποιαδήποτε υποχρέωση να υποβληθούν οι διαφορές στις κυβερνητικές αρχές για την τελική λύση.

Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει η πρόσβαση στο δικαστήριο ως έσχατη λύση να απαγορεύεται.

### **3.8.12 Διάφορα**

#### **3.8.12.1 *Κυβερνητικά διατάγματα εφαρμογής***

Οι νομικές αρμοδιότητες της κυβέρνησης πρέπει να περιορίζονται στον καθορισμό των κανόνων για την εφαρμογή του νόμου και μόνο. Κάθε τμήμα του κυβερνητικού διατάγματος πρέπει να αναφέρει ρητά τον νόμο πάνω στον οποίο βασίζεται.

#### **3.8.12.2 *Κυρώσεις***

Ο συνεταιριστικός νόμος πρέπει να καταρτίσει έναν κατάλογο πράξεων που υπόκεινται σε ποινικές κυρώσεις, αναφέροντας τα άρθρα του ποινικού κώδικα.

Αυτό χρειάζεται για να αποτρέψει τους συνεταιρισμούς από να αναλάβουν τον ρόλο του δικαστή, ένα καθήκον που δεν ανήκει στις αρμοδιότητές τους. Οι κυρώσεις είναι εκείνες που προβλέπονται από τους εσωτερικούς κανονισμούς/καταστατικά και από τις ατομικές συμβάσεις. Η καθημερινή λειτουργία των συνεταιρισμών είναι εγγυημένη από το ενδεχόμενο απόρριψης του ρόλου των μελών του διοικητικού συμβουλίου και της εποπτικής επιτροπής και με την επιβολή κυρώσεων σε όσους δεν εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους.

#### **3.8.12.3 *Καταργήσεις, μεταβατικές διατάξεις, εφαρμογή του νόμου σε περίπτωση κενών***

### **3.9 Νομοθετική διαδικασία**

Δεδομένου ότι η ίδια η ιδέα του συνεταιρίζεσθαι είναι βασισμένη στη συμμετοχή, προτείνεται να υιοθετηθεί μια συμμετοχική προσέγγιση στην δημιουργία του συνεταιριστικού νόμου. Αυτή η μέθοδος αποτελεί την οργανική σύνδεση μεταξύ της παραγωγής, της διάδοσης και της εφαρμογής του νόμου. Το δικαίωμα της συμμετοχής στον ορισμό και τον σχεδιασμό του νόμου, το δικαίωμα της ανταλλαγής ιδεών για την δικαιοσύνη ώστε να δημιουργηθούν νομικές δομές, και το δικαίωμα να χρησιμοποιηθεί η νομοθεσία για την αλλαγή του νόμου αποτελεί αναμφισβήτητο ανθρώπινο δικαίωμα.<sup>35</sup> Αυτή η συμμετοχική προσέγγιση πρέπει, ωστόσο, να ενσωματωθεί στις διαδικασίες που προβλέπονται στο αντίστοιχο εθνικό

<sup>35</sup> cf. Paul/Dias, op.cit.

Σύνταγμα προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι το κείμενο εντάσσεται στο νομικό σύστημα και γίνεται σεβαστό επίσης και από τους μη συνεταιριστές.

Αφού είχε προταθεί εδώ και αρκετό καιρό,<sup>36</sup> η συμμετοχική δημιουργία των νόμων, πλέον εφαρμόζεται. Οι διαδικασίες που ακολουθούνται στο Καμερούν από το 1992, στο ινδικό κράτος του Punjab στη δεκαετία του '90 και στον Καναδά κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου ξεχωρίζουν ως παραδείγματα. Διάφορες χώρες (π.χ. το Βέλγιο, το Μπουργκίνα Φάσο, η Γαλλία, η Ουγγαρία, το Μαλί και η Ναμίμπια) έχουν θεσμοθετήσει αυτήν την συμμετοχική προσέγγιση με την καθιέρωση ενός εθνικού συμβουλίου για τους συνεταιρισμούς ή μια παρόμοια οργάνωση.

Η διαφορά μεταξύ της νομοθέτησης για τα νομικά πρόσωπα που βασίζονται στα μέλη, όπως οι συνεταιρισμοί, και αυτής για άλλα νομικά πρόσωπα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη στην νομική διαδικασία.

Αυτή η διαδικασία απαιτεί επίσης να προσδιοριστούν οι πραγματικοί δημιουργοί των νόμων στο σημερινό κόσμο και να λάβει υπόψη την λειτουργική έννοια του δικαίου. Ο όρος "νόμος" περιλαμβάνει όλους τους κανόνες δικαίου (πράξεις του Κοινοβουλίου, κυβερνητικούς κανονισμούς) δικαστικές και διοικητικές πράξεις και πράξεις των συνεταιριστών δεδομένου ότι αφορούν το λειτουργικό περιβάλλον των συνεταιρισμών.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε μια επαρκή σχέση μεταξύ της νομοθεσίας και των κυβερνητικών οργάνων. Όχι μόνο αυτά τα όργανα τείνουν να είναι υπέρμετρα λεπτομερή, υπερβαίνοντας κατά συνέπεια την λειτουργία τους να καταστήσουν το νόμο λειτουργικό, αλλά χρησιμοποιούνται επίσης για να παρακάμψουν την ακαμψία του νόμου σε μια κατάσταση που απαιτεί ευελιξία και γρήγορη προσαρμογή στις ανάγκες της ανάπτυξης. Μαζί, ο νόμος και το διάταγμα εφαρμογής πρέπει να αφήσουν τον απαραίτητο χώρο στους συνεταιρισμούς ώστε να είναι σε θέση να εκφράσουν την αυτονομία τους μέσω των εσωτερικών κανονισμών/καταστατικών τους.

### **3.10 Διάδοση της συνεταιριστικής νομοθεσίας**

Η συνεταιριστική νομοθεσία, από μόνη της, δεν αλλάζει τίποτα. Εκτός από τις πολυάριθμες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται ώστε να αναδυθεί ή/και να ευδοκιμήσει ένα αποτελεσματικό και αποδοτικό συνεταιριστικό κίνημα, ο νόμος πρέπει να εφαρμοστεί. Προκειμένου να εφαρμοστεί ο νόμος πρέπει να γίνει κατανοητός.

Γνωρίζοντας ότι σε πολλές χώρες η επίσημη γλώσσα και, κατά μείζονα λόγο, η νομική ορολογία δεν έχουν αφομοιωθεί από τους αποδέκτες του νόμου, οι οποίοι είναι συχνά ακόμα και αναλφάβητοι, και γνωρίζοντας ότι οι δυσκολίες που σχετίζονται με την εφαρμογή του νόμου δεν περιορίζονται στα γλωσσικά ζητήματα, είναι κατανοητό ότι η μέγιστη προσοχή πρέπει να επικεντρωθεί στην διάδοση του συνεταιριστικού δικαίου. Αυτό το καθήκον ανήκει τόσο στο κράτος όσο και στο συνεταιριστικό κίνημα.

Ορισμένες χώρες έχουν αρχίσει να αναπτύσσουν εγχειρίδια για μη ειδικούς στις κύριες διαλέκτους και να οργανώνουν εκστρατείες εκλαϊκευσης σε εθνικό επίπεδο. Με μια παρόμοια κίνηση, οι συνεταιριστικές οργανώσεις κορυφής των περισσότερων βιομηχανικών χωρών έχουν δημιουργήσει εγχειρίδια ή εκδόσεις που σχολιάζουν την νομοθεσία, καθώς χρησιμο-

---

<sup>36</sup> Münkner, Participative Law-making ..., op.cit.

ποιείται και το Διαδίκτυο όλο και περισσότερο για να διαδώσει και να εξηγήσει τις νομικές διατάξεις.

### **3.11 Εφαρμογή του νόμου**

Η επιτυχής εφαρμογή του νόμου εξαρτάται κυρίως από μια κατάλληλη θεσμική υποστήριξη, όπως την αποτελεσματική καταχώρηση στα μητρώα, τον διαχειριστικό έλεγχο και τις υπηρεσίες προώθησης με εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό. Όπου αυτές οι απαιτήσεις δεν ικανοποιούνται και δεν μπορούν να εξασφαλιστούν μέσα σε ένα λογικό χρονικό διάστημα, η νομοθεσία θα μπορούσε να φανεί πρόωρη.





## Η Διεθνής διάσταση της συνεταιριστικής νομοθεσίας

Ακριβώς όπως και σε οποιαδήποτε άλλη μεταρρύθμιση της νομοθεσίας, ειδικά στον τομέα του οικονομικού δικαίου, η μεταρρύθμιση των συνεταιριστικών νομοθεσιών έχει μετατραπεί σε ένα πεδίο της διεθνούς συνεργασίας. Οι κυβερνήσεις αισθάνονται όλο και περισσότερο ότι δεσμεύονται από το κοινό διεθνές συνεταιριστικό δίκαιο με την μετατόπιση του τόπου νομοθεσίας από τα εθνικά κοινοβούλια στους υπερεθνικούς και διεθνείς μηχανισμούς, οι οποίοι οδηγούν στην εναρμόνιση των συνεταιριστικών νόμων σε περιφερειακό επίπεδο, ακόμη και σε παγκόσμιο.

Κατά κανόνα, η διεθνής συνεργασία στον τομέα της νομοθεσίας ευνοεί την μεταφορά της δυτικής νομικής τεχνογνωσίας που είναι σε πολλές περιπτώσεις μη χρήσιμη εκτός του δικού της πολιτιστικού πλαισίου. Είναι κάπως παράδοξο το γεγονός ότι την ίδια στιγμή που οι δικηγόροι άρχισαν να αναλαμβάνουν έναν ενεργό ρόλο στην διαδικασία της ανάπτυξης και όταν πολλαπλασιάζονται οι εκκλήσεις για τον σεβασμό της πολιτιστικής ποικιλομορφίας, η σύγκυση μεταξύ των εννοιών του Δικαίου και της νομοθεσίας<sup>37</sup> φθάνει στο αποκορύφωμα.

Από την άλλη πλευρά υπάρχουν πολλά εμπόδια στον τρόπο που θα μπορούσε να οδηγήσει στη θέσπιση συνεταιριστικών νόμων οι οποίοι προσαρμόζονται καλύτερα στο πολιτιστικό πλαίσιο τους. Προκειμένου να ξεπεραστούν αυτά τα προβλήματα πρέπει να ξεκινήσει:

- ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου των δικηγόρων στο πλαίσιο της αναπτυξιακής συνεργασίας απορρίπτοντας την ευρέως διαδεδομένη αντίληψη σύμφωνα με την οποία ο νόμος είναι μια τεχνική χωρίς τεχνολογία
- η απόρριψη της ιδέας ότι το δυτικό δίκαιο είναι καθολικό. Τα πλεονεκτήματά του, καθώς επίσης και εκείνα των άλλων νόμων, πρέπει να αποκαλυφθούν με την χρησιμοποίηση των διαθέσιμων συγκριτικών νομικών μεθόδων
- η διαμόρφωση και η εφαρμογή μιας θεωρίας του Ανθρώπινου Δικαιώματος στην Ανάπτυξη
- η αναγνώριση κάθε χώρας ως φορέας της δικής της ανάπτυξης και συνεπώς η παύση της αντιμετώπισης των χωρών ως αντικείμενα ανάπτυξης
- η διεθνοποίηση της διαδικασίας επεξεργασίας κοινών διεθνών νόμων
- το σταμάτημα της θεώρησης της συνεταιριστικής νομοθεσίας ως μέσο αναπτυξιακής βοήθειας και
- η αναζήτηση τρόπων για την επίλυση των συγκρούσεων μεταξύ διαφορετικών νομικών συστημάτων εντός και μεταξύ των κρατών.

<sup>37</sup> όσον αφορά αυτήν την διάκριση cf. as early as Montesquieu

Η αναζήτηση για μια συνεταιριστική νομοθεσία που απεικονίζει καλύτερα τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας είναι μια πρόκληση την οποία η διεθνής κοινότητα πρέπει να αποδεχτεί. Είναι ένα ευαίσθητο έργο, επειδή θα μπορούσε να γίνει αντιληπτό ως αντίθετο στην παρούσα παγκοσμιοποίηση των οικονομιών, και θα μπορούσε να φέρει τον κίνδυνο της διάλυσης των συνεταιριστικών κινημάτων οδηγώντας τα πολύ μακριά από τα κοινά τους χαρακτηριστικά. Αλλά, όπως προτείνεται σε ολόκληρο το κείμενο, η επιλογή δεν είναι μεταξύ ενός ενιαίου συστήματος και της πολιτιστικής ποικιλομορφίας. Η επιλογή είναι η πολιτιστική ποικιλομορφία στην ανθρώπινη ενότητα.

## Βιβλιογραφία

Η βιβλιογραφία περιέχει τόσο έντυπο υλικό που αναφέρεται στις σημειώσεις/υποσημειώσεις όσο και έντυπο υλικό που συνιστάται για περαιτέρω ανάγνωση.

Arranz, Alejandro, José Manuel Garcia de la Cruz : “*Trabajo autónomo, generación de empleo y economía social in Economía Social y Empleo, Revista de debate sobre economía pública, social y cooperativa*”, (CIRIEC, Julio 1996), 96 ss.

Les associations paysannes en Afrique : *Organisation et dynamiques*, dir. par Jean-Pierre Jacob et Philippe Lavigne-Delville, (Paris, Karthala , 1994).

Beuthien, Volker : *Genossenschaftsrecht: woher – wohin?* (Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1989).

\_\_\_ *100 Jahre Genossenschaftsgesetz - wie genossenschaftlich ist die genossenschaftliche Rechtsreform?* (Marburg: Institut für Genossenschaftswesen, 1989).

Birgegaard, Lars-Erik and Björn Genberg : *Co-operative Adjustment in a Changing Environment in Sub-Saharan Africa* (Geneva, ICA, 1994).

Blackburn, Nadine : “Desarrollo de nuevas herramientas para asegurar la continuidad de las entidades cooperativas financieras”, in *Revista de la Cooperación Internacional*, Vol. 32, no. 2/1999, pp. 39 ff.

Boer, Leen: “The state in a changing world” in *Third World Quarterly* , 1997. 935 ff.

Bogdandy, Armin von : *Gubernative Rechtsetzung. Eine Neubestimmung der Rechtsetzung und des Regierungssystems unter dem Grundgesetz in der Perspektive gemeineuropäischer Dogmatik* (Tübingen: Mohr Siebeck, 1999).

*Boletín de la Asociación Internacional de Derecho Cooperativo*, no. 22 (1995), nos. 23&24 (1995) and no. 25 (1996).

Burgo, Unai : “La desnaturalización de las cooperativas” in *Boletín de la Asociación Internacional de Derecho Cooperativo* 2002, pp. 51 ff.

Carlsson, A. : *Cooperatives and the State. Partners in Development* (Stockholm, Institute of International Education, 1992).

Castaño, Josep y Juan José González : *Manual de constitución y funcionamiento de las cooperativas* (Barcelona , Bosch Editor , 1996).

Chéaka, Aboudou Touré et Jérôme G.L.C. Sacca-Kina : “Problématique de la législation coopérative en Afrique francophone au sud du Sahara” in *Boletín de la Asociación Internacional de Derecho Cooperativo*, nos.23 y 24, 1995, pp. 219 ff.

Chukwu, S.C. and S.Y. Berko : “Nigeria’s New Cooperative Decree: New Dawn or Old Wine in a New Bottle?” in *The World of Cooperative Enterprise* 1995, pp. 141ff.

Chuliá, Francisco Vicent : “El futuro de la legislación cooperativa” in *CIRIEC española, Revista Jurídica de Economía Social y Cooperativa*, 13/2002, 9 ss.

*Comparative Study of Cooperative Law in Africa*, ed. by Hans-H. Münkner (Marburg, Marburg Consult für Selbsthilfeförderung, 1989).

Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions on the promotion of cooperative societies in Europe (COM, 2003).

Congreso Cooperativo : *La Empresa Cooperativa: Perfil Económico, Jurídico y Social* (San José/Costa Rica, Universidad de Costa Rica, 1992).

*Cooperative Development and Adjustment in Anglophone Africa*, ed. By Bernd Harms and Adelheid Kückelhaus (Feldafing, German Foundation for International Development, 1997).

*Cooperative Law in East, Central and Southern African Countries*, ed. by Hans-H. Münkner and Gabriele Ullrich (German Foundation for International Development, 1980).

*Cooperative Law in Southeast Asia*, ed. by Hans-H. Münkner and Gabriele Ullrich (German Foundation for International Development, 1981).

*Co-operatives: “From Controls to a Regulatory Framework”*. A Tribute to Late K.K. Taimni, ed. by Sanjeev Chopra (Mussoorie, Centre for Cooperatives & Rural Development, 1999).

*Cooperatives: Policy Issues for the SAARC Region*, ed. by Sanjeev Chopra (Mussoorie, Centre for Co-operatives & Rural Development, 1998).

Cracogna, Dante: *Problemas actuales del derecho cooperativo*; id., “Manual de legislación cooperativa” (Buenos Aires, Intercoop Editora, 1992).

\_\_\_ “Trends in Cooperative Legislation in Latin America” in *The World of Cooperative Enterprise*, 1995, pp. 161 ff.

\_\_\_ *Manual de legislación cooperativa* (Buenos Aires, Intercoop Editora, 1998).

*Creating the Space: Financial Disengagement of Government from Cooperatives*, ed. by Sanjeev Chopra, Dehra Dun (Book World, 1998).

Cronan, G.T.: “Trends in Australian Cooperative Legislation” in *The World of Cooperative Enterprise*, 1995, pp. 151 ff.

Diaby-Pentzlin : “Rechtsprojekte auf dem Weg zur Endogenisierung” in *Entwicklung und Zusammenarbeit*, 1996, pp. 310 ff.

Divar, Javier D. / Gadea, Enrique : “Los valores cooperativos y la participación de los trabajadores en la empresa” in *Boletín de la Asociación Internacional de Derecho Cooperativo*, 2002, 37 ss.

Fénéon, Alain : “Bilan et perspectives de l’OHADA” in *Revue Juridique et Politique, Indépendance et Coopération*, 2001, 243 ss.

Gadea, Enrique : “Consideraciones para la delimitación de la sociedad cooperativa” in *Evolución del escenario económico* (Bilbao, Universidad de Deusto, 1996) 163 ss.

*Genossenschaften und Kooperation in einer sich wandelnden Welt. Festschrift für Prof. Dr. Hans-H. Münkner zum 65. Geburtstag*, ed. by Michael Kirk, Jost W. Kramer and Rolf Steding (Münster, LIT 2000).

*Genossenschaftswesen*, ed. Laurinkari (München, Oldenbourg, 1990).

Gómez Urquijo, Laura y Marta de los Rios Añón : “La sobrevivencia del modelo cooperativo en un contexto de competencia” in *Revista de la Cooperación Internacional*, Vol. 32, no. 1/1999, 55 ss.

González, Emilio : “La Sociedad Cooperativa Europea (SCE)” in *Boletín de la Asociación Internacional de Derecho Cooperativo*, 1996, 53 ss.

Hamm, Walter : “State and Co-operatives in a Market Economy” in *International Handbook of Cooperative Organizations*, ed. by Dülfer, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1994, pp. 823 ff.

Hanel Alfred : “Ordnungspolitische Aspekte der Genossenschaften in Entwicklungsländern” in *Genossenschaftswesen*, ed. by Laurinkari, München, R. Oldenbourg, 1990, pp. 337 ff.

Henry, Hagen : “Structural Changes in Co-operative Movements and Consequences for Co-operative Legislation in Western Europe –Finland” in *Structural Changes in Co -operative Movements and Consequences for Co -operative Legislation in Different Regions of the World*, ed. by Ashish Shah (Geneva, ILO, 1993), pp. 91 ff.

\_\_\_ “Co-operative Law and Human Rights” in *The relationship between the state and cooperatives in cooperative legislation* (Genève, ILO, 1994), pp. 21 ff.

“Co-operative Organization and Competition Law in Finland” in *Cooperative Organization and Competition Law*, Report (Geneva, ILO 1995), pp. 71 ff.

\_\_\_ “Cooperative Legislation in Finland: Trends and Implications” in *The World of Cooperative Enterprise*, 1995, pp.177 ff.

\_\_\_ “Labour law and cooperatives: General observations” in *Labour Law and Cooperatives. Experiences from Argentina, Costa Rica, France, Israel, Italy, Peru, Spain and Turkey*, (Geneva, International Labour Office 1995), pp. 3ff.

\_\_\_ “Cooperation in Cooperative Legislation – Some Provisional Remarks” in *Cooperative Development ...*, op.cit. pp. 208 ff.

\_\_\_ “Labour Law and Cooperatives? Cooperative Law and Labour!” in *Journal of Cooperative Studies* 5/1998.

\_\_\_ “Role of the State in Cooperative Development – the Case of the Countries of the South” in *Cooperatives: From Controls to a Regulatory Framework*, op.cit., pp. 114 ff.

\_\_\_ “Genossenschaften als juristische Personen – Konsequenzen für die internationale Beratung bei der Genossenschaftsgesetzgebung in Afrika” in *Genossenschaften und Kooperation in einer sich wandelnden Welt. Festschrift für Prof. Dr. Hans-H. Münkner zum 65. Geburtstag*, Hrsg. Michael Kirk, Jost W. Kramer, Rolf Steding, Münster u.a. (LIT Verlag 2000), pp. 417 ff.

\_\_\_ “Rechtsberatung bei der Genossenschaftsgesetzgebung in Afrika” in *Recht in Afrika. Law in Africa. Droit en Afrique* 2000, pp. 25 ff.

\_\_\_ “Internationale Genossenschaftsstandards aus der Sicht eines Gesetzgebungsberaters – ein Beispiel für die Komplexität der Übertragung kulturfremder Rechtsideen” in *Genossenschaften: Historische Wurzeln – Aktuelle Leitbilder – Zukunftsperspektiven*, Hrsg. Hans-H. Münkner, (Marburg, Institut für Kooperation in Entwicklungsländern, 2001), pp. 39 ff.

\_\_\_ “Trends in cooperative legislation worldwide” in *Osuustoimintatutkimuksen vuosikirja 2001-2003: Osuustoiminnan lainsäädäntö, arvot ja kansainvälinen solidaarisuus. Taloudellisen yhteistyön ja osuustoiminnan tutkimuksen seura Kooperatiivi ry., Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Mikkeli 2003*, pp. 27 ff.

\_\_\_ “La legislación cooperativa ante la globalización financiera (con énfasis en la referida a las cooperativas de ahorro y préstamo)”, in *ACI.Revista de la Cooperación Internacional* 2004, Vol.36, no.2-2003, pp. 119 ss.

\_\_\_ “Wartosci i zasady spółdzielcze w legislacjach spółdzielczych. Państw Członkowskich Unii Europejskiej dotyczącym Statutu Spółdzielni Europejskiej” in *Miedzynarodowy Związek Spółdzielczy Miedzynarodowa Organizacja Pracy*, National Co-operative Council of Poland, Warsaw 2004, pp. 3 ff. (Übersetzung von/translation of/traduction de: Co-operative values and principles in the cooperative legislations of the EU Member States and in the EU Regulation on the Statute for a European Cooperative Society (SCE))

\_\_\_ “100 Years Cooperative Credit Societies Act, India, 1904. A worldwide applied model of cooperative legislation”, Hrsg. Hans-H. Münkner (Marburg, 2005), (im Druck).

\_\_\_ “Cooperative Law as an Instrument of Good Governance” in *Sri Lanka Journal of Cooperative Development*, 2005 (in print).

\_\_\_ *Cooperative law between global realities and cooperative needs. How to make both ends meet?* manuscript with the author.

Hösle, Vittorio, “Soll Entwicklung sein? Und wenn ja, welche Entwicklung?” in *Entwicklung mit menschlichem Antlitz. Die Dritte und die Erste Welt im Dialog*, ed. by Leisinger and Hösle (München, Beck 1995), pp. 9 ff.

Hofkens, F.: *Consolidated Experience in Farmer Cooperatives on Legal and Economic Conditions* (Leuven, 1993).

International Cooperative Alliance: The International Cooperative Alliance Statement on the Cooperative Identity. Background paper. “Into the Twenty-First Century: Cooperatives Yester-

day, Today and Tomorrow” (also published in *Review of International Co-operation*, Vol. 88, no.3, 1995, pp. 29 ff.), Vitoria -Gasteiz: Consejo Superior de Cooperativas de Euskadi, 1996.

*International Handbook of Co-operative Organisations*, ed. by E. Dülfer in co-operation with J. Laurinkari, (Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1994).

International Labour Organisation: *Meeting of Experts on Cooperatives*, 1993.

\_\_\_: Structural changes in cooperative movements and consequences for cooperative legislation in different regions of the world, Genève, 1993.

\_\_\_: *Creating a favourable climate and conditions for co-operative development in Asia* (K.K.Taimni), 1994.

\_\_\_: *Creación de un clima positivo y condiciones favorables para el desarrollo cooperativo en América Latina*, Genève, 1996

\_\_\_: *The relationship between the state and cooperatives in cooperative legislation*, Genève, 1994.

\_\_\_: *Labour Law and Cooperatives. Experiences from Argentina, Costa Rica, France, Israel, Italy, Peru, Spain and Turkey*, Genève, 1995.

\_\_\_: *Cooperative Organisation and Competition Law*, Genève, 1995.

\_\_\_: *Creating a favourable climate and conditions for cooperative development in Central and Eastern Europe*, Genève, 1996.

\_\_\_: *Créer un environnement favorable au développement coopératif en Afrique*, (Münkner et Shah), Genève, 1996.

\_\_\_: *Meeting of Experts on Cooperative Law*, Genève, 1996.

\_\_\_: *Atelier régional sur les réformes coopératives en Afrique francophone et Haïti*, Genève, 1996.

\_\_\_: *Promotion of cooperatives* Genève, 2000.

\_\_\_: *Promotion des coopératives, Rapport V (2)*, Genève, 2001.

\_\_\_: *Canevas de législation coopérative*, Genève, 1997. Other language versions : Subsídios para uma legislação cooperativa 1997; Framework for Cooperative Legislation, Genève, 1998; Russian version Moscow, 2000; Cuadernos de legislación cooperativa, Genève, 2000; Chinese version, Genève, 1998; Arabic version, Genève, 2001.

Issert, J. : *The Legal Status of Agricultural Cooperatives in the European Countries*, (Plunkett Foundation, 1978).

Jacobi, Bertil and Peter L.Vesterdorf : “Cooperative societies and the Community rules on competition” in *European Law Review*, 1993, pp. 271 ss.

Kenfack Douajni, Gaston : “Les conditions de la création dans l’espace O.H.A.D.A. d’un environnement juridique favorable au développement” in *Revue Juridique et Politique. Indépendance et Coopération*, 1998, pp. 39 ss.

Kibora, A. Souleymane : “Rôles et fonctions des unions et fédérations coopératives en Afrique de l’Ouest” in *Genossenschaften und Kooperation ...*, op.cit., pp. 537 ss.

Kirsch, Martin : “L’harmonisation du droit des affaires en Afrique – outil technique de l’intégration économique” in *Annuaire de droit africain*, T.8 (1994), pp. 57 ss.

Lees, M.: “Corporate Governance in European Cooperatives” in *The World of Cooperative Enterprise*, 1995, pp. 59 ff.

*La législation en vigueur dans les pays de la Communauté européenne en matière d’entreprises coopératives, dans la perspective du marché commun*, Luxembourg, Office des publications officielles des Communautés européennes, 1993.

Lindenthal, R.: *Structural adjustment and cooperatives in developing countries*, Genève, ILO, 1994, pp.4 ff.

*La loi de modernisation des entreprises coopératives. Aménagement ou mutation?*, Dossier. Avec contributions par Moreau (Une réforme en profondeur de la loi du 10 septembre 1947); Piot (Les incidences de la loi du 13 juillet 1992 sur les statuts coopératifs particuliers); Chomel (Le texte de la loi du 10 septembre 1947 modifiée (1992)); La réforme allemande de 1973 et la question des sociétaires non coopérateurs – interview du Pr.Hans-H. Münkner; Napolitano (Deux lois récentes sur la coopération italienne); Vienney (Identité coopérative et statuts juridiques); Vayssade (Postface: Des réformes nationales au projet de société coopérative européenne), in *Revue des Études Coopératives, Mutualistes et Associatives*, nos. 44-45, 1992/1993, pp. 32 ss.

Lubasi, Vincent: “Trends in Cooperative Legislation in East, Central and Southern Africa” in *The World of Cooperative Enterprise* 1995, pp. 135 ff.

Luttermann, Claus : “Die Europäische Genossenschaft” in *Zeitschrift für Vergleichende Rechtswissenschaft*, 1994, pp. 1 ff.

MacKinnon, Mary Pat: *The Road to New Federal Cooperative Legislation: The Canadian Experience*. Paper presented to the ICA Sub-Regional Workshop on “The Advancement of Legislative and Co-operative Policy Reforms” February 23-26, 1999.

Maugé, Karin : *État des lieux des lois sur les coopératives et sur les autres organisations d’auto-assistance à caractère économique dans dix pays d’Afrique francophone*, Genève, BIT, 1997.

Mena, Carlos Naranjo : *Visión general sobre el marco jurídico del cooperativismo ecuatoriano*, ICA conference, San José/Costa Rica, 1998.

Mengin, Jacqueline : “Entreprises associatives. Une situation d’ambivalence” in *Archives de Sciences Sociales de la Coopération et du Développement*, 1986, pp. 94 ff.

Model Law for Credit Unions developed by the World Council of Credit Unions, Inc., 2000.

Montolío, José María : *Legislación cooperativa en América Latina*, Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, 1990).



\_\_\_: “Leyes de cooperativas de las comunidades autónomas: Determinación de un modelo” in *Revista de Estudios Cooperativos*, 1998, pp. 235 ss.

\_\_\_: *Legislación cooperativa en la Union Europea*, 2nd ed. (Madrid, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, 2000).

Münkner, Hans-H.: *New Trends in Cooperative Law of English-Speaking Countries of Africa*, Institut für Kooperation in Entwicklungsländern, Studien und Berichte Nr.4, (Marburg, 1971).

\_\_\_: *Towards Adjusted Patterns of Cooperatives in Developing Countries*. Results of a symposium on “Ways Towards an African Cooperative”, (Bonn, Friedrich-Ebert-Stiftung, 1984).

\_\_\_: *Cooperative Principles and Cooperative Law*, (Marburg, Institute for Co-operation in Developing Countries, 1974).

\_\_\_: *Neuf leçons de droit coopératif*, (Bonn, Friedrich-Ebert-Stiftung, 1982).

\_\_\_: *Ten lectures on cooperative law*, (Bonn, Friedrich-Ebert-Stiftung, 1982).

\_\_\_: “Participative Law-making: A New Approach to Drafting Cooperative Law in Developing Countries”, in *Verfassung und Recht in Übersee. Law and Politics in Africa, Asia and Latin America*, 1986, 123 ff.

\_\_\_: “Comparative Study of the Relevant Law on Cooperative Societies and other Self-help Organizations in Africa” General report, in *Comparative Study ...*, op.cit., pp.17 ff.

\_\_\_: “Die Bedeutung eines angemessenen Genossenschaftsrechts für die Genossenschaftsentwicklung in der Dritten Welt” in *Genossenschaftswesen*, Hrsg. Laurinkari, (München, Oldenbourg 1990), pp. 516 ff.

\_\_\_: *Wie arbeitet eine Förderungsgenossenschaft? 8 Lektionen Genossenschaftsrecht*, (Marburg, Marburg Consult für Selbsthilfeförderung, 1990).

\_\_\_: *Die Rechtstypik der Genossenschaft in den Partnerstaaten der EG*, (Münster, Institut für Genossenschaftswesen, 1993).

\_\_\_: “Structural Changes in Cooperative Movements and Consequences for Cooperative Legislation in Western Europe” in *Structural Changes in cooperative movements and consequences for cooperative legislation in different regions of the world*, (Genève, ILO 1993), pp. 57 ff,

\_\_\_: “Organizational Structure of Cooperative Societies” in *International Handbook ...*, op.cit., pp.656 ff.

\_\_\_: “Genossenschaftsgesetze, Internationale ” in *Handwörterbuch des Genossenschaftswesens*, 800 ff.

\_\_\_: “British-Indian Pattern of Cooperation” in *International Handbook of Cooperative Organizations*, ed. by Eberhard Dülfer, in cooperation with Juhani Laurinkari, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1994, pp. 57 ff.

\_\_\_: *Basic Cooperative Values to Fill a Conceptual Vacuum* (Marburg, 1995).

\_\_\_: *Chances of Cooperatives in the Future. Contribution to the International Cooperative Alliance Centennial 1895-1995*, (Marburg, Institute for Co-operation in Developing Countries, 1995).

\_\_\_: *Reform des Genossenschaftsrechts als Reaktion auf die Herausforderungen des wirtschaftlichen und sozialen Wandels. Beitrag zur Expertentagung des Wissenschaftsfonds der DG Bank*, (Frankfurt a.M., 3./4.Februar, 2000).

\_\_\_: “Rediscovery of Cooperatives in Development Policy”. Reprint from *CO-OP Dialogue*, vol.10, no.1, January, 2000, pp. 8 ff.

\_\_\_: “Der rechtliche Rahmen der Genossenschaft in ausgewählten Staaten Europas – Gemeinsamkeiten und Unterschiede” in *Die Zukunft der Genossenschaft in der Europäischen Union an der Schwelle zum 21. Jahrhundert*, herausgegeben von Wolfgang Harbrecht, Nürnberg, 2001, pp. 39 ff.

\_\_\_: *Co-operatives and Organised Labour*, (Marburg, Institute for Cooperation in Developing Countries, 1991).

von Muralt, Jürgen : “UN System and Cooperatives” in *International Handbook ...*, op.cit., pp. 898 ff.

Neale, W.L.: “The European Cooperative Statute ... Who Needs It?” in *The World of Cooperative Enterprise*, 1995, pp. 169 ff.

Okani Abengue, Cl.R. : “Commentaire à propos de la loi coopérative du Cameroun” in *Juridis Info*, no.13, 1993, pp. 30 ss.

Ott, Ursula: “Das Europäische Genossenschaftsstatut und grenzüberschreitende Kooperationen – Joint Ventures im Bereich der landwirtschaftlichen Kooperativen” in *Zeitschrift für das gesamte Genossenschaftswesen*, 1997, pp. 248 ss.

Partant, François : *La guerilla économique. Les conditions du développement*, (Paris, Seuil, 1976).

Paul, James C.N./Dias, Clarence J. : *Law and Legal Resources in the Mobilization of the Rural Poor for Self -Reliant Development*, (New- York, International Center for Law in Development, 1980).

Penn, G. Awa Eddy: “Cooperative Legislation and Citizens’ Rights: The Case of Cameroon” in *The relationship between the state and cooperatives in cooperative legislation*, (Genève, ILO 1994), pp. 5 ff.

Piechowski, A. : “Cooperative Legislation in Poland: An End to the « Permanent » Incertitude ?” in *The World of Cooperative Enterprise* 1995, pp. 185 ff.

Ravoet, G. : “The Challenge Facing European Cooperative Banks” in *The World of Cooperative Enterprise*, 1994, pp. 65 ff.

Recommandations générales relatives à la réforme des politiques et législations coopératives de la Conférence Panafricaine Coopérative, (Cotonou, juillet 1996).

*Revue des Études Coopératives, Mutualistes et Associatives*, 1992/1993, nos. 44-45, with a « dossier » on cooperative legislation, pp. 32 ff.

Reyes, Antonio J.Sarmiento: *Aspectos generales del Proyecto de ley marco para las cooperativas de América*, (Marburg, Institute for Co-operation in Developing Countries, 1993).

Reyes Lavega, Sergio y Danilo Gutiérrez : “Situación de la legislación cooperativa uruguya”, in *Cracogna/Krueger/Bogado/Reyes Lavega/Gutiérrez, Régimen Legal de las Cooperativas en los países del Mercosur*, (Buenos Aires, Intercoop Editora Cooperativa Limitada , 2003), pp. 115 ss.

Roelants, Bruno: “The first world standard on cooperatives and on their promotion”. Recommendation 193/2002 of the International Labour Organisation in *RECMA, Revue internationale de l'économie sociale*, no. 289, 2003, pp. 1 ff.

Schwettmann, Jürgen: *A Harmonised Legal Framework for Cooperatives*, contribution to the ICA Legal Experts meeting, (Prague, 30 Sept. to 1 Oct. 2000).

\_\_\_: “Cooperatives and Globalisation: An ILO Perspective” in *Review of International Co-operation*, Vol. 95, no. 1/2002, pp. 26 ff.

Shah, Ashish: “Cooperative law: An instrument for development” in *International Labour Review*, 1992, pp. 513 ff.

\_\_\_: “Cooperative Legislation in Developing Countries – A Conceptual Framework for the Future” in *The World of Cooperative Enterprise* 1995, pp. 125 ff.

\_\_\_: *Staatliche Genossenschaftsförderung und Genossenschaftsrecht in ASEAN*, (Marburg, Marburg Consult für Selbsthilfeförderung, 1999).

Sharma, G.K.: *Cooperative Laws in Asia and the Pacific*, Delhi, 1997.

Snaith, Ian: “Cooperative Law Reform in the United Kingdom”, in *The World of Cooperative Enterprise*, 1995, pp. 201 ff.

\_\_\_: “Virtual Co-operation: The Jurist’s Role” in *Genossenschaften und Kooperation ...*, op.cit., 391-403

Steding, Rolf : “Die SCE – eine neue Chance für den Genossenschaftsgedanken im Wirtschaftsleben? – Reflexionen zum Entwurf einer supranationalen genossenschaftlichen Rechtsform für Unternehmen” in *Genossenschaften und Kooperation ...*, op.cit., pp. 361 ff.

Taimni, K.K.: *Creating a favourable climate and conditions for cooperative development in Asia*, (Genève, ILO, 1994).

\_\_\_: *Cooperatives in the New Environments: Role of the Registrar of Cooperative Societies in South Asia*, (Mussoorie, Centre for Cooperatives & Rural Development, 1998).

Tan Kin Lian: “The Unique Cooperative Response to Globalisation” in *Review of International Co-operation*, Vol. 95, no. 1/2002, pp. 14 ff.

Thirkell, D.: “People: The Key to Good Governance” in *The World of Cooperative Enterprise*, 1995, pp. 115 ff.

*Transnational Cooperatives, Perspectives of admission of members abroad and cross-border mergers*, (Copenhagen, The Federation of Danish Cooperatives, 2000).

Vezina, Martine y Daniel Côté : “Perfil internacional de los bancos cooperativos: un panorama notable” in *Revista de la Cooperación Internacional*, Vol. 32/33, no. 3/1999 – 1/2000, pp. 33 ss.

Watkins, W.P.: *Cooperative Principles Today and Tomorrow*, (Manchester, Holyoake Books, 1986).

von Wild, Christian: “Credit Unions in den USA - ein historischer und aktueller Vergleich mit deutschen Genossenschaftsbanken” in *Genossenschaften in Europa - damals - heute - morgen*, Hrsg. Historischer Verein bayerischer Genossenschaften e.V., (München: Bayerischer Raiffeisen- und Volksbanken-Verlag, 2000), pp. 264 ff.

*The World of Cooperative Enterprise*, 1994 and 1995, with a series on cooperative legislation in different countries and regions of the world

Yeo, Peter: *Cooperative Law in Practice: A handbook of legislation for cooperative development*, (Oxford, Plunkett Foundation, 1989).

Zerche, Jürgen: “Aufbau des Genossenschaftssektors in den Ländern der Europäischen Gemeinschaft” in *Genossenschaftswesen*, ed.by Laurinkari, (München, Oldenbourg, 1990), 385 ff.

Zsohar, A.: “The Development of Cooperative Legislation in Hungary” in *The World of Cooperative Enterprise*, 1995, pp. 193ff.

Επιπλέον ο συντάκτης συμβουλευθήκε το εθνικό/υπερεθνικό δίκαιο καθώς και διεθνών οργανισμών που ακολουθούν:

Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Αυστραλία, Μπαγκλαντές, Βέλγιο, Μπουτάν, Μπουργκίνα Φάσο, Καμπότζη, Καμερούν, Καναδά, Κοινοπολιτεία των Ανεξάρτητων Κρατών, Κροατία, Αίγυπτος, Εσθονία, Αιθιοπία, Ευρωπαϊκή Ένωση, Φινλανδία, Γαλλία, Γεωργία, Γερμανία, Γουινέα (Κόνακρι), Ουγγαρία, Ινδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ιορδανία, Κιργισία, Μαδαγασκάρη, Μαλάουι, Μαλί, Μεξικό, Μογγολία, Μαρόκο, Ναμίμπια, Νεπάλ, Νίγηρας, Νορβηγία, Παναμάς, Παραγουάη, Φιλιππίνες, Πορτογαλία, Πουέρτο Ρίκο, Ρουάντα, Ρουμανία, Ρωσική Ομοσπονδία, Νότια Αφρική, Ισπανία, Τανζανία, Τσαντ, Τρινιντάντ και Τομπάγκο, Τουρκία, Βιετνάμ, Γιουγκοσλαβία, Ζάμπια.

## **Παράρτημα 1**

### **Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία 1995 Δήλωση της συνεταιριστικής ταυτότητας**



# Δήλωση για την συνεταιριστική ταυτότητα

## Ορισμός

Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη Κοινωνία προσώπων η οποία συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους μέσω μιας από κοινού ιδιόκτητης και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης.

## Αξίες

Οι συνεταιρισμοί διέπονται από τις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτοευθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της δικαιοσύνης, της αλληλεγγύης. Σύμφωνα με την παράδοση των πρωτοπόρων τους τα μέλη των συνεταιρισμών αποδέχονται τις ηθικές αξίες της τιμότητας, της ειλικρίνειας, της κοινωνικής ευθύνης και της μέριμνας για τους συνανθρώπους.

## Αρχές

Οι συνεταιριστικές αρχές είναι οι κατευθυντήριες γραμμές με τις οποίες οι συνεταιρισμοί μπορούν να θέσουν τις αξίες τους σε εφαρμογή.

### 1η αρχή: Εθελοντική και ανοικτή ένταξη μέλους

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλους τους ανθρώπους που είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και πρόθυμοι να αποδεχτούν τις ευθύνες της συμμετοχής τους ως μέλη, δίχως καμία διάκριση φύλου, κοινωνική, φυλετική, πολιτική ή θρησκευτική.

### 2η αρχή: Δημοκρατικός έλεγχος των μελών

Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις οι οποίες ελέγχονται από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στον καθορισμό των πολιτικών τους και την λήψη των αποφάσεων. Οι άνδρες και οι γυναίκες που υπηρετούν ως εκλεγμένοι αντιπρόσωποι είναι υπόλογοι έναντι των μελών. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς η ψήφος του κάθε μέλους έχει την ίδια βαρύτητα σύμφωνα με τον κανόνα "ένα μέλος, μια ψήφος", οι συνεταιρισμοί ανωτέρων βαθμίδων οργανώνονται επίσης κατά δημοκρατικό τρόπο.

### 3η αρχή: Οικονομική συμμετοχή των μελών

Τα μέλη συμμετέχουν δίκαια στο κεφάλαιο του συνεταιρισμού τους και στον έλεγχο του με δημοκρατικές μεθόδους. Μέρος, τουλάχιστον, αυτού του κεφαλαίου είναι συνήθως η κοινή περιουσία του συνεταιρισμού. Τα μέλη συνήθως λαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση, αν λαμβάνουν, για το κεφάλαιο το οποίο καταβάλλουν ως προϋπόθεση για την συμμετοχή τους. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα για όλους ή μερικούς από τους ακόλουθους σκοπούς: την ανάπτυξη του συνεταιρισμού τους, πιθανόν για την δημιουργία αποθεματικών, μέρος των οποίων τουλάχιστον θα είναι αδιαίρετο, για την παραχώρηση ωφελημάτων στα μέλη αναλογικά με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό και για την προώθηση άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη.

#### **4η αρχή: Αυτονομία και ανεξαρτησία**

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες, οργανώσεις αυτοβοήθειας που ελέγχονται από τα μέλη τους. Εάν συνάγουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, ή εάν εξασφαλίσουν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, θα πρέπει να το πράττουν με όρους οι οποίοι θα διασφαλίζουν τον δημοκρατικό έλεγχο που ασκείται από τα μέλη τους και θα διατηρούν την συνεταιριστική αυτονομία τους.

#### **5η αρχή: Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση**

Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και κατάρτιση στα μέλη τους, στους εκλεγμένους αντιπροσώπους, στους διευθυντές και στους υπαλλήλους έτσι ώστε να μπορούν να συμβάλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών τους. Ενημερώνουν το ευρύ κοινό, ιδιαίτερα τους νέους και τους ηγέτες της κοινής γνώμης, για την φύση και τα οφέλη του συνεργατισμού.

#### **6η αρχή: Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών**

Οι συνεταιρισμοί εξυπηρετούν τα μέλη τους περισσότερο αποτελεσματικά και ενδυναμώνουν το συνεταιριστικό κίνημα δουλεύοντας μαζί μέσω των τοπικών, εθνικών, περιφερειακών και διεθνών δομών.

#### **7η αρχή: Μέριμνα για την κοινότητα**

Οι Συνεταιρισμοί εργάζονται για την βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους μέσω πολιτικών που εγκρίνονται από τα μέλη τους.

Εγκρίθηκε στο Μάντσεστερ (Ηνωμένο Βασίλειο) στις 23 Σεπτεμβρίου του 1995



## **Παράρτημα 2**

**Κατευθυντήριες Γραμμές του 2001 των Ηνωμένων Εθνών  
που αποσκοπούν στην δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος  
για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών**



## Παράρτημα

### Σχέδιο κατευθυντήριων γραμμών που αποσκοπούν στην δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών

#### Στόχοι

1. Στα πλαίσια της Γενικής Συνέλευσης και του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου, και σε πρόσφατες σημαντικές διεθνείς διασκέψεις, οι κυβερνήσεις έχουν αναγνωρίσει την σημασία των συνεταιρισμών ως ενώσεις και επιχειρήσεις μέσω των οποίων οι πολίτες μπορούν να βελτιώσουν ουσιαστικά την ζωή τους, συμβάλλοντας παράλληλα στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική πρόοδο της κοινότητας και του έθνους τους. Έχουν αναγνωρίσει το συνεταιριστικό κίνημα ως ξεχωριστό και σημαντικό συμέτοχο, τόσο στις εθνικές όσο και στις διεθνείς υποθέσεις.

2. Οι κυβερνήσεις αναγνωρίζουν ότι το συνεταιριστικό κίνημα είναι πολύ δημοκρατικό, αυτόνομο τοπικά αλλά και διεθνώς ολοκληρωμένο, και μια μορφή οργάνωσης των ενώσεων και των επιχειρήσεων σύμφωνα με την οποία οι ίδιοι οι πολίτες βασίζονται στην αυτοβοήθεια και την δική τους ευθύνη για την επίτευξη στόχων που δεν περιλαμβάνουν μόνο οικονομικούς αλλά και κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους, όπως η καταπολέμηση της φτώχειας, η εξασφάλιση της παραγωγικής απασχόλησης και η ενθάρρυνση της κοινωνικής ένταξης.

3. Κατά συνέπεια, οι κυβερνήσεις επιδιώκουν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον στο οποίο οι συνεταιρισμοί μπορούν να συμμετέχουν επί ίσοις όροις με άλλες μορφές επιχειρήσεων και να αναπτύξουν μια αποτελεσματική εταιρική σχέση για να επιτύχουν τους αντίστοιχους στόχους τους. Οι πολιτικές πρέπει να προστατεύουν και να προάγουν το δυναμικό των συνεταιρισμών ώστε να βοηθήσουν τα μέλη να επιτύχουν τους επιμέρους στόχους

τους, και με τον τρόπο αυτό, να συμβάλλουν στις ευρύτερες προσδοκίες της κοινωνίας.

4. Ωστόσο, οι πολιτικές αυτές μπορεί να είναι αποτελεσματικές μόνο αν ληφθεί υπόψη ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των συνεταιρισμών και του συνεταιριστικού κινήματος, ο οποίος διαφέρει σημαντικά από αυτόν των ενώσεων και των επιχειρήσεων που δεν είναι οργανωμένες σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές.

5. Ο στόχος των παρόντων κατευθυντήριων γραμμών είναι να παρέχουν συμβουλές στις Κυβερνήσεις και να θέσουν γενικές αρχές πάνω στις οποίες θα μπορούσε να θεμελιωθεί καλύτερα η εθνική συνεταιριστική πολιτική, αναγνωρίζοντας ότι πιο συγκεκριμένες και λεπτομερείς εθνικές πολιτικές εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της κάθε κυβέρνησης. Λόγω των κυβερνητικών προσδοκιών όσον αφορά το συνεταιριστικό κίνημα και τις ταχέως μεταβαλλόμενες παγκόσμιες συνθήκες και αλλαγές στο ίδιο το συνεταιριστικό κίνημα, πολλές πολιτικές σε περισσότερα από τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την επανεξέταση, και σε ορισμένες περιπτώσεις από την ριζική αναθεώρηση.

#### Πολιτική όσον αφορά τους συνεταιρισμούς και το συνεταιριστικό κίνημα

6. Ο στόχος της πολιτικής είναι να καταστεί δυνατή η αναγνώριση των συνεταιρισμών ως νομικά πρόσωπα και να εξασφαλίσει σε αυτούς και σε όλους τους οργανισμούς και ιδρύματα που έχουν συσταθεί από το συνεταιριστικό κίνημα την πραγματική ισότητα με τις άλλες οργανώσεις και φορείς. Για να εξασφαλιστεί η ισότητα, οι ιδιαίτερες αξίες και

αρχές των συνεταιρισμών πρέπει να λάβουν πλήρη αναγνώριση ως επιθυμητοί και επωφελείς για την κοινωνία και ότι λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα ώστε να διασφαλιστεί ότι τα ειδικά χαρακτηριστικά και οι πρακτικές τους δεν είναι αιτία διακρίσεων και αποκλεισμών κάθε είδους.

7. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, οι Κυβερνήσεις ενδιαφέρονται για την δημιουργία, και για την διατήρηση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την συνεταιριστική ανάπτυξη, καθώς οι συνθήκες αλλάζουν. Ως μέρος ενός τέτοιου περιβάλλοντος, θα μπορούσε να αναζητηθεί μια αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων και του συνεταιριστικού κινήματος.

#### **Δημόσια αναγνώριση**

8. Είναι σκόπιμο και χρήσιμο για τις κυβερνήσεις να προβάλουν δημοσίως την ιδιαίτερη συνεισφορά, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, του συνεταιριστικού κινήματος για την εθνική οικονομία και την κοινωνία. Η κοινή τήρηση της Διεθνούς Ημέρας των Συνεταιρισμών και της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ημέρας που διοργανώνει η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία, σύμφωνα με τα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης 47/90, 49/155 και 51/58, μπορεί να δώσει την ευκαιρία να διαδοθούν στο κοινό πληροφορίες για το συνεταιριστικό κίνημα

#### **Νομικές, δικαστικές και διοικητικές διατάξεις**

9. Οι κατάλληλες διατάξεις είναι αναγκαίες στο πλαίσιο των νομικών, δικαστικών και διοικητικών πρακτικών, αν πρόκειται οι συνεταιρισμοί να συμβάλλουν θετικά στη βελτίωση της ζωής των μελών τους και των κοινοτήτων στις οποίες δραστηριοποιούνται. Οι νομικές διατάξεις μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές ώστε να ανταποκρίνονται στα συγκεκριμένα εθνικά νομικά συστήματα. Το καθεστώς, τα δικαιώματα και οι ευθύνες των συνεταιρισμών, του συνεταιριστικού κινήμα-

τος γενικότερα, και, κατά περίπτωση οι ειδικές κατηγορίες των συνεταιρισμών ή διαφορετικές πτυχές του συνεργατισμού θα πρέπει να αντιμετωπιστούν.

**10. Εθνικά συντάγματα:** Η νομιμότητα των συνεταιρισμών και του συνεταιριστικού κινήματος θα μπορούσε να αναγνωριστεί σε αυτά τα έγγραφα, εφόσον ενδείκνυται. Οι διατάξεις που περιορίζουν την ίδρυση και την λειτουργία των συνεταιρισμών θα πρέπει να τροποποιηθούν κατάλληλα.

**11. Γενικό δίκαιο για τους συνεταιρισμούς ή γενικές διατάξεις μιας ενιαίας νομοθεσίας για τους συνεταιρισμούς:** Ένας γενικός νόμος περί συνεταιρισμών ή νόμοι ειδικά για τους συνεταιρισμούς ή άλλων υπό τους οποίους υπάγονται οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι συνεταιρισμοί απολαμβάνουν πραγματική ισότητα με άλλους τύπους ενώσεων και επιχειρήσεων και να μην υφίσταται διακρίσεις λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους. Οι νόμοι πρέπει να περιλαμβάνουν το ακόλουθο βασικό σύνολο παραδοχών, προσδιορισμών και διατάξεων: παραδοχή του γεγονότος ότι η οργάνωση των ενώσεων και των επιχειρήσεων με βάση τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές είναι νόμιμη, παραδοχή της χρησιμότητας της συνεταιριστικής προσέγγισης σε ενώσεις και σε επιχειρήσεις, της συμβολής της στην εθνική ζωή και την κατάσταση του συνεταιριστικού κινήματος, ως σημαντικού ενδιαφερόμενου στο πλαίσιο της κοινωνίας, προσδιορισμό των συνεταιρισμών, χρησιμοποιώντας την "Δήλωση για την συνεταιριστική ταυτότητα", που εγκρίθηκε από τη Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία το 1995, παραδοχή της μοναδικής φύσης των αξιών και των αρχών του συνεταιρισμού, και συνεπώς, της ανάγκης για ξεχωριστή και διαφορετική μεταχείριση τους από την νομοθεσία και την πρακτική, δέσμευση ότι ούτε η μοναδική φύση τους, ούτε η ξεχωριστή και διαφορετική μεταχείριση τους στην νομοθεσία και την πρακτική θα πρέπει να είναι η αιτία διάκρισης, σκόπιμης ή όχι, ανάληψη της ευθύνης ότι κανένας νόμος ή πρα-

κτική δεν θα περιορίζει τα δικαιώματα των πολιτών στην πλήρη συμμετοχή στο συνεταιριστικό κίνημα υπό οποιαδήποτε ιδιότητα σύμφωνα με τις αξίες και τις αρχές του και δεν πρέπει να περιορίζουν την λειτουργία του εν λόγω κινήματος, πρόβλεψη ότι ένας γενικός νόμος εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών, αλλά ότι, προκειμένου να υπάρχει ανταπόκριση στην περίπτωση ορισμένων κατηγοριών συνεταιρισμών, θα μπορούσε να θεσπιστεί ειδική νομοθεσία, σύμφωνα με την γενική για αυτούς νομοθεσία, διατάξεις ώστε όλες οι δικαστικές και διοικητικές ρυθμίσεις και πρακτικές να βασίζονται μόνο στη γενική ή ιδιαίτερη νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς, ότι όλοι οι κανονισμοί προσδιορίζουν σαφώς τις διατάξεις του νόμου στις οποίες βασίζονται καθώς και τον σκοπό για τον οποίον δημιουργήθηκαν, αναγνώριση της πλήρους αυτονομίας και της ικανότητας για την αυτορρύθμιση του συνεταιριστικού κινήματος, αναγνώριση ότι η παρέμβαση των κυβερνήσεων στις εσωτερικές υποθέσεις του κινήματος πρέπει να περιορίζεται αυστηρά στα μέτρα που εφαρμόζονται γενικά σε όλες τις ενώσεις και τις επιχειρήσεις εξίσου, προκειμένου να διασφαλίζεται η συμμόρφωσή τους με το νόμο. Προσαρμογές μπορούν να γίνουν μόνο για να εξασφαλίσουν: η πραγματική ισότητα στη μεταχείριση, ο καθορισμός των αρμοδιοτήτων του συνεταιριστικού κινήματος για αυτορρύθμιση σε όλα τα θέματα που το αφορά, Διάταξη ότι τα κείμενα των νόμων και των κανονισμών είναι στην διάθεση όλων των μελών του συνεταιρισμού και των εργαζομένων, Διάταξη ότι οι εκπρόσωποι του συνεταιριστικού κινήματος συμμετέχουν πλήρως στην κατάρτιση ειδικών διατάξεων νόμων ή δικαστικών ή διοικητικών ρυθμίσεων και κατευθυντήριων γραμμών σχετικών με την εφαρμογή, Διάταξη για την διατήρηση ενός κοινού μητρώου των συνεταιρισμών, ως μέρος των διαδικασιών για την καταχώριση όλων των ενώσεων και των επιχειρήσεων, πρόβλεψη διαδικασιών για συνεχή παρακολούθηση και τακτική αναθεώρηση της νομοθεσίας και των πρακτικών που θα

περιλαμβάνουν την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή των εκπροσώπων του συνεταιριστικού κινήματος και για την ενθάρρυνση της έρευνας σχετικά με τις επιπτώσεις της νομοθεσίας και της πρακτικής στο περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς, καθιέρωση της ευθύνης των κυβερνήσεων για την διαμόρφωση και την εφαρμογή μιας πολιτικής σχετικά με τους συνεταιρισμούς που θα επιδιώξουν την καθιέρωση ενός υποστηρικτικού και ευνοϊκού περιβάλλοντος, αποφεύγοντας οποιαδήποτε παραβίαση της αυτονομίας του κινήματος και κάθε μείωση της ικανότητάς τους για την υπεύθυνη αυτορρύθμιση και επίσης επιδίωξη συμμετοχής σε μια αποτελεσματική και ισότιμη συνεργασία με το κίνημα σε όλα τα θέματα όπου είναι σε θέση να συμβάλει σημαντικά στη διαμόρφωση και υλοποίηση της δημόσιας πολιτικής, αναγνώριση της αξίας της κυβερνητικής στήριξης προς το διεθνές συνεταιριστικό κίνημα, συμπεριλαμβανομένων των δια-κυβερνητικών δραστηριοτήτων, και καθορισμός των αρμοδιοτήτων του συνεταιριστικού κινήματος ως σημαντικό ενδιαφερόμενο μέρος στην κοινωνία, στο βαθμό που αυτές οι ευθύνες είναι συνεπείς με την πλήρη αυτονομία του.

**12. Ειδική νομοθεσία για ορισμένες κατηγορίες συνεταιρισμών:** Σύμφωνα με τις βασικές διατάξεις της γενικής νομοθεσίας για τους συνεταιρισμούς, και αναγνωρίζοντας την ιδιαιτερότητα της δραστηριότητας ορισμένων συνεταιρισμών, μπορεί να είναι σκόπιμο να υπάρξει ειδική πρόβλεψη στον νόμο για ορισμένα είδη κατηγοριών συνεταιρισμών για την προστασία της δυνατότητάς τους να απολαμβάνουν πραγματική ισότητα με άλλους τύπους ενώσεων και επιχειρήσεων και να μην υφίστανται διακρίσεις λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους.

**13. Δικαστική και διοικητική εφαρμογή αποκλειστικά με τους συνεταιρισμούς:** Αυτές πρέπει να είναι συνεπείς με το γενικό νόμο για τους συνεταιρισμούς και, ειδικότερα,

με τις διατάξεις οι οποίες αφορούν αυτή καθ' αυτή την εφαρμογή.

**14. Άλλοι νόμοι και πρακτικές που ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις για τους συνεταιρισμούς:** Οι κυβερνήσεις πρέπει να επιδιώξουν να αποκλείσουν ή να καταργήσουν τις διατάξεις οποιουδήποτε νόμου που προβαίνουν σε διακρίσεις εις βάρος, ή είναι ειδικά επιζήμιες για τους συνεταιρισμούς. Οι κυβερνήσεις πρέπει να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον το οποίο επιτρέπει στους συνεταιρισμούς να εντοπίζουν και να κοινοποιούν τις περιπτώσεις που χρειάζονται αναθεώρηση.

**15. Παρακολούθηση, επανεξέταση και αναθεώρηση των νόμων και των δικαστικών και διοικητικών πρακτικών:** Αυτό είναι απαραίτητο για να διασφαλιστεί ότι οι επιπτώσεις των νόμων και των δικαστικών και διοικητικών πρακτικών σχετικά με το συνεταιριστικό κίνημα είναι εξ' ολοκλήρου θετικές. Εάν εντοπιστούν, διατάξεις που εισάγουν διακρίσεις πρέπει να θέτονται εκτός λειτουργίας το συντομότερο δυνατόν, εν αναμονή της θέσπισης των αναθεωρημένων νόμων ή την έκδοση των αναθεωρημένων κανονισμών και κατευθυντήριων γραμμών σχετικών με την εφαρμογή. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να έχει ως σκοπό την έγκαιρη και πλήρη αποχώρηση της Κυβέρνησης από τις εσωτερικές υποθέσεις των συνεταιρισμών και του συνεταιριστικού κινήματος, όπου αυτό εξασφαλιστεί να υφίσταται, και την πλήρη επιχειρησιακή υλοποίηση των αρχών των συνεταιρισμών, οι οποίοι αν και διαφορετικοί, είναι ίσοι με άλλες επιχειρήσεις και ενώσεις πολιτών.

16. Για τους σκοπούς αυτούς, επίσημες διαδικασίες διαβούλευσης και συνεργασίας θα πρέπει να συσταθούν και θα πρέπει να περιλαμβάνουν την τακτική και πλήρη συμμετοχή του συνεταιριστικού κινήματος. Ωφέλεια μπορεί να προέλθει, επίσης, από τα ειδικά προγράμματα και τις κατευθυντήριες γραμμές που προσφέρονται από εξειδικευμένες διε-

θνείς συνεταιριστικές οργανώσεις και τους διακυβερνητικούς οργανισμούς.

**Έρευνα, στατιστικά στοιχεία και πληροφορίες**

**17. Έρευνα:** Δεδομένης της σημασίας του συνεταιριστικού κινήματος, μπορεί να είναι σκόπιμο να προβλεφθεί η συνεργασία μεταξύ της κυβέρνησης και του συνεταιριστικού κινήματος σε θέματα έρευνας που αφορούν την δημόσια πολιτική, την δημοσίευση και ευρεία διάδοση των αποτελεσμάτων της έρευνας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που παράγονται από το διεθνές συνεταιριστικό κίνημα, τους διακυβερνητικούς οργανισμούς και τα Ηνωμένα Έθνη. Πρέπει να δοθεί έμφαση στην εφαρμοσμένη έρευνα για την άμεση χρησιμότητα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των συνεταιρισμών, επεκτείνοντας τα οφέλη για την κοινωνία και βελτιώνοντας τις συνεργασίες μεταξύ του συνεταιριστικού κινήματος και των κυβερνήσεων.

**18. Στατιστικά στοιχεία:** Πολλά μέτρα μπορούν να ληφθούν για την βελτίωση των στατιστικών και για τους συνεταιρισμούς με σκοπό την ενσωμάτωση των στατιστικών στοιχείων σχετικά με τους συνεταιρισμούς σε τακτικά προγράμματα των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών και την συμμετοχή σε διεθνείς προσπάθειες για την βελτίωση των στατιστικών στοιχείων των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ενός ομοιόμορφου συνόλου ορισμών για χρήση από τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες.

**19. Πληροφόρηση:** Δεδομένου ότι οι κυβερνήσεις ρυθμίζουν και σε μεγάλο βαθμό επηρεάζουν την διάχυση της πληροφορίας, μια σειρά μέτρων μπορεί να είναι χρήσιμα για την επέκταση της γνώσης για το συνεταιριστικό κίνημα και την υπέρβαση προκαταλήψεων και παρανοήσεων: επέκταση της τεχνικής και οικονομικής βοήθειας σε βαθμό ισόδυναμο με εκείνον με τον οποίο τίθεται στην διάθεση άλλων ενδιαφερομένων, εξασφάλιση ότι δεν υφίστανται διακρίσεις λόγω του δια-

φορετικού χαρακτήρα των συνεταιρισμών, ισότιμη και χωρίς διάκριση πρόσβαση από το συνεταιριστικό κίνημα σε όλα τα δημόσια μέσα μαζικής ενημέρωσης ανάλογα με την συνεισφορά τους στην εθνική ζωή, χρήση θετικής δράσης για την υπέρβαση των προκαταλήψεων και της παραπληροφόρησης, όπου ο όρος συνεταιρισμός είναι συνδεδεμένος με μια προηγούμενη και ακατάλληλη μεταχείριση, διάχυση μέσω των δημόσιων μέσων ενημέρωσης του υλικού για διακυβερνητικές δραστηριότητες που γίνονται σε συνεργασία με ή για την στήριξη των συνεταιρισμών, διάδοση έντυπης και ηλεκτρονικής πληροφόρησης που έχει εκπονηθεί από κυβερνητικούς ή διακυβερνητικούς οργανισμούς με την ίδια προτεραιότητα και τους πόρους που διατίθενται για την πληροφόρηση σε άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

### **Εκπαίδευση**

20. Με δεδομένη την σημαντική συνεισφορά του συνεταιριστικού κινήματος στην εκπαίδευση, μια σειρά μέτρων διευκόλυνσης θα μπορούσαν να είναι χρήσιμα, συμπεριλαμβανομένης της παροχής δημοσίων πόρων εάν διαθέτονται σε άλλες μορφές επιχειρήσεων για εκπαιδευτικά προγράμματα. Οι κυβερνήσεις μπορούν επίσης να εξετάσουν την ένταξη στο πλαίσιο των εθνικών προγραμμάτων σπουδών σε όλα τα επίπεδα την μελέτη των αρχών, των αξιών, την ιστορία, την τρέχουσα και ενδεχόμενη συνεισφορά του συνεταιριστικού κινήματος στην εθνική κοινωνία, και την ενθάρρυνση και υποστήριξη των εξειδικευμένων μελετών για τους συνεταιρισμούς σε τριτοβάθμιο επίπεδο.

### **Παροχή δημοσίων πόρων**

21. Η οικονομική αυτοδυναμία, η συνολική ευθύνη και η πλήρης ανεξαρτησία είναι ζωτικής σημασίας για μια αποτελεσματική συνεταιριστική επιχειρηματικότητα. Η καλύτερη πολιτική προσέγγιση είναι εκείνη όπου οι συνεταιρισμοί έχουν την ίδια μεταχείριση όπως

οποιαδήποτε άλλη μορφή επιχείρησης. Μια σειρά άλλων μέτρων είναι πολύτιμα: αναγνώριση και προστασία του ιδιαίτερου χαρακτήρα των συνεταιρισμών και αποφυγή στην νομοθεσία ή την εφαρμογή οποιαδήποτε διάκρισης που εγείρεται από την ειδική οικονομική ιδιότητα, οργάνωση και διαχείριση των συνεταιρισμών, Αποφυγή κάθε άμεσης ή έμμεσης εμπλοκής στις εσωτερικές οικονομικές υποθέσεις των συνεταιρισμών ή του συνεταιριστικού κινήματος και την αναγνώριση της πλήρους ευθύνης του κινήματος για τις οικονομικές υποθέσεις του, και ανάπτυξη συνεργασιών με τα συνεταιριστικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε θέματα όπως κοινοτική και περιφερειακή ανάπτυξη, μέσα από την αξιοποίηση της εμπειρίας τους στην ενεργοποίηση και την διαχείριση του κεφαλαίου κατά τρόπο και για σκοπούς που προάγουν το δημόσιο συμφέρον.

### **Θεσμικές ρυθμίσεις για τη συνεργασία και την εταιρική σχέση**

22. Όλες οι κρατικές υπηρεσίες και οι οργανισμοί που έχουν επαφή με το συνεταιριστικό κίνημα θα πρέπει να γνωρίζουν, και να ενεργούν σύμφωνα με την εθνική πολιτική για τους συνεταιρισμούς. Προκειμένου να διασφαλιστεί η συνεκτικότητα, ορισμένες λειτουργίες συντονισμού εντός της κυβέρνησης, καθώς και η συνεργασία με το συνεταιριστικό κίνημα, θα είναι χρήσιμες.

23. Είναι σκόπιμο μια ενιαία υπηρεσία ή διεύθυνση να αναλάβει τον κεντρικό συντονισμό, τις λειτουργίες εστίασης και σύνδεσης, εκ των οποίων τα ακόλουθα μπορεί να είναι τα πιο σημαντικά: εκπόνηση μιας ενιαίας εθνικής συνεκτικής πολιτικής σε σχέση με τους συνεταιρισμούς, διαμόρφωση κατευθυντήριων γραμμών για την συνεπή εκτέλεση από όλη την κυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησης και της αναθεώρησης της εν λόγω διαδικασίας, της συνεργασίας με τις νομικές υπηρεσίες για την εκπόνηση των γενικών και οποιονδήποτε ειδικών νό-

---

μων, σύνδεσης, συμβουλευτικής και συνεργασίας με το συνεταιριστικό κίνημα.

24. Η πιο αποτελεσματική οργανωτική υπόσταση υπεύθυνου φορέα θα είναι ένα τμήμα να είναι ήδη έτοιμο να αναλάβει ευρύ στρατηγικό και συντονιστικό ρόλο, όπως το γραφείο του πρωθυπουργού ή του προέδρου, ή του υπεύθυνου για την οικονομική διαχείριση του αναπτυξιακού σχεδιασμού.

25. Μια θεσμική ρύθμιση που παρέχει την δυνατότητα τακτικής διαβούλευσης και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των κυβερνήσεων και του συνεταιριστικού κινήματος θα είναι πολύτιμη.

26. Η σύνδεση μεταξύ διακυβερνητικών προγραμμάτων και του διεθνούς συνεταιριστικού κινήματος θα πρέπει να υποστηριχθεί.

---



## **Παράρτημα 3**

**Σύσταση νο. 193/2002 του ΙΛΟ  
για την προώθηση των συνεταιρισμών**



**Σύσταση 193**

**ΣΥΣΤΑΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ  
ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ**

Η Γενική Συνδιάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας

Η οποία συγκλήθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας και συνήλθε στη Γενεύη στις 3 Ιουνίου 2002 στην ενενηκοστή -δεύτερη σύνοδο,

Αφού ανεγνώρισε την σημασία των συνεταιρισμών για την δημιουργία θέσεων εργασίας, για την κινητικότητα του ανθρωπίνου δυναμικού και για την ενεργοποίηση των επενδύσεων καθώς επίσης και για την συμβολή τους στην οικονομία,

Αφού ανεγνώρισε ότι οι συνεταιρισμοί υπό τις ποικίλες μορφές τους συμβάλλουν στην πλήρη συμμετοχή ολόκληρου του πληθυσμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη,

Αφού ανεγνώρισε ότι η παγκοσμιοποίηση είναι για τους συνεταιρισμούς πηγή πιέσεων, προβλημάτων και προκλήσεων αλλά και πηγή νέων και ποικίλων ευκαιριών και ότι κατ' αυτήν επικρατούν πιο ισχυρές μορφές ανθρωπίνης αλληλεγγύης σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο ούτως ώστε να ευνοείται μια δικαιότερη διανομή των πλεονεκτημάτων της παγκοσμιοποίησης,

Αφού έλαβε υπ' όψη την Διακήρυξη της Δ.Ο.Ε., η οποία αφορά στις αρχές και στα θεμελιώδη δικαιώματα σχετικά με την εργασία και η οποία υιοθετήθηκε από τη Διεθνή Συνδιάσκεψη Εργασίας στην ογδοηκοστή -έκτη σύνοδό της (1998),

Αφού έλαβε υπ' όψη τα δικαιώματα και τις αρχές, τα οποία έχουν διατυπωθεί στις διεθνείς συμβάσεις και συστάσεις για την εργασία, ιδιαιτέρως δε : την σύμβαση για την αναγκαστική εργασία (1930), την σύμβαση για την συνδικαλιστική εργασία (1930), την σύμβαση για την συνδικαλιστική ελευθερία και την προστασία της συνδικαλιστικής ελευθερίας (1948), την σύμβαση για την συλλογική οργάνωση και διαπραγμάτευση (1949), την σύμβαση για την ισότητα μισθών και ημερομισθίων (1951), την σύμβαση για την κοινωνική ασφάλιση (ελάχιστο όριο) (1952), την σύμβαση για την κατάργηση της αναγκαστικής εργασίας (1957), την σύμβαση για την πολιτική της απασχόλησης (1964), την σύμβαση για το ελάχιστο όριο ηλικίας (1973), την σύμβαση και την σύσταση για τις οργανώσεις των εργατών της γης (1975), την σύμβαση και την σύσταση για την αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού (175), την σύμβαση για την πολιτική της απασχόλησης (συμπληρωματικές διατάξεις) (1984), την σύσταση για την δημιουργία θέσεων εργασίας στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (1998) και την σύμβαση για τις χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας (1999),

Υπενθυμίζοντας την αρχή της Διακήρυξης της Φιλαδελφείας, σύμφωνα με την οποία «η εργασία δεν αποτελεί εμπόρευμα»,

Υπενθυμίζοντας ότι η επίτευξη αξιοπρεπούς εργασίας για τους εργαζομένους, όπου και αν ευρίσκονται αυτοί, αποτελεί πρωταρχικό στόχο της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας,

Αφού αποφάσισε να υιοθετήσει διάφορες διατάξεις για την προαγωγή των συνεταιρισμών, θέμα το οποίο αποτελεί το τέταρτο σημείο της ημερήσιας διάταξης της συνόδου,

Αφού αποφάσισε οι διατάξεις αυτές να λάβουν την μορφή μιας σύστασης,

Υιοθετεί σήμερα εικοστή ημέρα του Ιουνίου του έτους δύο χιλιάδες -δύο την ακόλουθη Σύσταση η οποία θα αναφέρεται ως Σύσταση για την Προαγωγή των Συνεταιρισμών (2002).

## I. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

1. Αναγνωρίζεται ότι οι συνεταιρισμοί δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Η Σύσταση αυτή εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες και μορφές συνεταιρισμών.

2. Στα πλαίσια της Σύστασης αυτής, με τον όρο «συνεταιρισμός» νοείται μια αυτόνομη και εθελοντική ένωση προσώπων με σκοπό την ικανοποίηση κοινών τους οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και προσδοκιών διαμέσου κοινής ιδιόκτητης και με δημοκρατικό τρόπο, διοικούμενης επιχείρησης.

3. Η προώθηση και ισχυροποίηση της συνεταιριστικής ταυτότητας θα πρέπει να γίνει με βάση τα εξής :

(α) τις συνεταιριστικές αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτεθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, όπως επίσης και τις ηθικές αξίες της τιμιότητας, της ελευθερίας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της μέριμνας για τους άλλους, και

(β) τις συνεταιριστικές αρχές όπως αυτές διατυπώθηκαν από το διεθνές συνεταιριστικό κίνημα και όπως αυτές αναφέρονται σε προσαρτώμενο Παράρτημα. Οι αρχές αυτές είναι : η προαιρετική και ελεύθερη συμμετοχή των μελών, η αυτονομία και ανεξαρτησία, η οικονομική συμμετοχή των μελών, η εκπαίδευση, κατάρτιση και ενημέρωση, η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών και η μέριμνα για την περιρρέουσα κοινότητα.

4. Πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα για να προωθηθεί ο συνεταιριστικός θεσμός σε όλες τις χώρες και τούτο ανεξαρτήτως του βαθμού ανάπτυξής τους, με σκοπό να ενισχυθούν οι συνεταιρισμοί και τα μέλη τους για να:

(α) ιδρύσουν και αναπτύξουν οικονομικές δραστηριότητες και βιώσιμη και αξιοπρεπή απασχόληση

(β) αναπτύξουν τις δυνατότητες του ανθρωπίνου δυναμικού και την γνώση των συνεταιριστικών αξιών καθώς και τα πλεονεκτήματα και τα ευεργετικά αποτελέσματα του συνεταιριστικού κινήματος διαμέσου της συνεταιριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

(γ) αναπτύξουν τις επιχειρησιακές δυνατότητες, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών και διοικητικών δεξιοτήτων,

(δ) ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους και επιτύχουν επίσης την πρόσβασή τους στις αγορές και στους χρηματοδοτικούς θεσμούς,

(ε) αυξήσουν την αποταμίευση και την επενδυτικότητα,

(στ) βελτιώσουν την κοινωνική και οικονομική ευημερία, λαμβάνοντας υπ' όψη την ανάγκη για εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων,

(ζ) συμβάλουν στην αειφόρο ανάπτυξη του ανθρώπου, και

(η) ιδρύσουν και διευρύνουν ένα βιώσιμο και δυναμικό, διακριτό δε, τομέα της οικονομίας ο οποίος να περιλαμβάνει τους συνεταιρισμούς, σε τρόπο που αυτός να ανταποκρίνεται στις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της κοινωνίας.

5. Η υιοθέτηση ειδικών μέτρων, πρέπει να υποστηριχθεί σε τρόπο που να επιτρέψει στους συνεταιρισμούς να ανταποκριθούν, ως αλληλέγγυες επιχειρήσεις και οργανώσεις, στις ανάγκες των μελών της αλλά και στις ανάγκες της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των μη-προνομιούχων ομάδων με σκοπό την κοινωνική τους ένταξη.

## II. ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ

6. Για λόγους κοινωνικής αρμονίας, επιβάλλεται να υπάρχουν ισχυροί δημόσιοι και ιδιωτικοί τομείς (της οικονομίας) καθώς και ισχυρός συνεταιριστικός και αλληλοβοηθητικός τομέας, αλλά και άλλες κοινωνικές και μη-κυβερνητικές οργανώσεις. Οι κυβερνήσεις οφείλουν, στα πλαίσια αυτά, να υιοθετήσουν μια ευνοϊκή πολιτική και ένα νομικό καθεστώς, τα οποία να συμφωνούν με την ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών, και να έχουν ως βάση τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές οι οποίες αναφέρονται στην παράγραφο 3, με σκοπό να:

(α) καθιερώσουν ένα θεσμικό πλαίσιο το οποίο να εξασφαλίζει την ταχύτερη, απλούστερη, μη δαπανηρή, και όσο είναι δυνατόν σίγουρη έγκριση των συνεταιρισμών,

(β) προωθήσουν πολιτικές οι οποίες θα έχουν ως σκοπό να επιτρέψουν την δημιουργία καταλλήλων συνεταιριστικών αποθεματικών των οποίων ένα τουλάχιστον μέρος θα πρέπει να είναι αδιαίρετο, καθώς και δημιουργία ταμείου αλληλεγγύης

(γ) προβλέψουν μέτρα εποπτείας των συνεταιρισμών τα οποία να συμβαδίζουν με την ταυτότητα και τις χαρακτηριστικές τους λειτουργίες, να προστατεύουν την αυτονομία τους, να είναι σύμφωνα με την νομοθεσία και την πρακτική του κράτους στο θέμα αυτό και, τέλος, τα μέτρα αυτά να μην είναι λιγότερο ευνοϊκά από εκείνα που εφαρμόζονται σε άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων και οργανώσεων κοινωνικού χαρακτήρα.

(δ) διευκολύνουν την προσχώρηση των συνεταιρισμών σε συνεταιριστικές δομές ανταποκρινόμενες στις ανάγκες των μελών τους,

(ε) ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών ως αυτονόμων και αυτοδιοικουμένων επιχειρήσεων, ιδίως σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι συνεταιρισμοί μπορούν να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο ή να προσφέρουν υπηρεσίες τις οποίες δεν μπορούν να προσφέρουν άλλοι φορείς.

7. (1) Η προώθηση των συνεταιρισμών, βασισμένη στις αξίες και αρχές οι οποίες διατυπώνονται στην παράγραφο 3, πρέπει να θεωρείται ως ένας από τους πυλώνες της εθνικής και παγκόσμιας οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

(2) Οι συνεταιρισμοί οφείλουν να επωφεληθούν από εκείνες τις συνθήκες οι οποίες ενώ είναι σύμφωνες με την νομοθεσία και τις εθνικές πρακτικές, δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από αυτές που αφορούν σε άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων και κοινωνικών οργανώσεων. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να λάβουν, αν τούτο επιβάλλεται, μέτρα στήριξης των συνεταιριστικών δραστηριοτήτων οι οποίες αφορούν σε ορισμένους στόχους κοινωνικής και κρατικής πολιτικής, όπως η προώθηση της απασχόλησης ή η ανάπτυξη δραστηριοτήτων προς όφελος κοινωνικών ομάδων ή περιοχών υποβαθμισμένων. Τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν, μεταξύ άλλων και στο μέτρο του δυνατού, φορολογικές ελαφρύνσεις, δάνεια, δωρεές και διευκολύνσεις για συμμετοχή σε προγράμματα δημοσίων έργων καθώς και ειδικές διατάξεις για θέματα αγορών του Δημοσίου.

(3) Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο ζήτημα της αυξημένης συμμετοχής των γυναικών σε όλα τα επίπεδα του συνεταιριστικού κινήματος, ιδιαίτερα δε στον τομέα διοίκησης και διεύθυνσης.

8. (1) Η εθνική πολιτική στο θέμα των συνεταιρισμών οφείλει κυρίως :

(α) να προωθήσει τις βασικές νομικές διατάξεις εργασίας της Δ.Ο.Ε. καθώς και την Διακήρυξη της Δ.Ο.Ε. την σχετική με τις βασικές αρχές και τα δικαιώματα εργασίας για όλους τους εργαζομένους των συνεταιρισμών, χωρίς εξαίρεση καμία,

(β) να λάβει μέτρα σε τρόπο που να μη μπορούν να δημιουργηθούν συνεταιρισμοί ή να μη μπορούν να χρησιμοποιηθούν (οι υπάρχοντες) για την καταστρατήγηση της εργατικής νομοθεσίας και για την δημιουργία καμουφλαρισμένων εργασιακών σχέσεων, απαγορεύοντας έτσι τους ψευδο-συνεταιρισμούς οι οποίοι παραβιάζουν τα δικαιώματα των εργαζομένων και φροντίζοντας ούτως ώστε τα εργατικά δικαιώματα να εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις παντός είδους,

(γ) να προωθήσει την ισότητα των φύλων στους συνεταιρισμούς και στις δραστηριότητές τους,

(δ) να λάβει τα κατάλληλα μέτρα ούτως ώστε στον τομέα της οικονομίας οι συνεταιρισμοί να εφαρμόζουν τις καλλίτερες εργασιακές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης και της πρόσβασης στην ενημέρωση επί επικαίρων θεμάτων,

(ε) να αναπτύξει τις τεχνικές και επαγγελματικές δεξιότητες, τις επιχειρησιακές και διευθυντικές ικανότητες, τις γνώσεις για τις δυνατότητες των συναλλαγών και γενικώς την οικονομική και κοινωνική πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης των μελών, των εργαζομένων

και των διευθυντών των συνεταιρισμών, βελτιώνοντας τους όρους πρόσβασής τους στην τεχνολογία της πληροφόρησης και της επικοινωνίας

(στ) να προωθήσει την διδασκαλία των συνεταιριστικών αρχών και των υφισταμένων πρακτικών εφαρμογής τους καθώς και της επιμόρφωσης που αφορά σε αυτές, σε όλα τα επίπεδα όλων των εθνικών συστημάτων παιδείας και κατάρτισης και σε ολόκληρη την κοινωνία,

(ζ) να προωθήσει την λήψη μέτρων σχετικών με την ασφάλεια και την υγεία στους χώρους εργασίας,

(η) να λάβει μέτρα για την επιμόρφωση και για την βοήθεια κάθε άλλης μορφής σε τρόπο που να βελτιωθεί το επίπεδο της παραγωγικότητας και συναγωνιστικότητας των συνεταιρισμών όπως επίσης και η ποιότητα των αγαθών και υπηρεσιών τα οποία προσφέρουν αυτοί,

(θ) να διευκολύνει την πρόσβαση των συνεταιρισμών στη δανειοδότηση, (ι) να διευκολύνει την είσοδο των συνεταιρισμών στις αγορές,

(κ) να διευκολύνει την ενημέρωση του κοινού για τους συνεταιρισμούς,

(κα) να επιδιώξει να βελτιωθούν τα στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς με σκοπό την χρησιμοποίησή τους για την μελέτη και εφαρμογή της αναπτυξιακής πολιτικής.

(2) Η εθνική πολιτική θα πρέπει, επίσης :

(α) να αποκεντρώσει τις δομές και την εφαρμογή της πολιτικής ρυθμίσεων και διοίκησης οι οποίες αφορούν στους συνεταιρισμούς, μεταφέροντας αυτές, εάν υπάρχει ανάγκη, στο περιφερειακό και τοπικό επίπεδο,

(β) να προσδιορίσει τις νομικές υποχρεώσεις των συνεταιρισμών σε θέματα όπως η εγγραφή τους σε μητρώο, ο οικονομικός και κοινωνικός έλεγχός τους και η επίτευξη αδειών κάθε μορφής,

(γ) να προωθήσει τις δέουσες πρακτικές σε θέματα αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών.

9. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να προωθήσουν τον σημαντικό ρόλο των συνεταιρισμών στην μετατροπή δραστηριοτήτων οι οποίες συχνά είναι βραχύβιες (δραστηριότητες οι οποίες ενίοτε χαρακτηρίζονται με τον όρο «άτυπη οικονομία») σε άλλες μορφές οι οποίες απολαμβάνουν νομικής προστασίας και εντάσσονται πλήρως στην οικονομική ζωή.

### III. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

10. (1) Τα Κράτη – Μέλη οφείλουν να υιοθετήσουν νομοθεσία και ειδικούς κανονισμούς για τους συνεταιρισμούς βασισμένους στις συνεταιριστικές αξίες και αρχές οι οποίες διατυπώνονται στην παράγραφο 3 καθώς και να αναθεωρούν αυτή την νομοθεσία και αυτούς τους κανονισμούς όταν επιβάλλεται τούτο.

(2) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να συμβουλευόνται τις συνεταιριστικές οργανώσεις όπως επίσης τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, σε θέματα εκπόνησης και αναθεώρησης της νομοθεσίας, της πολιτικής και των κανονισμών επί των συνεταιρισμών.

11. (1) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διευκολύνουν την πρόσβαση των συνεταιρισμών σε υπηρεσίες στήριξης με σκοπό να ενισχύσουν και να βελτιώσουν την οικονομική τους βιωσιμότητα και την ικανότητά τους να δημιουργούν θέσεις εργασίας και διαχείρισης εισοδημάτων.

(2) Στο μέτρο του δυνατού, οι υπηρεσίες στήριξης των συνεταιρισμών πρέπει να συμπεριλαμβάνουν τα εξής :

α) προγράμματα αξιοποίησης του ανθρωπίνου δυναμικού

β) έρευνες και συμβουλές για την διαχείριση

γ) συμμετοχή στη δανειοδότηση και στις επενδύσεις

δ) λογιστικά και έλεγχος

ε) ενημέρωση σε θέματα διαχείρισης

στ) πληροφόρηση και δημόσιες σχέσεις

ζ) συμβουλές σε θέματα τεχνολογίας και εκσυγχρονισμού

η) νομικές και φορολογικές συμβουλές

θ) υπηρεσίες στήριξης και εμπορίας

ι) λοιπές υπηρεσίες στήριξης, εάν παρίσταται ανάγκη.

(3) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διευκολύνουν την οργάνωση υπηρεσιών στήριξης. Οι συνεταιρισμοί και οι οργανώσεις τους πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στην οργάνωση και στη διαχείριση αυτών των υπηρεσιών και αν τούτο είναι δυνατό και ωφέλιμο, στη χρηματοδότησή τους.

(4) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να αναγνωρίζουν το ρόλο των συνεταιρισμών και των οργανώσεών τους, δημιουργώντας το κατάλληλο πλαίσιο και τα μέσα για να ιδρυθούν και να αναπτυχθούν οι συνεταιρισμοί σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

12. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να υιοθετούν, σε περίπτωση ανάγκης, κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν την πρόσβαση των συνεταιρισμών στη χρηματοδότηση των επενδύσεών τους καθώς και στη δανειοδότηση. Τα μέτρα πρέπει κυρίως :

α) να επιτρέπουν την πρόσβαση σε δανειοδοτήσεις και σε άλλες πιστωτικές πηγές



β) να απλοποιούν τις διοικητικές διαδικασίες, να θεραπεύουν σε κάθε επιβαλλόμενη περίπτωση την ανεπάρκεια των κεφαλαίων των συνεταιρισμών και να μειώνουν το κόστος των συναλλαγών δανειοδότησης.

γ) να προτιμούν ένα αυτόνομο σύστημα δανειοδότησης των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων των αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών, τις συνεταιριστικές τράπεζες και τους ασφαλιστικούς συνεταιρισμούς.

δ) να προβλέπουν την υιοθέτηση ειδικών διατάξεων για τις λιγότερο ευνοημένες κατηγορίες ατόμων.

13. Για την ανάδειξη του συνεταιριστικού κινήματος, οι κυβερνήσεις οφείλουν να διαμορφώνουν συνθήκες οι οποίες να ευνοούν την ανάπτυξη τεχνικών, εμπορικών και χρηματιστικών δεσμών μεταξύ όλων των κατηγοριών συνεταιρισμών με σκοπό να διευκολυνθούν η μεταξύ τους ανταλλαγή εμπειριών και η συμμετοχή στα πλεονεκτήματα και στους κινδύνους.

#### IV. ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ, ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

14. Οι οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο των συνεταιρισμών σε θέματα υλοποίησης των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης, οφείλουν να αναζητήσουν, σε συμφωνία με τους συνεταιρισμούς, τις διαδικασίες και τα μέσα περαιτέρω προώθησης των συνεταιρισμών.

15. Οι οργανώσεις εργοδοτών οφείλουν να προβλέπουν, όταν τούτο επιβάλλεται, την διεύρυνση της συμμετοχής σε αυτές των συνεταιρισμών οι οποίοι επιθυμούν να γίνουν μέλη τους, όπως επίσης και να τους προσφέρουν κατάλληλες υπηρεσίες στήριξης, με τους ίδιους όρους που τις προσφέρουν στα μέλη τους.

16. Οι οργανώσεις των εργαζομένων οφείλουν να :

α) συμβουλεύουν και να στηρίζουν τους εργαζομένους των συνεταιρισμών για να γίνουν μέλη τους

β) να βοηθούν τα μέλη τους να ιδρύουν συνεταιρισμούς με στόχο, εκτός των άλλων, να προμηθεύονται αγαθά και να απολαμβάνουν υπηρεσίες πρώτης ανάγκης.

γ) να συμμετέχουν σε επιτροπές και ομάδες εργασίας σε επίπεδο τοπικό, εθνικό και διεθνές, οι οποίες είναι αρμόδιες για θέματα οικονομικής και κοινωνικής σημασίας με συνέπειες για τους συνεταιρισμούς

δ) να βοηθούν και να συμμετέχουν στην ίδρυση νέων συνεταιρισμών με σκοπό την δημιουργία θέσεων εργασίας ή την διατήρηση των υφισταμένων σε περίπτωση διακοπής λειτουργίας επιχειρήσεων

ε) να βοηθούν και να συμμετέχουν σε προγράμματα τα οποία στοχεύουν στην βελτίωση της παραγωγικότητας των συνεταιρισμών στ) να προωθούν την ισότητα ευκαιριών για τους εργαζομένους στους συνεταιρισμούς

ζ) να προάγουν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων- μελών των συνεταιρισμών

η) να αναλάβουν κάθε άλλη δραστηριότητα για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της εκπαίδευσης και κατάρτισης.

17. Οι συνεταιρισμοί και οι οργανώσεις οι οποίες τους εκπροσωπούν, πρέπει να προσπαθούν :

α) να δημιουργούν δραστήριες σχέσεις με τις εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις καθώς και με τους κυβερνητικούς και μη-κυβερνητικούς φορείς με σκοπό την διαμόρφωση ενός ευνοϊκού κλίματος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών

β) να διαχειρίζονται τις δικές τους υπηρεσίες στήριξης των συνεταιρισμών, συμβάλλοντας και στη χρηματοδότηση αυτών των υπηρεσιών

γ) να προσφέρουν στους συνεταιρισμούς-μέλη τους εμπορικές και χρηματοδοτικές υπηρεσίες

δ) να βοηθούν και να κάνουν επενδύσεις στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού των συνεταιρισμών-μελών τους, των εργαζομένων και των διευθυντών

ε) να βοηθούν στην δημιουργία εθνικών και διεθνών συνεταιριστικών οργανώσεων και να συμμετέχουν σε αυτές ως μέλη

στ) να εκπροσωπούν το συνεταιριστικό κίνημα της χώρας τους εντός αυτής αλλά και διεθνώς

ζ) να αναλαμβάνουν κάθε άλλη δραστηριότητα αναγκαία για την επέκταση των συνεταιρισμών.

## V. ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

18. Ο διεθνής συνεργατισμός πρέπει να αναπτυχθεί διαμέσου των εξής ενεργειών :

α) την ανταλλαγή πληροφοριών για την πολιτική και τα προγράμματα τα οποία απεδείχθησαν αποτελεσματικά για την δημιουργία θέσεων εργασίας και την απόκτηση εισοδήματος από τα μέλη των συνεταιρισμών

β) την υποβοήθηση και την προαγωγή των σχέσεων μεταξύ εθνικών και διεθνών συνεταιριστικών φορέων οι οποίοι συμμετέχουν στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών, προκειμένου να διευκολύνουν:

- i) τις ανταλλαγές προσωπικού και ιδεών, εκπαιδευτικού υλικού και υλικού για την κατάρτιση και μεθοδολογία καθώς και λοιπό σχετικό υλικό.
- ii) την συγκρότηση και χρήση υλικού για έρευνες καθώς και άλλων δεδομένων για τους συνεταιρισμούς και την ανάπτυξή τους
- iii) την οργάνωση διεθνών ενώσεων και κοινοπραξιών μεταξύ των συνεταιρισμών
- iv) την ανάδειξη και την προστασία των συνεταιριστικών αξιών και αρχών
- v) την οργάνωση εμπορικών σχέσεων μεταξύ των συνεταιρισμών
- γ) την πρόσβαση των συνεταιρισμών στα εθνικά και διεθνή δεδομένα όπως η πληροφόρηση και οι «αγορές, η νομοθεσία, οι μέθοδοι και οι τεχνικές της κατάρτισης, της τεχνολογίας και της πιστοποίησης των προϊόντων
- δ) την εκπόνηση, όταν τούτο επιβάλλεται και είναι δυνατό, περιφερειακών και διεθνών κανονισμών και νομοθεσιών, σε συνεργασία με τις ενδιαφερόμενες συνεταιριστικές, εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις.

## VI. ΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ

19. Η παρούσα Σύσταση αναθεωρεί και αντικαθιστά την προηγούμενη Σύσταση του 1966 για τους συνεταιρισμούς στις αναπτυσσόμενες χώρες.

#

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ Η ΟΠΟΙΑ ΥΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ (ICA) ΤΟ 1995.

Οι συνεταιριστικές αρχές αποτελούν κατευθυντήριες διατάξεις οι οποίες επιτρέπουν στους συνεταιρισμούς να θέσουν σε πρακτική εφαρμογή τις συνεταιριστικές αξίες

### *Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή για όλους*

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοιχτές σε όλα τα άτομα τα οποία αναλαμβάνουν να κάνουν χρήση των υπηρεσιών τους και τα οποία είναι αποφασισμένα να επωμισθούν τις ευθύνες τους ως μέλη, και τούτο χωρίς καμία διάκριση φύλου, κοινωνικής θέσης, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας.

### *Δημοκρατική διοίκηση ασκούμενη από τα μέλη*

Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις διοικούμενες από τα μέλη τους τα οποία συμμετέχουν ενεργώς στη διαμόρφωση της δράσης των συνεταιρισμών καθώς και στη λήψη των αποφάσεων. Οι άνδρες και γυναίκες οι οποίοι εκλέγονται ως εκπρόσωποι των μελών, λογοδοτούν ενώπιον των τελευταίων αυτών. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, τα μέλη έχουν δικαιώματα ψήφου με βάση τον κανόνα «κάθε μέλος – μία ψήφος»

ενώ και οι συνεταιρισμοί ανωτέρου βαθμού είναι οργανωμένοι κατά δημοκρατικό επίσης τρόπο.

#### *Οικονομική συμμετοχή των μελών*

Τα μέλη συμβάλλουν κατά ισότιμο τρόπο στο κεφάλαιο των συνεταιρισμών τους και διαχειρίζονται τούτο κατά δημοκρατικό τρόπο. Ένα τουλάχιστον μέρος του κεφαλαίου αυτού αποτελεί συνήθως την από κοινού περιουσία του συνεταιρισμού.

Τα μέλη δεν απολαμβάνουν συνήθως παρά περιορισμένη αποζημίωση για τις μερίδες που καταβάλουν για να γίνουν μέλη. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα από τις δραστηριότητές τους εξ ολοκλήρου ή εν μέρει για τους ακόλουθους σκοπούς : για την περαιτέρω ανάπτυξη του συνεταιρισμού τους, για την δημιουργία ενδεχομένως αποθεματικών από τα οποία ένα τουλάχιστον μέρος θα είναι αδιανέμητο, για «επιστρεφόμενα» στα μέλη κατ' αναλογία προς τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό και για την στήριξη άλλων δραστηριοτήτων εγκεκριμένων από τα μέλη.

#### *Αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών*

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αλληλοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Η σύναψη συμφωνιών με άλλες οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, καθώς και η αναζήτηση κεφαλαίων από πηγές εκτός συνεταιρισμών, οφείλουν να γίνονται με όρους οι οποίοι διασφαλίζουν την δημοκρατική διοίκηση των μελών και εξασφαλίζουν την ανεξαρτησία του συνεταιρισμού τους.

#### *Εκπαίδευση, κατάρτιση και ενημέρωση*

Οι συνεταιρισμοί παρέχουν στα μέλη τους, στους αιρετούς διοικητές, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους τους την απαιτούμενη εκπαίδευση και κατάρτιση προκειμένου αυτοί να μπορούν να συμβάλλουν κατά τρόπο αποτελεσματικό στην ανάπτυξη του συνεταιρισμού τους. Ενημερώνουν επίσης, ιδιαιτέρως δε τους νέους και τους διαμορφωτές της κοινής γνώμης, σχετικά με την ταυτότητα και τα πλεονεκτήματα του συνεταιρισμού.

#### *Διασυνεταιριστική συνεργασία*

Οι συνεταιρισμοί, προκειμένου να προσφέρουν καλλίτερες υπηρεσίες στα μέλη τους και να καταστήσουν ισχυρότερο το συνεταιριστικό κίνημα, συνεργάζονται από κοινού μεταξύ τους διαμέσου τοπικών, εθνικών, περιφερειακών και διεθνών δομών τους.

#### *Υποχρεώσεις των συνεταιρισμών για την ευρύτερη κοινότητα*

Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης κοινότητας στα πλαίσια κατευθύνσεων εγκεκριμένων από τα μέλη τους.

Το πιο πάνω κείμενο είναι το αυθεντικό κείμενο της Σύστασης, δεόντως υιοθετημένο από την Γενική Συνδιάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας κατά την εννενηκοστή σύνοδο η οποία έλαβε χώρα στη Γενεύη και η οποία επερατώθη στις 20 Ιουνίου 2002. Προς πιστοποίηση υπέγραψαν τούτο την εικοστή πρώτη Ιουνίου 2002, οι Jean – Jacques ELMIGER

Ο Πρόεδρος της Συνδιάσκεψης

Juan SOMAVIA

Γενικός Διευθυντής του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

Το δημοσιευόμενο εδώ κείμενο της Σύστασης αποτελεί ακριβές αντίγραφο του αυθεντικού, το οποίο υπεγράφη από τον Πρόεδρο της Διεθνούς Συνδιάσκεψης Εργασίας και από το Γενικό Διευθυντή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

Πλήρες και ακριβές αντίγραφο του επικυρωμένου πρωτοτύπου κατ' εξουσιοδότηση του Γενικού Διευθυντή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

Ινστιτούτο Συνεταιρισμών Ελλάδος  
Δρ Διόνυσος Μαυρόγιαννης  
Γενικός Γραμματέας  
Info. e-mail "[fotocopies@hotmail.gr](mailto:fotocopies@hotmail.gr)"



## **Παράρτημα 4**

**Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε.  
για την προκήρυξη του έτους 2012  
ως Διεθνές Έτος Συνεταιρισμών**





Εξηκοστή-τέταρτη σύνοδος  
Θέμα Ημερήσιας διάταξης 61 (β)

### Ψήφισμα που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση

[ στην έκθεση της Τρίτης Επιτροπής (A/64/432)]

#### **64/136. Οι Συνεταιρισμοί στην κοινωνική ανάπτυξη**

Η Γενική Συνέλευση,

Υπενθυμίζοντας τα ψηφίσματα 47/90 της 16ης Δεκεμβρίου 1992, 49/155 της 23ης Δεκεμβρίου 1994, 51/58 της 12ης Δεκεμβρίου 1996, 54/123 της 17ης Δεκεμβρίου 1999, 56/114 της 19ης Δεκεμβρίου 2001, 58/131 της 22ας Δεκεμβρίου 2003, 60/132 της 16ης Δεκεμβρίου 2005 και 62/128 της 18ης Δεκεμβρίου 2007, σχετικά με τους συνεταιρισμούς στην κοινωνική ανάπτυξη,

Αναγνωρίζοντας ότι οι συνεταιρισμοί, στις διάφορες μορφές τους, προωθούν την πληρέστερη δυνατή συμμετοχή στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη όλων των ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, των νέων, των ηλικιωμένων, των ατόμων με αναπηρία και των γηγενών πληθυσμών, τείνουν να αποτελέσουν ένα σημαντικό παράγοντα της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και συμβάλουν στην εξάλειψη της φτώχειας,

Αναγνωρίζοντας, επίσης, τη σημαντική συμβολή και τις δυνατότητες όλων των μορφών συνεταιρισμών για τη αξιοποίηση της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη, την Τέταρτη Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Γυναίκες και την δεύτερη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Στέγαση των Ανθρώπων (Habitat II), συμπεριλαμβανομένων των ανασκοπήσεων των πέντε τελευταίων ετών, την Παγκόσμια Διάσκεψη για την Διατροφή, την Δεύτερη Παγκόσμια Συνέλευση για τη Γήρανση, την Διεθνή Διάσκεψη για την Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης, την Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Βιώσιμη Ανάπτυξη και την Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του 2005,

Σημειώνοντας με ικανοποίηση τον δυναμικό ρόλο της συνεταιριστικής ανάπτυξης στη βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών των γηγενών πληθυσμών και των αγροτικών κοινοτήτων,

Υπενθυμίζοντας το Οικονομικό και Κοινωνικό Ψήφισμα 1980/67 της 25ης Ιουλίου 1980, σχετικά με τα διεθνή έτη και επετείους,

1. Λαμβάνοντας υπ' όψη την έκθεση του Γενικού Γραμματέα σχετικά με τους συνεταιρισμούς στην κοινωνική ανάπτυξη,<sup>38</sup>

2. Ανακηρύσσει το έτος 2012 ως Διεθνές Έτος των Συνεταιρισμών,

3. Ενθαρρύνει όλα τα κράτη μέλη, καθώς και τα Ηνωμένα Έθνη και όλα τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, να επωφεληθούν από αυτό το Έτος ως ένα μέσο για την προώθηση των συνεταιρισμών και την αύξηση της ενημέρωσης σχετικά με τη συμβολή τους στην κοινωνική και την οικονομική ανάπτυξη,

4. Επιστά την προσοχή των κρατών μελών στις συστάσεις που περιέχονται στην έκθεση του Γενικού Γραμματέα για την περαιτέρω δράση στην προώθηση της ανάπτυξης των συνεταιρισμών ως εργασίες και κοινωνικές επιχειρήσεις που μπορούν να συμβάλλουν στην αειφόρο ανάπτυξη, την εξάλειψη της φτώχειας, την εξασφάλιση των πόρων διαβίωσης σε διάφορους τομείς της οικονομίας στις αστικές και τις αγροτικές περιοχές και να παρέχουν στήριξη για την δημιουργία συνεταιρισμών σε νέες και αναδυόμενες περιοχές,

5. Ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις να θέσουν υπό επανεξέταση, ανάλογα με την περίπτωση, τις νομικές και διοικητικές διατάξεις που διέπουν τις δραστηριότητες των συνεταιρισμών, προκειμένου να ενισχυθεί η ανάπτυξη και η βιωσιμότητα των συνεταιρισμών σε ένα ταχέως μεταβαλλόμενο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, κυρίως παρέχοντας ίσους όρους στον τομέα των συνεταιρισμών σε σχέση με άλλες επιχειρηματικές και κοινωνικές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των κατάλληλων φορολογικών κινήτρων και την πρόσβαση σε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και αγορές,

6. Προτρέπει τις κυβερνήσεις, τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς και τους ειδικούς φορείς, σε συνεργασία με τις εθνικές και τις διεθνείς συνεταιριστικές οργανώσεις, να δώσουν τη δέουσα προσοχή στο ρόλο και την συμβολή των συνεταιρισμών στην εφαρμογή και παρακολούθηση των αποτελεσμάτων της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη, την Τέταρτη Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Γυναίκες και της δεύτερης διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για την Στέγαση των Ανθρώπων (Habitat II), συμπεριλαμβανομένων των ανασκοπήσεων των πέντε τελευταίων ετών, την Παγκόσμια Επιστιτική Διάσκεψη Κορυφής, την Δεύτερη Παγκόσμια Συνέλευση για τη Γήρανση, το Διεθνές Συνέδριο για τη Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης, την Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του 2005, κυρίως για:

(α) Την αξιοποίηση και την ανάπτυξη πλήρως των δυνατοτήτων και της συμβολής των συνεταιρισμών στην επίτευξη των στόχων της κοινωνικής ανάπτυξης, ιδίως της εξάλειψης της φτώχειας, την δημιουργία μιας πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης,

(β) Την ενθάρρυνση και διευκόλυνση της δημιουργίας και της ανάπτυξης των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων της λήψης μέτρων με στόχο να βοηθηθούν οι άνθρωποι που ζουν στην φτώχεια ή που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, της νεολαίας, των προσώπων με

---

<sup>38</sup> A/64/132 και Corr.1.

αναπηρίες, των ηλικιωμένων και των γηγενών πληθυσμών, να συμμετάσχουν πλήρως σε συνεταιρισμούς με εθελοντική βάση και σε υπηρεσίες εξυπηρέτησης των κοινωνικών αναγκών τους,

(γ) Να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα με στόχο τη δημιουργία ενός υποστηρικτικού και ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, μεταξύ άλλων, με την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των κυβερνήσεων και του συνεταιριστικού κινήματος μέσω κοινών συμβουλευτικών επιτροπών και / ή συμβουλευτικών οργάνων και την προώθηση και εφαρμογή της καλύτερης νομοθεσίας, της έρευνας, της ανταλλαγής ορθών πρακτικών, της κατάρτισης, της τεχνικής βοήθειας και της ενίσχυσης των ικανοτήτων των συνεταιρισμών, ιδίως των ικανοτήτων στους τομείς της διαχείρισης, οικονομικού ελέγχου και προώθησης προϊόντων,

(δ) Να αυξήσουν την ενημέρωση του κοινού για την συμβολή των συνεταιρισμών στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης και στην κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη, την προώθηση της ολοκληρωμένης έρευνας και την συλλογή στατιστικών στοιχείων για τις δραστηριότητες, την απασχόληση και τις γενικές κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις που επιφέρουν οι συνεταιρισμοί σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και την προώθηση της σωστής χάραξης των εθνικών πολιτικών με την εναρμόνιση των στατιστικών μεθοδολογιών,

7. Καλεί τις κυβερνήσεις, σε συνεργασία με το συνεταιρισμό κίνημα, να αναπτύξουν προγράμματα με στόχο την ενίσχυση της ανάπτυξης ικανοτήτων των συνεταιρισμών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της κατάρτισης των μελών τους στην οργάνωση, την διαχείριση και την οικονομία, και να εισαγάγουν και να στηρίξουν προγράμματα για την βελτίωση της πρόσβασης των συνεταιρισμών σε νέες τεχνολογίες,

8. Καλεί τις κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς, σε συνεργασία με τους συνεταιρισμούς και τις συνεταιριστικές οργανώσεις, να προωθήσουν, κατά περίπτωση, την ανάπτυξη των γεωργικών συνεταιρισμών με την εύκολη πρόσβαση στην χρηματοδότηση, την υιοθέτηση βιώσιμων τεχνικών παραγωγής, τις επενδύσεις σε αγροτικές υποδομές και την άρδευση, την ενίσχυση των μηχανισμών εμπορίας και την υποστήριξη της συμμετοχής των γυναικών στις οικονομικές δραστηριότητες,

9. Επίσης, καλεί τις κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς, σε συνεργασία με τους συνεταιρισμούς και τις συνεταιριστικές οργανώσεις, να προωθήσουν, κατά περίπτωση, την ανάπτυξη των χρηματοοικονομικών συνεταιρισμών για να επιτευχθεί ο στόχος της συνολικής χρηματοδότησης, παρέχοντας εύκολη πρόσβαση σε οικονομικές και προσιτές χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες για όλους,

10. Καλεί τις κυβερνήσεις, τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς, τους εξειδικευμένους φορείς και τις τοπικές, εθνικές και διεθνείς συνεταιριστικές οργανώσεις να συνεχίσουν να εορτάζουν την Διεθνή Ημέρα των Συνεταιρισμών κάθε έτος το πρώτο Σάββατο του Ιουλίου, όπως ανακηρύχθηκε από τη Γενική Συνέλευση με το ψήφισμα 47/90,

11. Ζητεί από το Γενικό Γραμματέα, σε συνεργασία με τους σχετικούς φορείς των Ηνωμένων Εθνών, άλλους διεθνείς οργανισμούς και τις εθνικές, περιφερειακές και διεθνείς συνεταιριστικές οργανώσεις, να συνεχίσουν την παροχή υποστήριξης στα Κράτη Μέλη, ανάλογα με την περίπτωση, στις προσπάθειές τους για τη δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλον για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, εφόσον βοηθούν στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, των τεχνικών συμβουλών, την εκπαίδευση και την προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών, μέσω, μεταξύ άλλων, διασκέψεων, πρακτικών εργαστήριων εφαρμογής και σεμιναρίων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο,

12. Επίσης, ζητεί από το Γενικό Γραμματέα να υποβάλει στη Γενική Συνέλευση κατά την εξηκοστή έκτη σύνοδό της, έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του παρόντος ψηφίσματος, συμπεριλαμβανομένης της πρότασης για τις δραστηριότητες που θα αναληφθούν κατά την διάρκεια του Διεθνούς Έτους των Συνεταιρισμών στα πλαίσια των δυνατοτήτων των υφισταμένων πόρων.

65η Συνεδρίαση Ολομέλειας  
18 Δεκεμβρίου 2009

- αναπτυξιακός νόμος, 11
- Ανθρώπινα Δικαιώματα, 5, 105
- αξίες και αρχές, iv, 2, 4, 5, 16, 73, 74, 83, 84, 85
- Απαρτία, 36
- απλουστευμένες συνεταιριστικές δομές, 9, 49
- Αποδοχή των μελών, 25
- αποθεματικό ταμείο, 43, 44, 45, 48
- αποκέντρωση, 7, 24
- Αποκλεισμός και αναστολή, 26
- αρχή της ανοικτής πόρτας, 4, 24, 25
- αρχή της επικουρικότητας, 6, 12
- αστική ευθύνη, 31
- αυτοβοήθεια, 1, 4, 18, 73
- αυτοευθύνη, 1, 4
- βασικοί νομικοί όροι, 16
- γενική συνέλευση, 20, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 47, 48, 105
- γνήσιοι συνεταιρισμοί, 6, 8, 15, 17, 43, 21,
- δημοκρατική συμμετοχή, vi
- δημοσίου οικονομικού δικαίου, 10
- Διαδικασία εγγραφής, 20
- Διάλυση, 15, 25, 47, 48, 56
- Διανομή πλεονάσματος, 44
- διαχείριση κεφαλαίων, 17
- διαχειριστικός έλεγχος, 17, 29, 31, 34, 39, 45, 46, 47, 49, 50, 53
- διεθνείς οργανώσεις, 4
- Διεθνές Έτος Συνεταιρισμών, 93
- Διεθνής διάσταση, 55
- διεθνής συνεργατισμός, 3, 88
- δίκαιο ανταγωνισμού, 4
- δικαιώματα και υποχρεώσεις, 22
- δικαιώματα ψήφου, 30, 31, 37, 44, 89
- διοικητικό συμβούλιο, 25, 30, 31, 32, 34, 36, 38, 39, 40, 41, 46, 47, 51, 105
- εγγραφή, vi, 6, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 33, 34, 35, 47, 48, 85, 105
- εθελοντική, ανοικτή ένταξη μέλους, 4
- εθνικός νομοθέτης 1
- εθνικό συμβούλιο για τους συνεταιρισμούς, 52
- εκλογές για την στελέχωση υπηρεσιών, 30
- Ελάχιστος αριθμός μελών, 24
- ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, 24, 47, 105
- ένα μέλος/μια ψήφος, 4, 23, 37
- Επίλυση διαφορών, 15, 34
- επιστροφή (των ποσών) προστασίας (κινδύνου), 16
- Επιτροπή Εμπειρογνομόνων, xxiii, 5
- εποπτική επιτροπή, 9, 29, 31, 32, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 46, 47, 51
- εποπτικές αρχές, 10
- εσωτερικός κανονισμός/ καταστατικό, 20, 21, 22, 30, 33, 34, 35, 38
- θετική και αρνητική διάκριση των συνεταιρισμών από το κράτος, 4
- ιδιωτικό δίκαιο, 8, 10
- ιδιωτικός τομέας, 7, 11, 41, 106
- Κατευθυντήριες Γραμμές του 2001 των Ηνωμένων Εθνών, 71

- κεφαλαιοκεντρικές οργανώσεις, 17  
κοινωνική και εργατική νομοθεσία, 8  
κοινωνικός έλεγχος, 3, 34  
κοινωνικές σχέσεις, 3  
Κυρώσεις, 51  
Μέγιστος αριθμός μελών, 24  
Μερίδια μελών, 42  
μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, 17  
μηχανισμός εσωτερικού ελέγχου, 31  
νομικά πρόσωπα, iv, 3, 14, 19, 21, 22, 23, 30, 36, 37, 52, 73  
νομικές μεταρρυθμίσεις, 2  
νομική ποικιλομορφία, v  
νόμος περί ανταγωνισμού, 8, 17, 28  
οικονομία της αγοράς, 6, 7  
οικονομική ευθύνη, 9, 19, 24, 28, 33, 34, 41, 42  
οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, iv, 81, 95  
οικονομική ολοκλήρωση, v  
οικονομική μελέτη σκοπιμότητας, 20  
Οικονομικοί πόροι, 41  
οικονομικοί φορείς, 3  
οργάνωση κορυφής, 20, 38  
οριοθέτηση των εξουσιών, 31  
παγκοσμιοποίηση, 56, 81  
Παραίτηση/αποχώρηση, 26  
Περιορισμοί σχετικά με την ηλικία, 24  
περιφερειακές συνελεύσεις, 24, 32  
πλεόνασμα, 16, 29, 44, 69, 90  
ποινική ευθύνη, 31, 47  
πολιτιστική ποικιλομορφία, v, 2, 11, 55, 56  
Προσόντα απόκτησης της ιδιότητας μέλους, 23  
προ-συνεταιρισμοί, 10, 23, 49  
προσωρινή εγγραφή, 23  
πρότυπος νόμος, 104  
συμφέροντα των μελών, xx, 5, 17, 20  
συνελεύσεις των τμημάτων, 24, 32, 35, 37  
συνεταιριστικές αξίες και αρχές, iv, 2, 4, 5, 16, 73, 74, 83, 85  
συνεταιριστικές αρχές, iii, iv, vi, xxiii, 9, 11, 12, 18, 29, 30, 35, 37, 44, 69, 82, 85, 89, 106  
συνεταιριστική ανάπτυξη, iii, 6, 11, 14, 74, 95, 103  
συνεταιριστική αυτονομία, 4, 12, 70  
συνεταιριστική επιχείρηση, v, 32, 46  
συνεταιριστική νομοθεσία, iii, iv, ix, 3, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 50, 52, 55, 56, 104, 105, 106  
συνεταιριστική πολιτική, iv, 3, 73  
συνεταιριστικό δίκαιο, iii, vi, 1, 3, 5, 7, 10, 11, 17, 19, 52, 55, 103, 105  
συνεταιριστικό κίνημα, iii, xxiii, 3, 13, 20, 21, 45, 47, 50, 52, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 82, 84, 87, 88, 90, 97, 102  
φιλανθρωπικές οργανώσεις, 17  
φορολογικό καθεστώς, 17  
φυσικά πρόσωπα, 3, 23  
χαρακτήρας των συνεταιρισμών ως Κοινωνίες, 4, 25, 32  
ψεύτικοι συνεταιρισμοί, 4, 17

- 
- I. (σελ. iii) ... Ηνωμένα Έθνη 2001. «Κατευθυντήριες γραμμές που αποσκοπούν στην δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών», έγγραφο του Ο.Η.Ε. A/RES/54/123 και A/RES/56/114, A/56/73-E/2001/68, Res./56, Σύσταση του ILO 2002 no. 193 για την προώθηση των συνεταιρισμών, ILC 90-PR23-285-En-Doc, 20 Ιουνίου 2002
- II. (σελ. iii) ... Η COPAC είναι μια διπληρεσιακή επιτροπή μέλη της οποίας είναι ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO), η ICA, η Διεθνής Ομοσπονδία Αγροτών Παραγωγών (IFAP), το ILO, και τα Ηνωμένα Έθνη
- III. (σελ. vi) ... Το έγγραφο εργασίας του 1996 του ILO, στο οποίο βασίζονται οι κατευθυντήριες γραμμές, έχει διανεμηθεί ευρέως και συζητηθεί. Εκτός από τις πολυάριθμες πολύτιμες παρατηρήσεις με την ευκαιρία διαφόρων εκδηλώσεων, των οποίων οι συγγραφείς δυστυχώς παραμένουν ανώνυμοι, το ILO και/ή ο συντάκτης έλαβαν γραπτά σχόλια από τις κυβερνήσεις της Γκάνα, της Τζαμάικα, τα νησιά των Σεϋχέλλων και της Νότιας Κορέας. Το Γαλλικό (κ. Chantal Chomel), το Ιταλικό (Ανν. Pietro Moro) και το Βουλγαρικό (κ. Kuzman Georgiev) συνεταιριστικό κίνημα ανταποκρίθηκε επίσης γραπτώς. Η Ευρωπαϊκή Νομοθετική ομάδα εμπειρογνομόνων της ICA του συνεταιρισμού δικηγόρων συζήτησε το έγγραφο και διαβίβασε χρήσιμες προτάσεις. Ο συγγραφέας αναγνωρίζει με ευγνωμοσύνη όλες αυτές τις συνεισφορές.
- IV. (σελ. 1) ... Στην Αναφορά της Παγκόσμιας Έκθεσης του 1997 η Παγκόσμια Τράπεζα προτείνει μια διττή στρατηγική, η οποία περιγράφει καλά την ευρεία ομοφωνία σχετικά με τον ρόλο του κράτους στην προσπάθεια της τωρινής ανάπτυξης: Επιδίωξη της αντιστοίχισης των στόχων της ανάπτυξης με τις δεξιότητες, και επικέντρωση σε βασικές κοινές δραστηριότητες οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη, καθώς και για την άσκηση της οποίας κοινοί οργανισμοί πρέπει να οικοδομηθούν και/ή να ενισχυθούν
- V. (σελ. 1) ... Το ILO αναγνωρίζει τη σημασία των συνεταιρισμών στο άρθρο 12 του καταστατικού του. Μια δημοσίευση της ICA (Review of International Co-operation, Vol. 87, no. 1/1994, p. 50) απαριθμεί μια σειρά 28 ψηφισμάτων και αποφάσεων των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), από το 1950 στα οποία η Γενική Συνέλευση και το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο αναγνωρίζουν την σημαντική συνεισφορά των συνεταιρισμών και ότι είναι σε θέση να συνεχίσουν να προσφέρουν.

Σε ειδικές εκθέσεις προς την Γενική Συνέλευση σχετικά με το καθεστώς και τον ρόλο των συνεταιρισμών υπό το πρίσμα των νέων οικονομικών και κοινωνικών τάσεων, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών κατ' επανάληψη (έγγρ. A47/216 E/1992, 43, παρ.46 (a) και (f), έγγρ. A49/213-1994, παρ.72 (a) και (f)) τόνισε ότι οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις αποτελούν ένα τρόπο για την δημιουργία παραγωγικής απασχόλησης, για την αντιμετώπιση της φτώχειας και την επίτευξη της κοινωνικής ένταξης και ότι είναι ένα σημαντικό μέσο για την αποτελεσματική κινητοποίηση και διάθεση των κοινωνικών πόρων.

Η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη το 1995, ενέκρινε την τελευταία αυτή έκθεση δεσμευόμενη να αξιοποιήσει και να αναπτύξει πλήρως το δυναμικό των συνεταιρισμών για την δημιουργία πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης μέσω της δημιουργίας των νομικών πλαισίων τα οποία θα ενθαρρύνουν τους συνεταιρισμούς για την κινητοποίηση των κεφαλαίων και την προώθηση της επιχειρηματικότητας.

Ειδικευμένοι οργανισμοί και προγράμματα των Ηνωμένων Εθνών, όπως UNESCO, UNHCR, FAO, WHO, UNFPA, UNRISD, HABITAT, UNDP, WFP, IFAD, UNIDO, αναφέρονται στις συνεταιριστικές οργανώσεις ως ζωτικής σημασίας για την επίτευξη των στόχων τους, cf. Von Muralt, *op.cit.*

Θέματα Συνεταιριστικής Πολιτικής ήταν στην ημερήσια διάταξη αναρίθμητων περιφερειακών και διεθνών συναντήσεων, για παράδειγμα:

- Υπουργικές συνεδριάσεις που οργανώθηκαν από την Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία για διάφορες περιοχές του κόσμου (Γκαμπορόν 1984, Λουσάκα 1987, Ναϊρόμπι 1990, Σίδνεϊ 1990, Αρούσα 1993, Κολόμπο 1994, Τσιαγκμάϊ 1997)
- συνεδριάσεις των κρατών μελών της περιοχής SAARC, ιδίως το 1997
- Τις συναντήσεις υπό την αιγίδα του FAO στο Γκόντολο της Ουγγαρίας, σχετικά με συνεταιριστικά θέματα της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης
- Το περιφερειακό συνέδριο υπό την αιγίδα του ILO και του DSE για την Αγγλόφωνη Αφρική το 1996 στο Ντίσσεν της Γερμανίας (Αποτελέσματα της Συνεταιριστικής Ανάπτυξης και Προσαρμογής ..., *op.cit.*)
- συνεδριάσεις της Conférence Panafricaine Coopérative, ειδικά η 11η και 12η συνεδρίασή της το 1996 και το 1998
- δύο συναντήσεις εμπειρογνομόνων του ILO το 1993 και το 1995 για τους συνεταιρισμούς και το συνεταιριστικό δίκαιο αντίστοιχα (τα αποτελέσματα δημοσιεύτηκαν από το ILO, Συνάντηση Εμπειρογνομόνων ..., *op.cit.*)
- σειρά μελετών που ανέθεσε το ILO και συζητήσεις σε διάφορες πτυχές της συνεταιριστικής πολιτικής και νομοθεσίας, cf. ILO, Δημιουργώντας ένα ευνοϊκό κλίμα και συνθήκες για την συνεταιριστική ανάπτυξη στην Αφρική, Δημιουργώντας ένα ευνοϊκό κλίμα και συνθήκες για την συνεταιριστική ανάπτυξη στην Ασία, Δημιουργώντας ένα ευνοϊκό κλίμα και συνθήκες για την συνεταιριστική ανάπτυξη στην Λατινική Αμερική, Δημιουργώντας ένα ευνοϊκό κλίμα και συνθήκες για την συνεταιριστική ανάπτυξη στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, Διαρθρωτικές αλλαγές ..., Η σχέση μεταξύ ..., της συνεταιριστικής οργάνωσης και του Νόμου περί Ανταγωνισμού

VI (σελ. 2) ... Ένας αριθμός περιφερειακών οργανισμών έχουν περάσει ομοίομορφους νόμους, ενώ άλλοι έχουν εκπονήσει πρότυπους συνεταιριστικούς νόμους ή, τουλάχιστον, κατευθυντήριες γραμμές ενόψει της εναρμόνισης:

- στο πλαίσιο ενός σχεδίου του 1989 για την εναρμόνιση των συνεταιριστικών νομοθεσιών συνεργασίας στη Λατινική Αμερική (Proyecto de Ley Marco para las Cooperativas de América Latina), η Organización de las Cooperativas de América (OCA) επεξεργά-



στηκε έναν πρότυπο νόμο (Ley Marco), ο οποίος επρόκειτο να χρησιμοποιηθεί ως κατευθυντήριες γραμμές από εθνικούς νομοθέτες. Έχει γίνει ένα σημαντικό κίνητρο για τον εκσυγχρονισμό των συνεταιριστικών νομοθεσιών σε πολλές χώρες της Νότιας Αμερικής. Οι υποστηρικτές του μελετούν επί του παρόντος το ενδεχόμενο να επανεξεταστεί αυτός ο πρότυπος νόμος-πλαίσιο υπό το φως των πρόσφατων κοινωνικο-οικονομικών και πολιτικών εξελίξεων. Τα κράτη μέλη της Mercosur έχουν ήδη ξεκινήσει εργασίες προς αυτή την κατεύθυνση

- το 1997, η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση της Κοινότητας Ανεξαρτήτων Κρατών (CIS) ενέκρινε την "Πρότυπη νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς, τις ενώσεις τους και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις τους". Αυτήν την περίοδο είναι υπό αναθεώρηση
- τα κράτη μέλη της Δυτικής Αφρικανικής Νομισματικής Ένωσης (UEAO) έχουν υιοθετήσει ενιαίο νόμο σχετικά με τα αποταμιευτικά και πιστωτικά συνεταιριστικά ιδρύματα, ο οποίος έχει μετατραπεί σε εθνική νομοθεσία από διάφορα κράτη της Δυτικής Αφρικής
- κατά τον ίδιο τρόπο, η "Organisation pour l'harmonisation en Afrique du droit des affaires" (OHADA) επεξεργάζεται επί του παρόντος μια ενιαία συνεταιριστική νομοθεσία
- η "Συστατική Συνεταιριστική Πράξη" του 1997 της Ινδίας επιδρά στην διαδικασία εναρμόνισης μεταξύ των Ινδικών Κρατών
- τα κράτη μέλη της Νοτιοασιατικής Ένωσης Περιφερειακής Συνεργασίας (SAARC) φιλοξενούν μόνιμες, ημιθεσμοθετημένες διαβουλεύσεις για συνεταιριστικά νομοθετικά θέματα τα οποία έχουν ήδη ένα εναρμονιστικό αποτέλεσμα στους συνεταιριστικούς νόμους στην περιοχή
- η οργάνωση των Ανατολικών Πολιτειών της Καραϊβικής και το CARICOM εκπόνησαν μια νομοθεσία πιστωτικών ενώσεων, που ερμηνευτεί σε εθνικούς νόμους από επτά Πολιτείες τις Καραϊβικής
- η Αραβική Συνεταιριστική Ομοσπονδία αποφάσισε το 1999 να αναπτύξει έναν πρότυπο συνεταιριστικό νόμο που θα καθοδηγεί τους εθνικούς νομοθέτες
- μετά από σχεδόν τέσσερις δεκαετίες συζητήσεων η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε το 2003 την ρύθμιση για τον κανονισμό μιας Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής κοινωνικής Εταιρείας (SCE), η Ρύθμιση του Συμβουλίου (EC) αρ. 1435/2003 της 22<sup>ης</sup> Ιουλίου 1993 για τον κανονισμό μιας Ευρωπαϊκής κοινωνικής Εταιρείας, και η Οδηγία του Συμβουλίου 2003/72/EC της 22<sup>ης</sup> Ιουλίου η οποία συμπληρώνει τον κανονισμό σε σχέση με την ανάμιξη των εργαζομένων, O.J. No. L207 της 18/8/03.

VII (σελ. 5) ... - το δικαίωμα να συνέρχονται, να δημιουργούν ενώσεις και ομοσπονδίες, και το δικαίωμα να μην τα πράξουν αυτά, χωρίς αρνητικές νομικές ή διοικητικές επιπτώσεις

- το δικαίωμα της ελεύθερης επιλογής οικονομικής δραστηριότητας και επιχειρηματικού εταίρου είτε στην χώρα είτε στο εξωτερικό
- το δικαίωμα της ιδιοκτησίας

- το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση
- το δικαίωμα της ελεύθερης πρόσβασης σε ανταγωνιστικές εθνικές και διεθνείς αγορές
- το κράτος δικαίου, δηλαδή, μεταξύ άλλων: όλες οι πράξεις των δημοσίων αρχών πρέπει να βασίζονται σε έναν νόμο, όλα τα βασικά ζητήματα πρέπει να ρυθμίζονται κατά τον νόμο και δεν μπορούν να αφεθούν στην διοίκηση, οι διακριτικές εξουσίες της διοίκησης πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο
- το δικαίωμα της θετικής και αρνητικής μη διάκρισης
- το δικαίωμα της ελεύθερης πρόσβασης σε τακτικά δικαστήρια του νόμου.

cf. Henry, Συνεταιριστικό Δίκαιο και Ανθρώπινα Δικαιώματα, *op.cit.*, Penn, *op.cit.*

VIII (σελ. 10) ... Οι πρόσφατοι συνεταιριστικοί νόμοι (πρβλ. 1992 Πράξη Συνεταιρισμών του Καμερούν ("κοινές ομάδες πρωτοβουλίας"), η ιταλική συνεταιριστική νομοθεσία 1997 ("μικροί συνεταιρισμοί"), η συνεταιριστική νομοθεσία της Μαδαγασκάρης 1999 ("groupements à vocation économique"), η Συνεταιριστική Πράξη της Νότιας Αφρικής 1982, συνεταιριστική νομοθεσία της Μπουρκίνα Φάσο 1999 ("groupements"), το συνεταιριστικό δίκαιο του Μάλι 2000. Ένα πλήθος γενικών συνεταιριστικών νόμων (Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία) περιλαμβάνει εξαιρέσεις από ορισμένες απαιτήσεις για "μικρότερους" συνεταιρισμούς

IX (σελ. 11) ... ειδικότερα, η κατάσταση αυτή έχει χαρακτηρίζεται συχνά από:

- την υποχρέωση των συνεταιρισμών να περιορίσουν τις δραστηριότητές τους σε μια συγκεκριμένη περιοχή, που συμπίπτει τις περισσότερες φορές με διοικητικά όρια. Η υποχρέωση αυτή, υποτίθεται για λόγους οικονομικής αποτελεσματικότητας των συνεταιρισμών, δεν αντίκειται μόνο στην ελευθερία των συνεταιρισμών, αλλά συνέβαλε επίσης στην πολιτικοποίηση τους. Κατά τον ίδιο τρόπο, αποκλείστηκαν οι θετικές επιπτώσεις του ανταγωνισμού στην οικονομική αποδοτικότητα
- την υποχρεωτική εγγραφή η οποία προσέβαλε την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι
- την παρέμβαση στην διαχείριση των συνεταιρισμών, λιγότερο ή περισσότερο άμεσα. Για παράδειγμα, το κράτος οργάνωσε συναντήσεις για την δημιουργία συνεταιρισμών. Μερικές φορές απλά δημιούργησε συνεταιρισμούς εκ του μηδενός, κάλεσε σε τακτική ή έκτακτη γενική συνέλευση τα μέλη του συνεταιρισμού, τις συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου ή των άλλων οργάνων του συνεταιρισμού και/ή ανάθεσε σε κρατικούς εκπροσώπους να είναι παρόντες σε αυτές τις συναντήσεις, έλαβε αποφάσεις στην θέση των οργάνων του συνεταιρισμού και επέλεξε, πλήρωσε, επίβλεψε στενά και κατά καιρούς αντικατέστησε το προσωπικό των συνεταιρισμών με κρατικούς επίτροπους
- εξαιρουμένων των συνεταιρισμών από ορισμένους τομείς, ανάθεσε προκαθορισμένους στόχους, και υπαγόρευσε τις υπηρεσίες που θα παρέχονται στα μέλη και τους χρήστες τους

- τον έλεγχο της διάθεσης των πόρων των συνεταιρισμών. Κατά καιρούς, τα δάνεια, οι επενδύσεις, και ακόμη και οι αποφάσεις σχετικά με την διανομή του πλεονάσματος έπρεπε να υποβληθούν για έγκριση από την κυβέρνηση
- την επιβολή κυρώσεων για δήθεν αναποτελεσματική διαχείριση με το πάγωμα συνεταιριστικών τραπεζικών λογαριασμών
- την δημιουργία και λειτουργία δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων συνεταιριστικών οργανώσεων
- την ένωση/συγχώνευση ή διαίρεση αυτών των δομών και
- την επίλυση των διαφορών χωρίς την ύπαρξη οποιασδήποτε δυνατότητας προσφυγής σε τακτικά δικαστήρια.

Για περισσότερες λεπτομέρειες cf. Münkner ο οποίος σε πολλά από τα γραπτά του επέκρινε αυτές τις αποκλίσεις από τις συνεταιριστικές αρχές

- X (σελ. 11) ... Η νομική κατάταξη των συνεταιρισμών ως ανήκοντες στον ιδιωτικό τομέα δεν πρέπει να ερμηνευθεί ως υποτίμηση της κοινωνικοπολιτικής και οικονομικής κατάταξης, σύμφωνα με τις οποίες οι συνεταιρισμοί θα μπορούσαν να ταξινομηθούν ως μέρος της κοινωνικής οικονομίας ή τρίτου τομέα
- XI (σελ. 49) ... Η γαλλική GIE χρονολογείται από το 1967, οι αντίστοιχες νομοθεσίες από το 1984 και 1985.<sup>Cf.</sup> επίσης ο Συνεταιριστικός νόμος της Μπουρκίνα Φάσο το 1999 ("groupements"), η Συνεταιριστική Πράξη του Καμερούν το 1992 ("κοινές ομάδες πρωτοβουλίας"), η ιταλική συνεταιριστική νομοθεσία το 1997 ("μικροί συνεταιρισμοί"), ο Συνεταιριστικός νόμος της Μαδαγασκάρης το 1999 ("groupements à vocation économique"), ο Συνεταιριστικός νόμος του Μάλι το 2000, και η Συνεταιριστική Πράξη της Νότιας Αφρικής το 1982. Ένα πλήθος γενικών συνεταιριστικών νόμων (Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία), απαλλάσσει τους "μικρότερους" συνεταιρισμούς από ορισμένες απαιτήσεις ή υπό ορισμένες συνθήκες